

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAYLAT
O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

XORIJIY TILLAR KAFEDRASI

S. ABDUNABIYEV, I. ABDULLAYEVA

**“SHARQ TILLARI”
(ARAB TILI)**

FANI BO‘YICHA

O‘QUV – USLUBIY MAJMUA

TOSHKENT-2016

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI**
**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK TILI VA
ADABIYOTI UNIVERSITETI**

O‘ZBEK-INGLIZ TARJIMA FAKULTETI

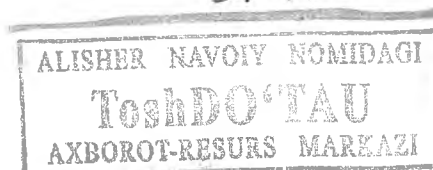
XORIJIY TILLAR KAFEDRASI

“SHARQ TILLARI” (ARAB TILI) FANIDAN O‘QUV-USLUBIY MAJMUUA

Bilim sohasi:	100000	– Gumanitar soha
Ta‘lim sohasi:	120000	– Gumanitar fanlar
	110000	– Pedagogika
Ta‘lim yo‘nalishi:	5120100	– Filologiya va tillarni o‘qitish (o‘zbek tili)
	5120900	– O‘zbek-ingliz tarjima nazariyasi va amaliyoti

TOSHKENT – 2016

O'quv uslubiy majmua Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

S. Abdunabiyev

I. Abdullayeva

O'quv uslubiy majmua Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Xorijiy tillar kafedrasida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan. (2016 yil "26" avgustdagi 1-sonli bayonnoma).

ANNOTATSIYA

SHARQ TILLARI (ARAB TILI) FANIDAN O'QUV-USLUBIY MAJMUA

Ushbu o'quv-uslubiy majmuada "Sharq tillari (arab tili)" fanidan fan dasturi, ishchi o'quv dasturi, amaliy mashg'ulotlarning nazariy va amaliy mazmuni, nazariy ma'lumotlarni mustahkamlash uchun mashq va topshiriqlar, lug'at bilan ishlashga mo'ljallangan turli mazmundagi matnlar hamda fan bo'yicha turli terminologiyaning o'zbek, rus, arab va ingliz tillaridagi glossariysini o'z ichiga oladi.

O'quv-uslubiy majmuaning modullar bo'yicha tarqatma materiallari, taqdimotlari, qo'shimcha o'quv, video materiallari hamda mahalliy va xorijiy adabiyotlarning elektron shakldagi matnlari majmuaga biriktirilgan diskka joylashtirilgan.

O'quv uslubiy majmua oliy o'quv yurtlari filologiya fakultetlarida "Sharq tillari (arab tili)" fanini o'qitadigan professor-o'qituvchilar hamda talabalar uchun mo'ljallangan.

MUNDARIJA

Kirish	2
Annotatsiya	3
Fanning namunaviy dasturi	4
Fanning ishchi o'quv dasturi(Filologiya va tillarni o'qitish)	27
Fanning ishchi o'quv dasturi(O'zbek-ingliz tarjima nazariyasi)	43
1-Semestr. Birinchi modul. Arab tili haqida umumiy ma'lumot	59
Ikkinchi modul. ا (alif), ب (b), ت (t), ن (n) undoshlari. Harakatlar	63
Uchinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	65
To'rtinchi modul. ك (k), م (m) و (w), ي (y) undoshlari. Cho'ziq unlilar	68
Beshinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	70
Oltinchi modul. ذ, د, ز, ر harflari. Tashdid	72
Yettinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	74
Sakkizinchi modul. ج, ح, خ, ق, ف, ل harflari	77
To'qqizinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	79
O'ninchi modul. ه, ض, ص, ش, س harflari. Hamza	82
O'n birinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	85
O'n ikkinchi modul. غ, ع, ط, ظ harflari	87
O'n uchinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	89
O'n to'rtinchi modul. "Bo'sh", shamsiy va qamariy harflar. Aniqlik artikli. Tanvin	91
O'n beshinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	94
O'n oltinchi modul. Arab so'zlarining tuzilishi. O'zak. Arab lug'atidan foydalanish qoidalari	96
O'n yettinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	98
O'n sakkizinchi modul. Jins kategoriyasi (Muzakkar va muannas)	100
2-semestr. Birinchi modul. Gap. Sodda ismiy gap	104
Ikkinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	106
Uchinchi modul. So'roq olmoshlari va so'roq gap	109
To'rtinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	112
Beshinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	114
Oltinchi modul. Ikkilik son	116
Yettinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	118
Sakkizinchi modul. Ko'plik son. To'g'ri ko'plik	120
To'qqizinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	121
O'ninchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	124
O'n birinchi modul. Siniq ko'plik va uning shakllari	127
O'n ikkinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	131
O'n uchinchi modul. Kishilik olmoshlari. Ko'rsatish olmoshlari (الضمائر)	134
O'n to'rtinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	137
O'n beshinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	139
O'n oltinchi modul. Kelishiklar لِإِعْرَابٍ	142
O'n yettinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	145
O'n sakkizinchi modul. Ko'makchilar... حُرُوفُ الْجَرَ	147
O'n to'qqizinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish	150
Glossariy	152

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

Ro'yxatga olindi:

Ro'yxatga olindi: O'zбекистон Respublikasi Oliy va O'rta Maxsus Ta'lim Vazirligi

№ BD-5120100/511200
5120900 - 3.05

2016-yil "8" 08

2016-yil "25" 08

**SHARQ TILLARI
FAN DASTURI**

Bilim sohasi:	100000	– Gumanitar soha
Ta'lim sohasi:	120000	– Gumanitar fanlar
	110000	– Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi:	5120100	– Filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek tili)
	5111200	– O'zbek tili va adabiyoti
	5120900	– O'zbek-ingliz tarjima nazariyasi va amaliyoti

Toshkent – 2016

O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 2016 - yil "25" 08 dagi "353"-sonli buyrug'ining 2 -ilovasi bilan fan dasturi ro'yxati tasdiqlangan.

Fan dasturi Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashining 2016- yil "8" 08 dagi 3 - sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetida ishlab chiqildi.

Tuzuvchilar:

Abdirashidov Z. – ToshDO·TAU, "Xorijiy tillar" kafedrasini mudiri dotsenti, PhD

Sotiboldiyev S. – ToshDO·TAU, "Xorijiy tillar" kafedrasini dotsenti, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Taqrizchilar:

Kubaev Q. – GulDU, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasini mudiri, filologiya fanlari nomzodi, dotsenti

Yusufzoda Z. – SamDU, "Tojik tili va adabiyoti" kafedrasini o'qituvchisi, filologiya fanlari nomzodi

Fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (2016 yil 29 avgustdagi 1-sonli bayonnoma).

Fanning dolzarbligi

O‘zbek tili va adabiyoti, folklorining tarixan shakllangan adabiy, lingvistik maktablari va ta’limotlarini, mumtoz va zamonaviy metodlarini, buyuk ajdodlarimizning o‘zbek va jahon tilshunosligi rivojiga qo‘shgan hissasi, ularning ilmiy merosi, ona tilimizning xalqaro miqyosdagi o‘rni va nufuzi, uning boshqa tillar bilan aloqalari, o‘zbek tili va adabiyotining rivojlanish istiqbollari bilan bog‘liq ilmiy muammolarni tadqiq etish uchun arab va fors tillari va ularning grammatik normalarini o‘rganish dolzarblik kasb etadi.

“Sharq tillari” fani arab tili va fors tilini o‘z ichiga oladi. Namunaviy dastur har ikki tilga oid ma’lumotlarni qamrab olgan.

“Sharq tillari” bo‘yicha bakalavr kursining maqsad va vazifalari o‘zbek tili va adabiyotining har tomonlama taraqqiy topishida Mahmud Koshg‘ariy, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yugnakiy, Atoiy, Sakkokiy, Lutfiy kabi ilmu fan va adabiyot namoyandalarining xizmati va qoldirgan merosini, ayniqsa Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Muhammadrizo Ogahiy, Boborahim Mashrab, Muqimiy, Furqat kabi o‘nlab mumtoz adiblarimizning umumbashariyat madaniy xazinasidan munosib o‘rin olgan o‘lmas asarlarini chuqur o‘rganish va ilmiy asosda tadqiq etishga qaratilgan bo‘lib talabalarda ilmiy axborot bilan ishlash ko‘nikmalarini va malakalarini shakllantirish, o‘qish, yozish, arab imlosidagi qo‘lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o‘qishga, ulardan o‘z faoliyati uchun zarur bo‘lgan axborotlarni olishga o‘rgatish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olishlariga erishish.

Fanning o‘quv rejadagi boshqa fanlar bilan o‘zaro bog‘liqligi va uslubiy jihatdan uzviyligi

“Sharq tillari” fani asosiy ixtisoslik fanlardan biri hisoblanadi. Ushbu fan dasturi “O‘zbek tili tarixi”, “O‘zbek folklori”, “O‘zbek adabiyoti tarixi”, “Navoiyshunoslik”, “Matnshunoslik”, “O‘zbek tilshunosligi tarixi”, “Leksikografiya asoslari”, “O‘zbek dialektologiyasi”, “O‘zbek mumtoz poetikasi asoslari” kabi umumkasbiy fanlar bilan uzviy bog‘langan bo‘lib, ushbu fanlarda aks etgan ayrim adabiy-nazariy masalalarni qamrab olishi jihatidan uyg‘unlik kasb etadi.

Fanning ilm-fan, iqtisodiyot va ishlab chiqarishdagi o‘rni

Eski va hozirgi o‘zbek adabiy tilida arab tilidan o‘zlashgan so‘z va birikmalar g‘oyat ko‘p. O‘zbek tili va adabiyoti mutaxassisi arab tilidagi so‘z yasaliş qoidalari hamda ular bilan bog‘liq bo‘lgan grammatik normalarni mukammal bilishlari lozim. Shu sababli ushbu fan asosiy umumkasbiy fanlaridan biri hisoblanib, o‘zbek tili va adabiyot fanining ajralmas bo‘lagidir.

Fanni o'qitishda foydalaniladigan zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarining "Sharq tillari" fanini o'rganishlari uchun o'qitishning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi pedagogik texnologiyalarni tatbiq qilish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o'zlashtirishda darslik, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, tarqatma materiallar, elektron materiallardan foydalanish bilan bir qatorda nazariy va amaliy mashg'ulotlari davomida "Aqliy hujum", "Klaster" kabi, shuningdek, mavzularning xususiyatidan kelib chiqqan holda boshqa interfaol usullardan foydalaniladi.

Fan o'qituvchisi tomonidan pedagogik va modulli texnologiya tamoyillari asosida "Sharq tillari" fani o'quv mashg'ulotlarining loyihalari ishlab chiqiladi.

Fan modulining dasturi (module syllabus) (arab tili bo'yicha)

O'quv kursining to'liq nomi:	Sharq tillari	
Kursning qisqacha nomi:	ShT	Kod: ShT
Kafedra:	Xorijiy tillar	
O'qituvchi haqida ma'lumot:	F.I.Sh.	e-mail
Semestr va o'quv kursining davomiyligi	1, 2, 3, 4, 5-semestr, 95 hafta	
O'quv soatlari hajmi:	Jami:	374
	shuningdek:	
	ma'ruza	-
	seminar	-
	amaliy	228
	mustaqil ta'lim	146
O'quv kursining statusi	Umumkasbiy fanlar bloki	
Dastlabki tayyorgarlik:	Kurs "Sharq tillari" fanining boshlang'ich darajasidan boshlashga mo'ljallangan	

Fanning predmeti va mazmuni: talabalarga arab va fors tillarining nazariy asoslari, ularning asosiy grammatik kategoriyalarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishning amaliy tomonlarini o'rganishga yo'naltirilgan.

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga arab va fors tillarining nazariy asoslari, ularning asosiy grammatik kategoriyalarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilish.

Fanning vazifasi – talabalarda ilmiy axborot bilan ishlash ko'nikmalarini va malakalarini shakllantirish, o'qish, yozish, arab imlosidagi qo'lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o'qishga, ulardan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan

axborotlarni olishga o'rgatish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olish ko'nikmasini hosil qilish.

“Sharq tillari” o‘quv fanini o‘zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba:

- arab yozuvi va uning tarqalishi, arab harflarining o‘ziga xos xususiyatlari, arab va fors tili fonetikasi, morfologiyasi, punktuatsiyasi, arab va fors tili lug‘ati, arab va fors tiliga xos qisqa va cho‘ziq unlilar va boshqa belgilar, arab va eski o‘zbek yozuvidagi o‘zaro farqlar *haqida tasavvurga ega bo‘lishi*;

- arab va fors tilida imlo qoidalarini, arab va fors tilida so‘z yasalishini, arab va fors tilida o‘zak va u orqali so‘zlarni topa bilishni, arab imlosidagi matnlarni qiyinchiliksiz mutolaa qilib tabdil qila olishni, o‘zbek tili tarkibidagi arab va fors so‘zlarni tahlil qila olishni *bilishi*;

- arab va fors imlosining o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash, arab va fors tilida so‘z yasalishi va grammatik qoidalarini aniqlash, arab yozuvidagi manbalarni farqlash, arab alifbosidagi matnlarni o‘qish, arab imlosidagi matnlarini transkripsiya qilish, arab imlosida yozishni bilish, arab va fors tilidagi so‘z va iboralarini tarjima qilishda lug‘atdan foydalana bilish, arab imlosida xatosiz yoza bilish *ko‘nikmalariga ega bo‘lishi*;

- ilmiy axborot bilan ishlash, o‘qish, yozish, arab imlosidagi qo‘lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o‘qish, ulardan o‘z faoliyati uchun zarur bo‘lgan axborotlarni olish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olish va ulardan foydalanish *malakalariga ega bo‘lishi kerak*.

Kursning tematik tarkibi va mazmuni

№	Mavzular	Amaliy	Mustaqil ish
1-semestr			
1.	Kirish. Fonetika va yozuv. Umumiy ma'lumotlar	2	
2.	ا، ب، ت، ث، ن harflari. Qisqa unlilar	4	2
3.	ى، و، م، ك، م harflari. Cho‘ziq unlilar	4	2
4.	ذ، د، ز، ر harflari. Tashdid.	4	2
Joriy nazorat (JN)			
5.	ل، ق، ف، خ، ح، ج harflari.	4	2
6.	س، ش، ص، ض، ه harflari. Hamza	4	2
7.	ط، ظ، ع، غ harflari.	4	2
Joriy nazorat (JN)			
8.	“Bo‘sh”, shamsiy va qamariy harflar. Aniqlik artikli. Tanvin.	4	2
9.	Arab so‘zlarining tuzilishi. O‘zak. Arab lug‘atidan foydalanish qoidalari	6	8
10.	Jins kategoriyasi	2	2
Joriy nazorat (JN)			
Yakuniy nazorat (YaN)			
1-semestr bo‘yicha jami:		38	24
2-semestr			

1.	Gap. Sodda ismiy gap	6	4
2.	So'roq olmoshlari va so'roq gap.	6	3
	Joriy nazorat (JN)		
3.	Ikkilik son	4	2
4.	Ko'plik son. To'g'ri ko'plik	4	2
5.	Siniq ko'plik va uning shakllari	6	3
	Joriy nazorat (JN)		
6.	Kishilik olmoshlari. Ko'rsatish olmoshlari	4	3
7.	Kelishik. Ismlarning turlanishi.	4	3
8.	Ko'makchilar	4	4
	Joriy nazorat (JN)		
9.	Yakuniy nazorat (YaN)		
10.	2-semestr bo'yicha jami:	38	24
3-semestr			
1.	Sifat. Nisbiy sifat.	6	4
2.	Moslashgan aniqlovchi	6	4
	Joriy nazorat (JN)		
3.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
4.	Izofa birikmasi	6	4
5.	Fe'l va uning shakllari	2	2
	Joriy nazorat (JN)		
6.	Fe'liy gap	6	4
7.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
8.	1-bob fe'li. Fe'ning o'tgan zamon shakli	4	2
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	3-semestr bo'yicha jami:	38	24
4-semestr			
1.	Fe'ning hozirgi-kelasi zamon shakli	6	4
2.	2-bob va 5-bob fe'l shakllari	4	2
3.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	4
	Joriy nazorat (JN)		
4.	3-bob va 6-bob fe'l shakllari.	4	2
5.	4-bob va 9-bob fe'l shakllari	4	2
6.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	4
	Joriy nazorat (JN)		
7.	7-bob va 8-bob fe'l shakllari	4	2
8.	10-bob fe'l shakli	4	2
9.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	4-semestr bo'yicha jami:	38	24
5-semestr			
1.	Fe'l vaznlaridan yasalgan masdar	4	2

	shakllari		
2.	Fe'l vaznlaridan yasalgan sifatdosh shakllari	2	2
3.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
4.	Mayl. Istak mayli.	4	2
5.	Buyruq mayli	4	2
	Joriy nazorat (JN)		
6.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
7.	Shart mayli	4	2
8.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
9.	Son. Sanoq son va ularning qo'llanilishi	6	4
	Joriy nazorat (JN)		
10.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
11.	Tartib son va ularning qo'llanilishi	4	2
12.	Egaga ta'sir qiluvchi yuklamalar	4	3
13.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	6	4
	Joriy nazorat (JN)		
14.	Kesimga ta'sir qiluvchi yuklamalar	4	3
15.	Bog'langan va ergashgan qo'shma gaplar	4	2
16.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	14	14
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	5-semestr bo'yicha jami:	76	50
	Umumiy:	228	146

Ta'lim berish va o'qitish uslubi:	Amaliy mashg'ulotlar, mustaqil ishlar (aylana stol, klaster)		
Mustaqil ishlar:	Taqdimot, referat		
Maslahatlar va topshiriqlarni topshirish vaqti	Kunlar	Vaqt	Auditoriya
1.			
2.			
3.			

Bilimlarni baholash usullari, mezonlari, va tartibi:	
JNning ballari ishchi dasturda beriladi	
Baholash usullari	Og'zaki so'rov, yozma ish, taqdimot
Fan bo'yicha talabalar bilimni nazorat qilish va baholash	Nazorat shakllari Baholash turlari fan xususiyatidan kelib chiqqan holda og'zaki savol-javob, yozma ish yoki boshqa ko'rinishda o'tkazilishi mumkin.
Fan bo'yicha talabalar bilimni baholash mezonlari	

Ball	Talabaning bilim darajasi
86 – 100 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba mashg'ulotlarga doimo tayyorlangan, juda faol, dasturiy materiallarni yaxshi biladi, xulosa va qarorlar qabul qila oladi, ijodiy fikrlaydi, bilimlarni amaliyotda qo'llay oladi; - talaba ijodiy masalalarni hal qilish mobaynida tegishli bilimlarni qo'llash doirasini maqsadga muvofiq tanlab, yechimini topishga xizmat qiluvchi yangi usul va yo'nalishlarni topa oladi, o'quv materiali mohiyatini tushunadi; - talaba taqdim etilgan o'quv masalalarini yechish yo'llarini izlaydi, dasturiy materiallarni biladi va aytib bera oladi hamda tasavvurga ega bo'ladi.
71 – 85 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba o'rganilayotgan mavzular aloqadorligini bilish hamda ob'ektni tavsiflay olish ko'nikmasiga ega bo'lishi bilan birga qo'yilgan masalalarni sabab-oqibat aloqadorligini ochgan holda yecha oladi, o'rganilayotgan nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lay oladi va mustaqil mushohada qila oladi; - bilim va ko'nikmalar mazmunini tadbqiq qila olish mahorati, bir tipdagi masalalarni yecha olish, yozib olish va eslab qolish faoliyatini amalga oshiradi, bilimlarini amaliyotda qo'llay oladi; - talaba mashg'ulotlarga tayyorlangan, dasturiy materiallarni biladi, mog'iyatini tushunadi va tasavvurga ega.
55 – 70 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba eshitganlari, ularga berilgan namunalar, taqdim etilgan o'quv materiali va ko'rsatmalar asosida topshiriqlarni bajara oladi, mog'iyatini tushunadi; - talaba qator belgilar asosida ma'lum ob'ektni farqlash bilan birga unga ta'riflaydi, o'quv materialini tushuntirib bera oladi va tasavvurga ega.
0 – 54 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba tasavvurga ega emas; - talaba dasturiy materiallarni bilmaydi.
Glossariylar:	
Axborot resurs baza:	

Fan modulining dasturi (module syllabus)
(fors tili bo'yicha)

O'quv kursining to'liq nomi:	Sharq tillari
-------------------------------------	----------------------

Kursning qisqacha nomi:	ShT	Kod: ShT
Kafedra:	Xorijiy tillar	
O'qituvchi haqida ma'lumot:	F.I.Sh.	e-mail
Semestr va o'quv kursining davomiyligi	1, 2, 3, 4, 5-semestr, 95 hafta	
O'quv soatlari hajmi:	Jami:	374
	shuningdek:	
	ma'ruza	-
	seminar	-
	amaliy	228
	mustaqil ta'lim	146
O'quv kursining statusi	Umumkasbiy fanlar bloki	
Dastlabki tayyorgarlik:	Kurs "Sharq tillari" fanining boshlang'ich darajasidan boshlashga mo'ljallangan	

Fanning predmeti va mazmuni: talabalarga arab va fors tillarining nazariy asoslari, ularning asosiy grammatik kategoriyalarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishning amaliy tomonlarini o'rganishga yo'naltirilgan.

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga arab va fors tillarining nazariy asoslari, ularning asosiy grammatik kategoriyalarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilish.

Fanning vazifasi – talabalarda ilmiy axborot bilan ishlash ko'nikmalarini va malakalarini shakllantirish, o'qish, yozish, arab imlosidagi qo'lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o'qishga, ulardan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan axborotlarni olishga o'rgatish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olish ko'nikmasini hosil qilish.

"Sharq tillari" o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba:

- arab yozuvi va uning tarqalishi, arab harflarining o'ziga xos xususiyatlari, arab va fors tili fonetikasi, morfologiyasi, punktuatsiyasi, arab va fors tili lug'ati, arab va fors tiliga xos qisqa va cho'ziq unlilar va boshqa belgilar, arab va eski o'zbek yozuvidagi o'zaro farqlar **haqida tasavvurga ega bo'lishi**;

- arab va fors tilida imlo qoidalarini, arab va fors tilida so'z yasalişini, arab va fors tilida o'zak va u orqali so'zlarni topa bilishni, arab imlosidagi matnlarni qiyinchiliksiz mutolaa qilib tabdil qila olishni, o'zbek tili tarkibidagi arab va fors so'zlarni tahlil qila olishni **bilishi**;

- arab va fors imlosining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash, arab va fors tilida so'z yasalişini va grammatik qoidalarini aniqlash, arab yozuvidagi manbalarni farqlash, arab alifbosidagi matnlarni o'qish, arab imlosidagi matnlarni transkripsiya qilish, arab imlosida yozishni bilish, arab va fors tilidagi so'z va iboralarini tarjima qilishda lug'atdan foydalana bilish, arab imlosida xatosiz yoza bilish **ko'nikmalariga**

ega bo'lishi;

- ilmiy axborot bilan ishlash, o'qish, yozish, arab imlosidagi qo'lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o'qish, ulardan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan axborotlarni olish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olish va ulardan foydalanish *malakalariga ega bo'lishi kerak.*

Kursning tematik tarkibi va mazmuni			
№	Mavzular	Amaliy	Mustaqil ish
1-semestr			
11.	Kirish. Fonetika va yozuv. Umumiy ma'lumotlar	2	
12.	ن، ث، ت، ب، ا harflari. Qisqa unlilar	4	2
13.	ى، و، م، ك harflari. Cho'ziq unlilar	4	2
14.	ذ، ز، ر harflari. Tashdid.	4	2
	Joriy nazorat (JN)		
15.	ل، ق، ف، خ، ح، ج harflari.	4	2
16.	س، ش، ص، ض، ه harflari. Hamza	4	2
17.	ظ، ط، ع، غ harflari.	4	2
	Joriy nazorat (JN)		
18.	Qisqa unlilarning yozuvda ifodalanishi.	4	2
19.	Cho'ziq unlilarning yozuvda ifoda etilishi	6	8
20.	Qamariy va shamsiy harflar	2	2
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	1-semestr bo'yicha jami:	38	24
2-semestr			
11.	Fors tilida gap va uning tuzilishi	6	4
12.	Bog'lama va uning shakllari. Bog'lamaning tuslanishi	6	3
	Joriy nazorat (JN)		
13.	Forsiy izofaning yasalishi va imlosi. Izofa zanjiri.	4	2
14.	Otlarning ko'plik shakli.	4	2
15.	Egalik affikslari.	6	3
	Joriy nazorat (JN)		
16.	Fors tilida sonlar	4	3
17.	Fors tilida yil, oy va kunlarning ifoda etilishi	4	3
18.	Birlik va noaniqlikning ifodalanishi.	4	4
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	2-semestr bo'yicha jami:	38	24
3-semestr			
9.	Fe'l. Fe'l negizlari va tarkibi, asosiy shakllari	6	4

10	Fe'l zamonlarining yasalishi, mayl kategoriyasi	6	4
	Joriy nazorat (JN)		
11	Vaqtning ifodalanishi.	4	2
12	Sifatdoshlar va ravishdoshlar.	6	4
13	Ko'makchi va uning turlari	2	2
	Joriy nazorat (JN)		
14	Sifat va uning darajalari	6	4
15	Ravish va uning turlari.	4	2
16	Ko'makchi so'zlar.	4	2
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	3-semestr bo'yicha jami:	38	24
4-semestr			
10	Bog'lovchilar	6	4
11	Yuklamalar	4	2
12	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	4
	Joriy nazorat (JN)		
13	So'z birikmasi. Izofali so'z birikmalar.	4	2
14	Old ko'makchili so'z birikmalari.	4	2
15	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	4
	Joriy nazorat (JN)		
16	Sodda gaplar sintaksisi.	4	2
17	Shaxssiz gaplar	4	2
18	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	4-semestr bo'yicha jami:	38	24
5-semestr			
17.	Gap bo'laklari: gapning bosh bo'laklari (ega va kesim)	4	2
18.	Gapning ikkinchi darajali bo'laklari.	2	2
19.	Ega bilan kesimning moslashuv turlari.	4	2
20.	Ot kesimli sodda yig'iq va sodda yoyiq gaplar.	4	2
21.	Fe'l kesimli sodda gaplar.	4	2
22.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	4	2
	Joriy nazorat (JN)		
23.	Qo'shma gap. Bog'langan qo'shma gaplar	4	2
24.	Ergashgan qo'shma gaplar. Ega ergash gap	4	2
25.	Kesim ergash gap	6	4
26.	To'ldiruvchi ergash gap	4	2
	Joriy nazorat (JN)		

27.	Aniqlovchi ergash gap	4	2
28.	Shart ergash gap	4	3
29.	Maqsad ergash gap	6	4
30.	Sabab ergash gap	4	3
	Joriy nazorat (JN)		
31.	Payt ergash gap	4	2
32.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	14	14
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	5-semestr bo'yicha jami:	76	50
	Umumiy:	228	146

Ta'lim berish va o'qitish uslubi:	Amaliy mashg'ulotlar, mustaqil ishlar (aylana stol, klaster)		
Mustaqil ishlar:	Taqdimot, referat		
Maslahatlar va topshiriqlarni topshirish vaqti	Kunlar	Vaqti	Auditoriya
1.			
2.			
3.			

Bilimlarni baholash usullari, mezonlari, va tartibi:	
JNning ballari ishchi dasturda beriladi	
Baholash usullari	Og'zaki so'rov, yozma ish, taqdimot
Fan bo'yicha talabalar bilimni nazorat qilish va baholash	Nazorat shakllari
	Baholash turlari fan xususiyatidan kelib chiqqan holda og'zaki savol-javob, yozma ish yoki boshqa ko'rinishda o'tkazilishi mumkin.
Fan bo'yicha talabalar bilimni baholash mezonlari	
Ball	Talabaning bilim darajasi
86 – 100 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba mashg'ulotlarga doimo tayyorlangan, juda faol, dasturiy materiallarni yaxshi biladi, xulosa va qarorlar qabul qila oladi, ijodiy fikrlaydi, bilimlarni amaliyotda qo'llay oladi; - talaba ijodiy masalalarni hal qilish mobaynida tegishli bilimlarni qo'llash doirasini maqsadga muvofiq tanlab, yechimini topishga xizmat qiluvchi yangi usul va yo'nalishlarni topa oladi, o'quv materialini mohiyatini tushunadi; - talaba taqdim etilgan o'quv masalalarini yechish yo'llarini izlaydi, dasturiy materiallarni biladi va aytib bera oladi hamda tasavvurga ega bo'ladi.

71 – 85 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba o'rganilayotgan mavzular aloqadorligini bilish hamda ob'ektni tavsiflay olish ko'nikmasiga ega bo'lishi bilan birga qo'yilgan masalalarni sabab-oqibat aloqadorligini ochgan holda yecha oladi, o'rganilayotgan nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lay oladi va mustaqil mushohada qila oladi; - bilim va ko'nikmalar mazmunini tadbqiq qila olish mahorati, bir tipdagi masalalarni yecha olish, yozib olish va eslab qolish faoliyatini amalga oshiradi, bilimlarini amaliyotda qo'llay oladi; - talaba mashg'ulotlarga tayyorlangan, dasturiy materiallarni biladi, mog'iyatini tushunadi va tasavvurga ega.
55 – 70 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba eshitganlari, ularga berilgan namunalar, taqdim etilgan o'quv material va ko'rsatmalar asosida topshiriqlarni bajara oladi, mog'iyatini tushunadi; - talaba qator belgilar asosida ma'lum ob'ektni farqlash bilan birga unga ta'riflaydi, o'quv materialini tushuntirib bera oladi va tasavvurga ega.
0 – 54 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba tasavvurga ega emas; - talaba dasturiy materaillarni bilmaydi.
Glossariylar:	
Axborot resurs baza:	

Asosiy qism

Amaliy mashg'ulotlar

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishda quyidagi didaktik tamoyillarga amal qilinadi:

- amaliy mashg'ulotlar mavzusini aniq belgilab olish;
- o'qituvchining innovasion pedagogik texnologiyalardan unumli foydalana olishi;
- talabada natijani mustaqil tarzda qo'lga kiritish imkonini ta'minlash.

Amalish mashg'ulot doirasida beriladigan fanning nazariy qismi mazmuni

Arab tili bo'yicha: Arab tili alifbosi va yozuvi, u haqda qisqacha ma'lumot. Arab alifbosining o'ziga xos xususiyatlari. Munfasil va muttasil harflar. Diftonglar. Arab tili tovush tarkibi va uning alifboda ifodalanishi. Arab tilida harflarning talaffuzi, ularning yozilishi va o'qilishi. Unli va undosh harflar. Qisqa va cho'ziq

unlilarning yozuvda ifodalanishi. Belgilar. Arab tilida soʻz yasalishi, vaznlar, arabiy konstruksiyalar. Arab tilida soʻz aniq va noaniqligining ifodalanishi. Arab tilida soʻz tarkibi. Oʻzak va uning turlari. Otlarda jins kategoriyasi. Ot va feʼl kesimli sodda yigʻiq gap. Soʻroq va koʻrsatish olmoshlari. Soʻroq gapning yasalishi. Arab tilida son kategoriyasi. Olmoshlar. Aniqllovchi va uning turlari. Sifat va uning darajalari. Arabiy izofaning yasalishi va imlosi. Izofa zanjiri. Egalik affikslari. Kesimlik kategoriyasi (asosiy predloglar). Feʼl. Feʼl negizlari va tarkibi. Feʼllarning asosiy shakllari. Feʼl zamonlarining yasalishi. Sifatdoshlar va ravishdoshlar. Masdar. Sifatdosh. Feʼl mayllari. Sifat va uning darajalari. Ega va kesimga taʼsir qiluvchi yuklamalar. Son. Sanoq, tartib son va ularning qoʻllanilishi.

Ot-kesimli sodda yigʻiq gap. Soʻz turkumlari. Ism soʻz turkumi. Harf soʻz turkumi. Feʼl soʻz turkumi. Aniqlik va noaniqlik kategoriyasi. Ismlarda ikkilik va koʻplik kategoriyasi. Arab tilida kelishik. Egalik affikslari. Arab tilida “birlik”ning ifodalanishi. Feʼl mayllari. Sifat va uning darajalari.

Arab tilidagi maqsad va toʻldiruvchi ergash gap, aniqllovchi ergash gap, shart ergash gap, toʻsiqsiz ergash gap, sabab ergash gaplar haqida qisqa va umumiy tushunchalar.

Fors tili boʻyicha: Fors tili haqida umumiy maʼlumot. Fors alifbosi va yozuvi hamda uning oʻziga xos xususiyatlari (shamsiy va qamariy harflar). Diftonglar. Fors tili tovush tarkibi va uning alifboda ifodalanishi. Fors tilida harflarning talaffuzi, ularning yozilishi va oʻqilishi. Arab satr usti belgilari (tashdid, hamza, tanvin, vasla).

Fors tilida gap va uning tuzilishi, arabiy va forsiy konstruksiyalar. Ot-kesimli sodda yigʻiq gap. Soʻroq gapning yasalishi. Intonatsiya (ohang). است bogʻlamasi va uning shakllari. Olmoshlar.

Forsiy izofaning yasalishi va imlosi. Izofa zanjiri. Otlarning koʻplik shakli. Egalik affikslari. Fors tilida sonlar (miqdor va tartib sonlar). Fors tilida yil, oy va kunlarning ifoda etilishi. Birlik va noaniqlikning ifodalanishi.

Feʼl. Feʼl negizlari va tarkibi. Feʼllarning asosiy shakllari. Feʼl zamonlarining yasalishi. Feʼllarda mayl kategoriyasi. Oʻtimli va oʻtimsiz feʼllar. Feʼl nisbatlari. Vaqtning ifodalanishi. Sifatdoshlar va ravishdoshlar.

Koʻmakchi va uning turlari. Yoshning ifodalanishi.

Sifat va uning darajalari. Ravish va uning turlari. Koʻmakchi soʻzlar. Asosiy koʻmakchilar va ularning turlari. Izofali old koʻmakchilar, murakkab old koʻmakchilar, ort koʻmakchi. Bogʻlovchilar. Ergashtiruvchi bogʻlovchilar, biriktiruvchi bogʻlovchilar. Yuklamalar, soʻroq yuklamalari, inkor yuklamalari, kuchaytiruvchi yuklamalar, his-hiyajon yuklamalari.

Soʻz birikmalari va ularning turlari. Izofali soʻz birikmalar. Old koʻmakchili soʻz birikmalari. Bitishuvli soʻz birikmalar. Murakkab soʻz birikmalar. Sodda gaplar sintaksisi. Bir tarkibli va ikki tarkibli gaplar. Shaxssiz gaplar. Gap boʻlaklari: gapning bosh boʻlaklari (ega va kesim), gapning ikkinchi darajali boʻlaklari. Ega bilan kesimning moslashuv turlari. Ot kesimli sodda yigʻiq va sodda yoyiq gaplar. Feʼl kesimli sodda gaplar.

Qoʻshma gaplar sintaksisi. Bogʻlangan qoʻshma gaplar. Ergashgan qoʻshma gaplar: ega ergash gap, kesim ergash gap, toʻldiruvchi ergash gap, aniqllovchi

ergash gap, shart ergash gap, maqsad ergash gap, sabab ergash gap, payt ergash gap.

Amaliy mashg'ulotlarning taxminiy ro'yxati

Arab tili bo'yicha: Amaliy mashg'ulotlarda talabalar arab tili asosiy grammatik qoidalari hamda so'z yasash vaznlari kabilarni mavjud matn, manbalar va o'quv adabiyotlardan unumli foydalangan holda o'rganadilar.

Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish bo'yicha tavsiya etiladigan taxminiy mavzular:

1. Fonetika va yozuv. Umumiy ma'lumotlar.
2. Harflar va ularning yozuvdagi shakllari.
3. Unlilar. Qisqa va cho'ziq unlilar.
4. Tashdid (ikkilanish).
5. Hamza va uning turlari.
6. Arab tiliga xos "bo'sh" harflar.
7. Shamsiy va qamariy harflar.
8. Aniqlik va noaniqlik kategoriyasi.
9. Tanvinlar.
10. So'z turkumlari
11. Arab tilida so'zlarning tuzilishi.
12. O'zak va uning turlari.
13. Arab lug'atidan foydalanish qoidalari
14. Jins kategoriyasi.
15. Sodda gap. Ismiy gap.
16. So'roq olmoshlari va so'roq gap.
17. Ikkilik son.
18. Ko'plik son. To'g'ri ko'plik.
19. Siniq ko'plik va uning yasash shakllari.
20. Kishilik olmoshlari.
21. Ko'rsatish olmoshlari.
22. Ko'makchilar.
23. Kelishik. Ismlarning turlanishi.
24. Moslashgan aniqlovchi.
25. Sifat. Nisbiy sifat.
26. Izofa birikmasi. Izofa zanjiri.
27. Fe'l va uning shakllari.
28. Fe'liy gap.
29. 1-bob fe'li. Fe'lining o'tgan zamon shakli.
30. Fe'lining hozirgi kelasi zamon shakli.
31. 2-bob va 5-bob fe'l shakllari.
32. 3- va 6-bob fe'llari.
33. 4- va 9-bob fe'llari.
34. 7- va 8-bob fe'llari.
35. 10-bob fe'li.
36. Fe'l vaznlaridan yasalgan masdar shakllari.
37. Fe'l vaznlaridan yasalgan sifatdosh shakllari.

38. Mayl. Istak mayli.
39. Buyruq mayli.
40. Shart mayli.
41. Son. Sanoq son va ularning qo‘llanilishi.
42. Tartib son va ularning qo‘llanilishi.
43. Egaga ta’sir qiluvchi yuklamalar.
44. Kesimga ta’sir qiluvchi yuklamalar.
45. Lug‘at bilan ishlash amaliyoti.
46. Grammatik mashqlar:
 1. Ikkilik va ko‘plik son yasalishi.
 2. Aniqlik artiklining ishlatilishi va uning imlosi.
 3. Olmoshlarning qo‘llanilishi.
 4. Ismlarning turlanishi.
 5. Sifat darajalarining yasalishi va ishlatilish.
 6. Sonlarning ishlatilishi.
 7. Fe‘llarning tuslanishi.
 8. Sifatdosh va masdarlarning ishlatilishi.
 9. Ko‘makchilar va ularning ishlatilishi.
 10. Yuklamalarning ishlatilishi.
 11. Izofa birikmasi va uning turlari.
 12. Sodda gap.
 13. Texnik vositalardan foydalanib unli, undosh tovushlarni, arab tilidagi intonatsiya, sintagma, boshqa fonetik hodisalarni o‘zlashtirish mashg‘ulotlari.

Fors tili bo‘yicha: Amaliy mashg‘ulotlarda talabalar fors tili asosiy grammatik qoidalari hamda so‘z yasalish vaznlari kabilarni mavjud matn, manbalar va o‘quv adabiyotlardan unumli foydalangan holda o‘rganadilar.

Amaliy mashg‘ulotlarni o‘tkazish bo‘yicha tavsiya etiladigan taxminiy mavzular:

1. Fors alifbosini yodlash.
2. Unli harflarni mustahkamlashga doir mashqlar.
3. Undosh harflarni mustahkamlashga doir mashqlar.
4. Diftonglarga oid mashqlar.
5. Ayrim harflar (ل (lom) va ا (alif) birikmasi, ك yoki گ bilan ل (lom) birikmasi) imlosiga doir mashqlar.
6. Arab satr usti belgilarining ishlatilishiga oid mashqlar.
7. Shamsiy va qamariy harflarning qo‘llanishiga doir mashqlar.
8. Tinish belgilarining ishlatilishiga doir mashqlar.
9. Ko‘rsatish olmoshlarini mustahkamlashga oid mashqlar.
10. Ot-kesimli sodda yig‘iq gaplarga oid mashqlar.
11. So‘roq gaplarning yasalishi.
12. Intonatsiya.
13. “Ast” bog‘lamasi va uning to‘liq shakliga oid mashqlar.
14. Izofa.
15. Izofaning imlo qoidasi.
16. “hast” so‘zining mustaqil ma’nosi.

17. Fe'l.
18. Hozirgi-kelasi zamon fe'liga oid mashqlar.
19. Fe'l-kesimli gaplarning tuzilishi.
20. Old ko'makchilar.
21. Asliy ko'makchilar.
22. Izofiy zanjirga oid mashqlar.
23. Unli bilan boshlanuvchi fe'llarning hozirgi-kelasi zamonda yozilishiga oid mashqlar.
24. Qo'shma fe'llarga oid mashqlar.
25. Prefiksli fe'llarga oid mashqlar.
26. Izofali old ko'makchilarga oid mashqlar.
27. "Ast" bog'lamasining unli bilan tugagan so'zlarda qo'llanilishi.
28. Songa oid mashqlar.
29. Birlik va noaniqlik artikli oid mashqlar.
30. چه so'roq olmoshi.
31. لا ko'makchisi va uning vazifalari oid mashqlar.
32. Otlarning ko'plik shakliga oid mashqlar.
33. Buyruq maylining ishlatilishiga oid mashqlar.
34. Bog'lamaning qisqa shaklining unli bilan tugagan so'zlarga qo'shilishi.
35. Qo'shma fe'llarning birgalikda va ayrim kelish holati.
36. Aniq o'tgan zamon fe'liga oid mashqlar.
37. Yegalik qo'shimchalariga oid mashqlar.
38. خود o'zlik olmoshi.
39. O'tgan zamon davom fe'li.
40. Old qo'shimchali (prefiksli) fe'llar.
41. Sifat. Sifat darajalari oid mashqlar.
42. Hozirgi-kelasi zamon shart-istak mayli (Aorist).
43. Otlarning ko'plik shakli.
44. Shart-istak maylining modal so'zlar va modal fe'llardan so'ng ishlatilishiga oid mashqlar.

Izoh: Amaliy mashg'ulotlarda tashkil etish bo'yicha kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Amaliy mashg'ulotlarda arab va fors tilining quyidagi muhim nazariy jihatlariga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq: unli va undoshlarning talaffuzi; urg'u; arab harflarini mashq qilish; turli matnlarni o'qish, mazmunini tushunish, grammatik tahlil qilish; o'zbek tilidan arab tiliga va arab tilidan o'zbek tiliga sodda matnlarni og'zaki va yozma tarjima qilish; og'zaki so'zlashuv, dialoglar uyushtirish.

Talabalar olgan bilim va ko'nikmalarini darslarda mustahkamlaydilar. Bunga jamoa bo'lib adabiy muammolar ustida bahs-munozaralar uyushtirish va mustaqil ishlash yo'li bilan erishiladi. Mustaqil ishlashda darslik, o'quv qo'llanma, uslubiy qo'llanma, lug'atlarning ahamiyati kattadir.

Mazkur ro'yxatdagi mavzulardan amaliy mashg'ulotlar uchun ajratilgan soatlar hajmiga mos holda tanlab foydalanish tavsiya etiladi.

Laboratoriya ishlarini tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar

Fan bo'yicha laboratoriya ishlari namunaviy o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

Kurs ishini tashkil etish

Fan bo'yicha kurs ishlari namunaviy o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakli va mazmuni

Talaba "Sharq tillari" fanidan mustaqil ta'limni tashkil etishda fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishi tavsiya etiladi va joriy nazorat tarkibida baholanadi:

1) **mavzular bo'yicha referat, taqdimot tayyorlash.** Nazari va amaliy materialni puxta o'zlashtirishga yordam beruvchi bunday usul o'quv materialga diqqatni ko'proq jalb etishga yordam beradi. Talaba tomonidan tayyorlangan referat, taqdimot yakuniy nazoratga tayyorgarlik ishlarini osonlashtiradi, vaqtni tejaydi;

2) **o'qitish va nazorat kilishning avtomatlashtirilgan tizimlari bilan ishlash.** Talabalar amaliy mashg'ulotlar davomida olgan bilimlarini o'zlashtirishlari, turli nazorat ishlariga tayyorgarlik ko'rishlari uchun tavsiya etilgan elektron manbalar, innovasion dars loyixasi namunalari, o'z-o'zini nazorat uchun test topshiriklari v.b;

3) **fan buyicha qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash.** Mustaqil o'rganish uchun berilgan mavzular bo'yicha talabalar tavsiya etilgan asosiy adabiyotlarlan tashqari qo'shimcha o'quv, ilmiy adabiyotlardan foydalanadilar. Bunda xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanish rag'batlantiriladi;

4) **INTERNET tarmog'idan foydalanish.** Fan mavzularini o'zlashtirish buyicha INTERNET manbalarini topish, ular bilan ishlash nazorat turlarining barchasida qo'shimcha reyting ballari bilan rag'batlantiriladi;

5) mavzuga oid mashqlar, o'quv loyihalarini ishlab chiqish va ishtirok etish;

6) amaliy mashg'ulotlarga oid material yig'ish;

7) ilmiy seminar va anjumanlarga tezis va maqolalar tayyorlash va ishtirok etish hk.

Uyga berilgan vazifalarni bajarish, yangi bilimlarni mustaqil o'rganish, kerakli ma'lumotlarni izlash va ularni topish yullarini aniklash, Internet tarmog'idan foydalanib ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlanishlar olib borish, fan tugaragi doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalanib ilmiy makola (tezis) va ma'ruzalar tayyorlash kabilar talabalarning darsda olgan bilimlarini chukurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Uy vazifalarini tekshirish va baholash amaliy mashg'ulot davomida o'qituvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Mustaqil ishni tashkil etish bo'yicha uslubiy kursatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalarga fanning nazariy ma'lumotlariga oid amaliy topshirilar va mustaqil ishlash uchun vazifalar belgilanadi.

Tavsiya etiladigan mustaqil ta'lim topshiriqlari

Arab tili bo'yicha:

1. ا, ب, ت, ث, ن harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
2. ز, د, ي, و harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
3. Cho'ziq va qisqa unlilar. ج, ك, ل, م harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. Tanvinlar. So'zlar mashq qilish.
4. ط, ظ, ش, س harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.

5. ص, ض, ق, ف harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. Soʻzlar mashq qilish. Tashdid-ikkilanish.
6. غ, ع, خ, ح harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. Soʻzlar mashq qilish.
7. Hamza ء. Vaslali hamza. Aniqlik artikli. Shamsiy va qamariy xarflar xususida asosiy va qoʻshimcha adabiyotlardan foydalangan holda chuqurroq maʼlumot olish.
8. Arab tilida soʻz turkumlari. Soʻzlar strukturasi. Oʻzak. Oʻzak va nooʻzak harflarlar haqida qoʻshimcha maʼlumot oʻzlashtirish.
9. Ismlarda jins kategoriyasi mavzusi boʻyicha qoʻshimcha maʼlumot oʻqish.
10. Son kategoriyasi. Ikkilik son. Asosiy va qoʻshimcha adabiyotlar asosida mavzuga oid mashqlarni bajarish.
11. Koʻplik. Toʻgʻri koʻplik. Asosiy va qoʻshimcha adabiyotlar asosida mavzuga oid mashqlarni bajarish.
12. Siniq koʻplik. Mavzu boʻyicha asosiy va qoʻshimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
13. Aniqllovchi. Mavzuga oid asosiy va qoʻshimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
14. Nisbiy sifat. Mavzuga oid asosiy va qoʻshimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
15. Koʻmakchilar. Ularning maʼnolarini oʻzlashtirishda asosiy va qoʻshimcha adabiyotlardan istifoda qilish.
16. Birikma olmoshlari. Mashqlar bajarish.
17. Siniq koʻplik turlari. Ularning kelishikda turlanishi va moslashuv qoidalariga oid maʼlumotlarni chuqurlashtirish.
18. Izofa birikmasi mavzusini chuqurlashtirish. Mavzuga oid yangi mashqlar bajarish.
19. Feʼl. I-Bob feʼliga oid boshqa maʼlumotlarni oʻzlashtirish. Feʼlning oʻtgan zamon shakli. Mashqlar bajarish.
20. II-Bob feʼliga oid boshqa maʼlumotlarni oʻzlashtirish.
21. V-Bob feʼliga oid boshqa maʼlumotlarni oʻzlashtirish. Mashqlar bajarish.
22. III bob feʼliga oid boshqa maʼlumotlarni oʻzlashtirish.
23. VI bob feʼliga oid boshqa maʼlumotlarni oʻzlashtirish. Mashqlar bajarish.
24. VII bob feʼliga oid boshqa maʼlumotlarni oʻzlashtirish.
25. VIII bob feʼliga oid boshqa maʼlumotlarni oʻzlashtirish. Mashqlar bajarish.
26. X-Bob feʼliga oid boshqa maʼlumotlarni oʻzlashtirish.
27. IX-Bob feʼli. Mashqlar bajarish.
28. Son. Sanoq, tartib va miqdor sonlarning ishlatilishiga oid qoʻshimcha maʼlumotlarni oʻzlashtirish va mashqlar bajarish.
29. Lugʻat bilan ishlash koʻnikmasini doimiy va muntazam ravishda rivojlantirish.
30. Oʻzbek tili va adabiyoti tarixiga oid adabiy manbalardan matnlarni oʻqish, tabdil qilish, notanish soʻzlar lugʻatini tuzish.
31. Ijtimoiy mavzularda sodda matnlar tuzish.

Fors tili boʻyicha:

1. Harflarni mashq qilish.
2. Grammatik mavzularni mustahkamlash.

3. Mening tarjimai holim.
4. Mening kun tartibim.
5. Mening oilam.
6. Mening do'stim.
7. Bizning xonadon.
8. Mening maktabim.
9. Men sevgan asar.
10. Bizning universitet.
11. Universitet kutubxonasi.
12. Universitet oshxonasi
13. Muzeyda.
14. Talabalar yotoqxonasi.
15. Mening orzuim.
16. Kitob do'konida.
17. O'zbekiston haqida matn tayyorlash.
18. Muqaddas qadamjolar.
19. Qadimiy shaharlar.
20. Telefon orqali suhbat.
21. Buyuk mutafakkir mavzusida matn tuzish.
22. Men sevgan adib.
23. Navoiyning forsiy ijodi haqida.
24. "Devoni Foni" dagi tanlangan g'azalning tarjimasi.
25. Navoiyning forsiy qasidalaridan namuna o'qish va tarjima qilish.
26. Sa'diyning "Guliston" asaridan namunalar o'qish va tarjima qilish.
27. Hofiz g'azallaridan namunalar yodlash va tarjima qilish.
28. Umar Xayyom ruboiylaridan namunalar yodlash va tarjima qilish.
29. Rudakiyning "Qarilikdan shikoyat" qasidasini o'qish va tarjima qilish.
30. Anvari qit'alaridan namunalar o'qish va tarjima qilish.
31. Jaloliddin Rumi ijodidan namunalar.
32. Masnaviydan hikmatlar.
33. O'zbek tili va adabiyoti tarixiga oid adabiy manbalardan matnlarni o'qish, tabdil qilish, notanish so'zlar lug'atini tuzish.

Izoh: Ishchi dasturni shakllantirish jarayonida mustaqil ta'lim soatlari hajmiga mos holda mavzularni tanlab belgilash tavsiya etiladi.

Dasturning axborot-uslubiy ta'minoti

Mazkur fanni o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy usullari, pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutilgan. Jumladan:

- arab alifbosi va yozuvi, uning o'ziga xos xususiyatlari, munfasil va muttasil harflar, diftonglar, arab va fors tili tovush tarkibi, harflarning talaffuzi, yozilishi va o'qilishi, unli va undosh harflar, qisqa va cho'ziq unlilarning yozuvda ifodalanishi, belgilar, so'z yasalishi, vaznlar, konstruksiyalar, aniqlik va noaniqlik mavzulariga oid darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentasion va elektron-didaktik texnologiyalaridan;

- arab, fors tilida soʻz tarkibi, oʻzak va uning turlari, ot va feʼl kesimli sodda yigʻiq gap, soʻroq va koʻrsatish olmoshlari, soʻroq gapning yasalishi, son kategoriyasi, olmoshlar, aniqlovchi va uning turlari, sifat va uning darajalari, izofaning yasalishi va imlosi, egalik affikslari, kesimlik kategoriyasi (asosiy predloglar) mavzulariga oid mashgʻulotlarda aqliy hujum, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalaridan;

- feʼl, feʼl negizlari va tarkibi, feʼllarning asosiy shakllari, feʼl zamonlarining yasalishi, sifatdoshlar va ravishdoshlar. Masdar, sifatdosh, feʼl mayllari, sifat va uning darajalari, son, sanoq, tartib son va ularning qoʻllanilishi mavzularida oʻtkaziladigan mashgʻulotlarda kichik guruhlar musobaqalari, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalarini qoʻllash nazarda tutiladi.

Foydalaniladigan adabiyotlar roʻyxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.
3. Abdusamadov M. Fors tili. –T.: Sharq, 2007.
4. Anousha Shahsavari, Blake Atwood. Persian of Iran Today, 2 Volume. UT Austin Center for Middle Eastern Studies, 2013.

Qoʻshimcha adabiyotlar

5. Baranov X. Arabsko-russskiy slovar. –M., 1985.
6. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: Oʻqituvchi, 2007.
7. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
8. Talabov E. Arab tili. –T.: Oʻqituvchi, 1993.
9. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.
10. Quronbekov A., Vohidov A., Ziyayeva T. Fors tili. –T.: Musiqqa, 2009.
11. Rubinchik Yu.A. Grammatika sovremennogo persidskogo literaturnogo yazika. - M., 2001.
12. Rubinchika Yu.A. Persidsko-russskiy slovar. –M., 1965.
13. Muin M. Farhang-e forsi. –Tehron, 1371.

Internet saytlari

14. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35164>
15. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35149>
16. <http://library.zivonet.uz/uz/book/41245>
17. <http://library.zivonet.uz/uz/book/40578>
18. <http://library.zivonet.uz/uz/book/34135>
19. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33460>
20. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33430>
21. <http://library.zivonet.uz/uz/book/29850>

22. <http://library.zivonet.uz/uz/book/17115>
23. <http://library.zivonet.uz/uz/book/36849>
24. <http://library.zivonet.uz/uz/book/57597>
25. <http://library.zivonet.uz/uz/book/10886>
26. <http://library.zivonet.uz/uz/book/9549>
27. <http://library.zivonet.uz/uz/book/56805>
28. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35>

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:

№ 5D-5420100-3

2016-yil 4-09

"OLAYMAN"
o'quv ishlari
repektori

29-08

SHARQ TILLARI
(arab tili)
ISHCHI FAN DASTURI
1-kurs uchun

Bilim sohasi:	100000	Humanitar soha
Ta'lim sohasi:	120000	Humanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	5120100	Filologiya va tilshun- o'qitish to'zbek tili

O'quv soatlar soni:	jami	374
	shu jumladan	
	amaliy	228
	mustaqil ta'lim	146

Toshkent: 2016

Fanning ishchi fan dasturi Oliy va o'rtta maxsus ta'lim vazirligi bormandan tasdiqlangan namunaviy o'quv dastur asosida ishlab chiqildi.

Fuzuvchi:

Abdirashidov Z. ToshDU TAU, "Xorijiy tillar" kafedrasini mudiri, PhD

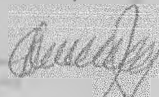
Laqrizchilar:

Kubaev Q. GulDU, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasini mudiri, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Yusufzoda Z. SamDU, "Tojik tili va adabiyoti" kafedrasini o'qituvchisi, filologiya fanlari nomzodi

Fanning ishchi fan dasturi Xorijiy tillar kafedrasining 2016 yil 26 avgustidagi 1-sonli majlisida muhokama etilgan va ma'qullangan

Kafedra mudiri:

Z. Abdirashidov

Fanning ishchi fan dasturi O'zbek-ingliz tarjima fakulteti Kengashining 2016 yil 27 avgustidagi 1-sonli yig'ilishida muhokama qilib, tasdiqqa o'tsira etilgan

Fakultet dekani:

Sh. I. smirnova

Markaz ishchi fan dastur Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti o'quv-uslubiy kengashining 2016 yil 29 avgustidagi 1-son majlisida tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy bo'lim
boshlig'i:

A. Sayfullaev

2016-2017-o'quv yili uchun "SHARQ TILLARI" fanidan tuzilgan ishchi
landasturiga quyidagi o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilmoqda:

1. Pedagogik texnologiyadan foydalanish darajasi oshirildi.
2. Xorijiy adabiyotlar kiritildi.

O'zgartirish va qo'shimchalar

kirituvchi:

Z.Abdirashidov

Fanning dolzarbligi

O‘zbek tili va adabiyoti, folklorining tarixan shakllangan adabiy, lingvistik maktablari va ta’limotlarini, mumtoz va zamonaviy metodlarini, buyuk ajdodlarimizning o‘zbek va jahon tilshunosligi rivojiga qo‘shgan hissasi, ularning ilmiy merosi, ona tilimizning xalqaro miqyosdagi o‘rni va nufuzi, uning boshqa tillar bilan aloqalari, o‘zbek tili va adabiyotining rivojlanish istiqbollari bilan bog‘liq ilmiy muammolarni tadqiq etish uchun arab va fors tillari va ularning grammatik normalarini o‘rganish dolzarblik kasb etadi.

“Sharq tillari” fani arab tili va fors tilini o‘z ichiga oladi. Namunaviy dastur har ikki tilga oid ma’lumotlarni qamrab olgan.

“Sharq tillari” bo‘yicha bakalavr kursining maqsad va vazifalari o‘zbek tili va adabiyotining har tomonlama taraqqiy topishida Mahmud Koshg‘ariy, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yugnakiy, Atoiy, Sakkokiy, Lutfiy kabi ilmu fan va adabiyot namoyandalarining xizmati va qoldirgan merosini, ayniqsa Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Muhammadrizo Ogahiy, Boborahim Mashrab, Muqimiy, Furqat kabi o‘nlab mumtoz adiblarimizning umumbashariyat madaniy xazinasidan munosib o‘rin olgan o‘lmas asarlarini chuqur o‘rganish va ilmiy asosda tadqiq etishga qaratilgan bo‘lib talabalarda ilmiy axborot bilan ishlash ko‘nikmalarini va malakalarini shakllantirish, o‘qish, yozish, arab imlosidagi qo‘lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o‘qishga, ulardan o‘z faoliyati uchun zarur bo‘lgan axborotlarni olishga o‘rgatish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olishlariga erishish.

Fanning o‘quv rejadagi boshqa fanlar bilan o‘zaro bog‘liqligi va uslubiy jihatdan uzviyligi

“Sharq tillari” fani asosiy ixtisoslik fanlardan biri hisoblanadi. Ushbu fan dasturi “O‘zbek tili tarixi”, “O‘zbek folklori”, “O‘zbek adabiyoti tarixi”, “Navoiyshunoslik”, “Matnshunoslik”, “O‘zbek tilshunosligi tarixi”, “Leksikografiya asoslari”, “O‘zbek dialektologiyasi”, “O‘zbek mumtoz poetikasi asoslari” kabi umumkasbiy fanlar bilan uzviy bog‘langan bo‘lib, ushbu fanlarda aks etgan ayrim adabiy-nazariy masalalarni qamrab olishi jihatidan uyg‘unlik kasb etadi.

Fanning ilm-fan, iqtisodiyot va ishlab chiqarishdagi o‘rni

Eski va hozirgi o‘zbek adabiy tilida arab tilidan o‘zlashgan so‘z va birikmalar g‘oyat ko‘p. O‘zbek tili va adabiyoti mutaxassisi arab tilidagi so‘z yasash qoidalari hamda ular bilan bog‘liq bo‘lgan grammatik normalarni mukammal bilishlari lozim. Shu sababli ushbu fan asosiy umumkasbiy fanlaridan biri hisoblanib, o‘zbek tili va adabiyot fanining ajralmas bo‘lagidir.

Fanni o‘qitishda foydalaniladigan zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarning “Sharq tillari” fanini o‘rganishlari uchun o‘qitishning ilg‘or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi pedagogik texnologiyalarni tatbiq qilish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o‘zlashtirishda darslik, o‘quv va uslubiy

qo'llanmalar, tarqatma materiallar, elektron materiallardan foydalanish bilan bir qatorda nazariy va amaliy mashg'ulotlari davomida "Aqliy hujum", "Klaster" kabi, shuningdek, mavzularning xususiyatidan kelib chiqqan holda boshqa interfaol usullardan foydalaniladi.

Fan o'qituvchisi tomonidan pedagogik va modulli texnologiya tamoyillari asosida "Sharq tillari" fani o'quv mashg'ulotlarining loyihalari ishlab chiqiladi.

Fan modulining dasturi (module syllabus)

O'quv kursining to'liq nomi:	Sharq tillari	
Kursning qisqacha nomi:	ShT	Kod: ShT
Kafedra:	Xorijiy tillar	
O'qituvchi haqida ma'lumot:	Z.Abdirashidov S.Abdunabiyev I.Abdullayeva	abdirashidov@yahoo.com sunnat1989@gmail.com iroda8900@mail.ru
Semestr va o'quv kursining davomiyligi	1, 2, 3, 4, 5-semestr, 95 hafta	
O'quv soatlari hajmi:	Jami:	374
	shuningdek:	
	ma'ruza	-
	seminar	-
	amaliy	228
	mustaqil ta'lim	146
O'quv kursining statusi	Umumkasbiy fanlar bloki	
Dastlabki tayyorgarlik:	Kurs "Sharq tillari" fanining boshlang'ich darajasidan boshlashga mo'ljallangan	

Fanning predmeti va mazmuni: talabalarga arab va fors tillarining nazariy asoslari, ularning asosiy grammatik kategoriyalarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishning amaliy tomonlarini o'rganishga yo'naltirilgan.

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga arab va fors tillarining nazariy asoslari, ularning asosiy grammatik kategoriyalarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilish.

Fanning vazifasi – talabalarda ilmiy axborot bilan ishlash ko'nikmalarini va malakalarini shakllantirish, o'qish, yozish, arab imlosidagi qo'lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o'qishga, ulardan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan axborotlarni olishga o'rgatish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olish ko'nikmasini hosil qilish.

"Sharq tillari" o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba:

- arab yozuvi va uning tarqalishi, arab harflarining o‘ziga xos xususiyatlari, arab va fors tili fonetikasi, morfologiyasi, punktuatsiyasi, arab va fors tili lug‘ati, arab va fors tiliga xos qisqa va cho‘ziq unlilar va boshqa belgilar, arab va eski o‘zbek yozuvidagi o‘zaro farqlar *haqida tasavvurga ega bo‘lishi*;

- arab va fors tilida imlo qoidalarini, arab va fors tilida so‘z yasalishini, arab va fors tilida o‘zak va u orqali so‘zlarni topa bilishni, arab imlosidagi matnlarni qiyinchiliksiz mutolaa qilib tabdil qila olishni, o‘zbek tili tarkibidagi arab va fors so‘zlarni tahlil qila olishni *bilishi*;

- arab va fors imlosining o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash, arab va fors tilida so‘z yasalishi va grammatik qoidalarini aniqlash, arab yozuvidagi manbalarni farqlash, arab alifbosidagi matnlarni o‘qish, arab imlosidagi matnlarni transkripsiya qilish, arab imlosida yozishni bilish, arab va fors tilidagi so‘z va iboralarini tarjima qilishda lug‘atdan foydalana bilish, arab imlosida xatosiz yoza bilish *ko‘nikmalariga ega bo‘lishi*;

- ilmiy axborot bilan ishlash, o‘qish, yozish, arab imlosidagi qo‘lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o‘qish, ulardan o‘z faoliyati uchun zarur bo‘lgan axborotlarni olish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olish va ulardan foydalanish *malakalariga ega bo‘lishi kerak*.

Kursning tematik tarkibi va mazmuni

№	Mavzular	Amaliy	Mustaqil ish
1-semestr			
21.	Kirish. Fonetika va yozuv. Umumiy ma’lumotlar	2	
22.	ا، ب، ت، ث، ن harflari. Qisqa unlilar	2	2
23.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
24.	ي، و، م، ك harflari. Cho‘ziq unlilar	2	2
25.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
26.	ذ، ر، ز، د harflari. Tashdid.	2	2
27.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
Joriy nazorat (JN)			
28.	ل، ق، ف، خ، ح، ج harflari.	2	2
29.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
30.	س، ش، ص، ض، ه harflari. Hamza	2	2
31.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
32.	ظ، ط، ع، غ harflari.	2	2
33.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
Joriy nazorat (JN)			
34.	“Bo‘sh”, shamsiy va qamariy harflar. Aniqlik artikli. Tanvin.	2	2
35.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
36.	Arab so‘zlarining tuzilishi. O‘zak. Arab lug‘atidan foydalanish qoidalari	2	8

37.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
38.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
39.	Jins kategoriyasi	2	2
	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	1-semestr bo'yicha jami:	38	24

2-semestr

1.	Gap. Sodda ismiy gap	2	4
2.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
3.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
4.	So'roq olmoshlari va so'roq gap.	2	3
5.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
6.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
	Joriy nazorat (JN)		
7.	Ikkilik son	2	2
8.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
9.	Ko'plik son. To'g'ri ko'plik	2	2
10.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
11.	Siniq ko'plik va uning shakllari	2	3
12.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
13.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
	Joriy nazorat (JN)		
14.	Kishilik olmoshlari. Ko'rsatish olmoshlari	2	3
15.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
16.	Kelishik. Ismlarning turlanishi.	2	3
17.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
18.	Ko'makchilar	2	4
19.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
	Joriy nazorat (JN)		
20.	Yakuniy nazorat (YaN)		
21.	2-semestr bo'yicha jami:	38	24

Ta'lim berish va o'qitish uslubi:

Amaliy mashg'ulotlar, mustaqil ishlar (aylana stol, klaster)

Mustaqil ishlar:

Taqdimot, referat

Maslahatlar va topshiriqlarning topshirish vaqti

№	Maslahatlar va topshiriq mavzusi	Kunlar	Vahti	Auditoriya
1.	Arab alifbosi, harf shakllari	Shanba	14:00	104
2.	Arab so'zlarining tuzilishi. O'zak. Arab lug'atidan foydalanish qoidalari	Shanba	14:00	104
3.	Jins kategoriyasi	Shanba	14:00	104
4.	Gap. Sodda ismiy gap	Shanba	14:00	104
5.	So'roq olmoshlari va so'roq gap	Shanba	14:00	104

6.	Ikkilik son	Shanba	14:00	104
7.	Ko'plik son. To'g'ri ko'plik	Shanba	14:00	104
8.	Siniq ko'plik va uning shakllari	Shanba	14:00	104
9.	Kishilik olmoshlari. Ko'rsatish olmoshlari	Shanba	14:00	104
10.	Kelishik. Ismlarning turlanishi	Shanba	14:00	104
11.	Ko'makchilar	Shanba	14:00	104

Bilimlarni baholash usullari, mezonlari, va tartibi:

	1-JB	2-JB	3-JB	YaN
Maksimal ball	20	20	30	30
Muddati (haftalarda)	6	12	18	20
Baholash usullari	Og'zaki so'rov, yozma ish, taqdimot			
Fan bo'yicha talabalar bilimni nazorat qilish va baholash	Nazorat shakllari			
	Baholash turlari fan xususiyatidan kelib chiqqan holda og'zaki savol-javob, yozma ish ko'rinishda o'tkaziladi. Mustaqil ta'lim 3-JN tarkibida 10 ball bilan baholanadi.			

Fan bo'yicha talabalar bilimni baholash mezonlari

Ball	Talabaning bilim darajasi
86 – 100 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba mashg'ulotlarga doimo tayyorlangan, juda faol, dasturiy materiallarni yaxshi biladi, xulosa va qarorlar qabul qila oladi, ijodiy fikrlaydi, bilimlarni amaliyotda qo'llay oladi; - talaba ijodiy masalalarni hal qilish mobaynida tegishli bilimlarni qo'llash doirasini maqsadga muvofiq tanlab, yechimini topishga xizmat qiluvchi yangi usul va yo'nalishlarni topa oladi, o'quv materialini mohiyatini tushunadi; - talaba taqdim etilgan o'quv masalalarini yechish yo'llarini izlaydi, dasturiy materiallarni biladi va aytib bera oladi hamda tasavvurga ega bo'ladi.
71 – 85 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba o'rganilayotgan mavzular aloqadorligini bilish hamda ob'ektni tavsiflay olish ko'nikmasiga ega bo'lishi bilan birga qo'yilgan masalalarni sabab-oqibat aloqadorligini ochgan holda yecha oladi, o'rganilayotgan nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lay oladi va mustaqil mushohada qila oladi; - bilim va ko'nikmalar mazmunini tadbiiq qila olish mahorati, bir tipdagi masalalarni yecha olish, yozib olish va eslab qolish faoliyatini amalga oshiradi, bilimlarini amaliyotda qo'llay oladi; - talaba mashg'ulotlarga tayyorlangan, dasturiy materiallarni biladi, mohiyatini tushunadi va tasavvurga ega.
55 – 70 ball	- talaba eshitganlari, ularga berilgan namunalar, taqdim etilgan

o'quv materialini va ko'rsatmalar asosida topshiriqlarni bajara oladi, mog'iyatini tushunadi;

- talaba qator belgilar asosida ma'lum ob'ektni farqlash bilan birga unga ta'riflaydi, o'quv materialini tushuntirib bera oladi va tasavvurga ega.

0 – 54 ball

- talaba tasavvurga ega emas;
- talaba dasturiy materaillarni bilmaydi.

Fan bo'yicha talabalar mustaqil ta'limini baholash mezonlari

Ball

Talabaning bilim darajasi

9 – 10 ball

- talaba mustaqil ta'lim topshirigini to'liq o'zlashtirgan, dasturiy materiallarni yaxshi biladi, xulosa va qarorlar qabul qila oladi, ijodiy fikrlaydi, bilimlarni amaliyotda qo'llay oladi;
- talaba ijodiy masalalarni hal qilish mobaynida tegishli bilimlarni qo'llash doirasini maqsadga muvofiq tanlab, yechimini topishga xizmat qiluvchi yangi usul va yo'nalishlarni topa oladi, o'quv materialini mohiyatini tushunadi;
- talaba taqdim etilgan mustaqil ta'lim masalalarini yechish yo'llarini izlaydi, dasturiy materaiallarni biladi va aytib bera oladi hamda tasavvurga ega bo'ladi.

7 – 8 ball

- talaba mustaqil ta'lim mavzularning o'quv mavzulariga aloqadorligini bilish hamda ob'ektni tavsiflay olish ko'nikmasiga ega bo'lishi bilan birga qo'yilgan masalalarni sabab-oqibat aloqadorligini ochgan holda yecha oladi, o'rgangan nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lay oladi va mustaqil mushohada qila oladi;
- bilim va ko'nikmalar mazmunini tadbiq qila olish mahorati, olgan bilimlarini amaliyotda qo'llay oladi;
- talaba mustaqil ishni yaxshi tayyorlangan, dasturiy materiallarni biladi, mog'iyatini tushunadi va tasavvurga ega.

5,5 – 6 ball

- talaba mustaqil ta'limni faqat eshitganlari, ularga berilgan namunalar, taqdim etilgan o'quv materialini va ko'rsatmalar asosida bajaradi, mohiyatini tushunadi;
- talaba qator belgilar asosida ma'lum ob'ektni farqlash bilan birga uni ta'riflaydi, o'quv materialini tushuntirib bera oladi va tasavvurga ega.

0 – 5,4 ball

- talaba tasavvurga ega emas;
- talaba dasturiy materaillarni bilmaydi.

Glossariy:

Tanvin – kelishik qo'shimchasi hamda so'zning noaniq holatda ekanligini ko'rsatuvchi belgi.

Tashdid – ikkilanish belgisi. So'z o'rtasi yoki oxirida ikki undosh harf ketma-ket kelib, ularning birinchisi hech qanday qisqa unli tovushi bilan ifodalanmagan holda undosh harfning bittasi yoziladi va ustiga tashdid belgisi qo'yiladi va o'qilganda

harf ikkilanib talaffuz qilinadi.

Hamza – arab alifbosiga kirmagan undosh tovush. Yozuvda (ء) belgisi bilan ifodalanadi.

Qat’iy hamza – odatda so‘z o‘rtasi va oxirida ا, ي, و harflari, so‘z boshida esa faqat ا harfi ustiga qo‘yiladi hamza tovushi.

Vaslali hamza – hamzaning yana bir turi bo‘lib (َ) so‘z boshidagina ishlatiladi va ا harfining ustiga qo‘yiladi hamda ikki so‘zning bir-biriga bog‘lab o‘qilish uchun “ko‘prik” vazifasini o‘taydi.

Muzakkar – erkak jinsiga oid so‘zlarni bildiruvchi atama.

Muannas – ayol jinsiga oid so‘zlarni bildiruvchi atama.

Birikma olmoshi – o‘zbek tilidagi egalik qo‘shimchasi.

Izofa – qaratqich va qaralmish birikmasi.

Bob – fe‘l shakllariga nisbatan qo‘llaniladi.

Ism – ot, sifat, son, sifatdosh va olmoshlarni qamrab oluvchi so‘z turkumi.

Harf – aniqlik artikli, ko‘makchilar, bog‘lovchilar va undovni o‘z ichiga oluvchi so‘z turkumi.

Ikkilangan o‘zak – uch harfli o‘zakning ikkinchi va uchinchi harflari bir xil undoshdan iborat bo‘lgan o‘zak turi.

Noqis o‘zak – o‘zak tarkibida “noqis harflar” (و, ي, ا) dan biri ishtirok etgan o‘zak turi.

Sog‘lom o‘zak – o‘zak tarkibida “noqis harflar” (و, ي, ا), hamza (ء) uchramaydigan hamda ikkinchi va uchinchi harflari bir xil undoshdan iborat bo‘lmagan o‘zak turi.

Vazn – so‘zlarni muayyan shaklga soluvchi qolip.

Shamsiy (quyosh) harf – so‘zning birinchi harfi bo‘lib, aniqlik artikli (ا) qo‘shilganda artiklning ikkinchi harfini yutib yuborish hisobiga ikkilanib o‘qiladigan harf turi.

Siniq ko‘plik – so‘zning tarkibi buzilishi, ya‘ni o‘zak harflar orasiga boshqa harflar qo‘shilishi orqali yasaladigan ko‘plik turi. Bunda o‘zak harflar tushib qolmaydi va ularning tartibi o‘zgarmaydi.

Moslashgan aniqlovchi – aniqlovchi bilan aniqlanmish sonda, jinsda, kelishikda va holatda (aniq yoki noaniq) bir-biri bilan to‘la moslashgan birikma turi.

Moslashmagan aniqlovchi – izofaga qarang.

Abjad – son tushunchasini harflar bilan ifoda etish.

Alif maqsura – yozuvda yoziladi, ammo talaffuz qilinmaydi.

Madda – arab satr ustki belgisi, harfni cho‘zib o‘qishga ishora qiladi.

Muttasil harflar – har ikki tomondan qo‘shilib yoziluvchi harflar.

Munfasil harflar – o‘zidan oldingi harfga qo‘shilib, keyingisiga qo‘shilmaydigan harflar.

Qamariy harflar – arabcha oy harflari, ular 14 ta.

Sukun – arab satr ustki belgisi, undosh harf ustiga qo‘yiladi.

Zamma – arab satr usti belgisi, qisqa u- unlisini bildiradi.

Asosiy adabiyotlar

29. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.

30. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

31. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.

32. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.

33. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.

34. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.

35. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

36. J.Wightwich and M.Gaafar. Easy Arabic Grammar. McGraw-Hill, 2005.

37. J.Wightwich and M.Gaafar. Arabic Verbs and Essentials of Grammar. McGraw-Hill, 2008.

38. Karin Ryding. A Reference Grammar of Modern Standard Arabic. Cambridge, 2005

Internet saytlari

1. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35164>

2. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35149>

3. <http://library.zivonet.uz/uz/book/41245>

4. <http://library.zivonet.uz/uz/book/40578>

5. <http://library.zivonet.uz/uz/book/34135>

6. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33460>

7. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33430>

8. <http://library.zivonet.uz/uz/book/29850>

9. <http://library.zivonet.uz/uz/book/17115>

10. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35>

**Axborot
resurs baza:**

Asosiy qism

Amalish mashg‘ulot doirasida beriladigan fanning nazariy qismi mazmuni

Arab tili alifbosi va yozuvi, u haqda qisqacha ma‘lumot. Arab alifbosining o‘ziga xos xususiyatlari. Munfasil va muttasil harflar. Diftonglar. Arab tili tovush tarkibi va uning alifboda ifodalanishi. Arab tilida harflarning talaffuzi, ularning

yozilishi va o'qilishi. Unli va undosh harflar. Qisqa va cho'ziq unilarning yozuvda ifodalanishi. Belgilar. Arab tilida so'z yasalishi, vaznlar, arabiy konstruksiyalar. Arab tilida so'z aniq va noaniqligining ifodalanishi. Arab tilida so'z tarkibi. O'zak va uning turlari. Otlarda jins kategoriyasi. Ot va fe'l kesimli sodda yig'iq gap. So'roq va ko'rsatish olmoshlari. So'roq gapning yasalishi. Arab tilida son kategoriyasi. Olmoshlar. Aniqlovchi va uning turlari. Sifat va uning darajalari. Arabiy izofaning yasalishi va imlosi. Izofa zanjiri. Egalik affikslari. Kesimlik kategoriyasi (asosiy predloglar). Fe'l. Fe'l negizlari va tarkibi. Fe'llarning asosiy shakllari. Fe'l zamonlarining yasalishi. Sifatdoshlar va ravishdoshlar. Masdar. Sifatdosh. Fe'l mayllari. Sifat va uning darajalari. Ega va kesimga ta'sir qiluvchi yuklamalar. Son. Sanoq, tartib son va ularning qo'llanilishi.

Ot-kesimli sodda yig'iq gap. So'z turkumlari. Ism so'z turkumi. Harf so'z turkumi. Fe'l so'z turkumi. Aniqlik va noaniqlik kategoriyasi. Ismlarda ikkilik va ko'plik kategoriyasi. Arab tilida kelishik. Egalik affikslari. Arab tilida "birlik"ning ifodalanishi. Fe'l mayllari. Sifat va uning darajalari.

Arab tilidagi maqsad va to'ldiruvchi ergash gap, aniqlovchi ergash gap, shart ergash gap, to'siqsiz ergash gap, sabab ergash gaplar haqida qisqa va umumiy tushunchalar.

Amaliy mashg'ulotlar ro'yxati

Amaliy mashg'ulotlarda talabalar arab tili asosiy grammatik qoidalari hamda so'z yasalish vaznlari kabilarni mavjud matn, manbalar va o'quv adabiyotlardan unumli foydalangan holda o'rganadilar.

Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish bo'yicha mavzular:

1. Kirish. Fonetika va yozuv. Umumiy ma'lumotlar
2. ا، ب، ت، ث، ن harflari. Qisqa unililar
3. ي، و، م، ك harflari. Cho'ziq unililar
4. ر، ز، د، ذ harflari. Tashdid.
5. ل، ق، ف، خ، ح، ج harflari.
6. ه، س، ش، ص، ض harflari. Hamza
7. ط، ظ، ع، غ harflari.
8. "Bo'sh", shamsiy va qamariy harflar. Aniqlik artikli. Tanvin.
9. Arab so'zlarining tuzilishi. O'zak. Arab lug'atidan foydalanish qoidalari
10. Jins kategoriyasi
11. Gap. Sodda ismiy gap
12. So'roq olmoshlari va so'roq gap
13. Ikkilik son
14. Ko'plik son. To'g'ri ko'plik
15. Siniq ko'plik va uning shakllari
16. Kishilik olmoshlari. Ko'rsatish olmoshlari
17. Kelishik. Ismlarning turlanishi
18. Ko'makchilar
19. Grammatik mashqlar:

1. Texnik vositalardan foydalanib unli, undosh tovushlarni, arab tilidagi intonatsiya, sintagma, boshqa fonetik hodisalarni o'zlashtirish mashg'ulotlari.
2. Aniqlik artiklining ishlatilishi va uning imlosi
3. Sodda gap.
4. Ikkilik va ko'plik son yasalishi.
5. Olmoshlarning qo'llanilishi.
6. Ismlarning turlanishi.
7. Ko'makchilar va ularning ishlatilishi.

Laboratoriya ishlarini tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar

Fan bo'yicha laboratoriya ishlari namunaviy o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

Kurs ishini tashkil etish

Fan bo'yicha kurs ishlari namunaviy o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakli va mazmuni

Talaba "Sharq tillari" fanidan mustaqil ta'limni tashkil etishda fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishi tavsiya etiladi va joriy nazorat tarkibida baholanadi:

1) **mavzular bo'yicha referat, taqdimot tayyorlash.** Nazari va amaliy materialni puxta o'zlashtirishga yordam beruvchi bunday usul o'quv materialga diqqatni ko'proq jalb etishga yordam beradi. Talaba tomonidan tayyorlangan referat, taqdimot yakuniy nazoratga tayyorgarlik ishlarini osonlashtiradi, vaqtni tejaydi;

2) **o'qitish va nazorat kilishning avtomatlashtirilgan tizimlari bilan ishlash.** Talabalar amaliy mashg'ulotlar davomida olgan bilimlarini o'zlashtirishlari, turli nazorat ishlariga tayyorgarlik ko'rishlari uchun tavsiya etilgan elektron manbalar, innovasion dars loyixasi namunalari, o'z-o'zini nazorat uchun test topshiriklari v.b;

3) **fan buyicha qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash.** Mustaqil o'rganish uchun berilgan mavzular bo'yicha talabalar tavsiya etilgan asosiy adabiyotlarlan tashqari qo'shimcha o'quv, ilmiy adabiyotlardan foydalanadilar. Bunda xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanish rag'batlantiriladi;

4) **INTERNET tarmog'idan foydalanish.** Fan mavzularini o'zlashtirish buyicha INTERNET manbalarini topish, ular bilan ishlash nazorat turlarining barchasida qo'shimcha reyting ballari bilan rag'batlantiriladi;

5) mavzuga oid mashqlar, o'quv loyihalarini ishlab chiqish va ishtirok etish;

6) amaliy mashg'ulotlarga oid material yig'ish;

7) ilmiy seminar va anjumanlarga tezis va maqolalar tayyorlash va ishtirok etish hk.

Uyga berilgan vazifalarni bajarish, yangi bilimlarni mustaqil o'rganish, kerakli ma'lumotlarni izlash va ularni topish yullarini aniklash, Internet

tarmog'idan foydalanib ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlanishlar olib borish, fan tugaragi doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalanib ilmiy makola (tezis) va ma'ruzalar tayyorlash kabilar talabalarning darsda olgan bilimlarini chukurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Uy vazifalarini tekshirish va baholash amaliy mashg'ulot davomida o'qituvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Mustaqil ishni tashkil etish bo'yicha uslubiy kursatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalarga fanning nazariy ma'lumotlariga oid amaliy topshirilar va mustaqil ishlash uchun vazifalar belgilanadi.

Mustaqil ta'lim topshiriqlari

32. ا, ب, ت, ث, ن harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
33. و, ی, د, ذ, ر, ز harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
34. Cho'ziq va qisqa unlilar. ج, ك, ل, م harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. Tanvinlar. So'zlar mashq qilish.
35. ط, ظ, ش, س harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
36. ق, ف, ض, ص harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish. Tashdid-ikkilanish.
37. ه, غ, ع, خ, ح harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
38. Hamza ء. Vaslali hamza. Aniqlik artikli. Shamsiy va qamariy xarflar xususida asosiy va qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda chuqurroq ma'lumot olish.
39. Arab tilida so'z turkumlari. So'zlar strukturasi. O'zak. O'zak va noo'zak harflarlar haqida qo'shimcha ma'lumot o'zlashtirish.
40. Ismlarda jins kategoriyasi mavzusi bo'yicha qo'shimcha ma'lumot o'qish.
41. Son kategoriyasi. Ikkilik son. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mavzuga oid mashqlarni bajarish.
42. Ko'plik. To'g'ri ko'plik. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mavzuga oid mashqlarni bajarish.
43. Siniq ko'plik. Mavzu bo'yicha asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
44. Aniqllovchi. Mavzuga oid asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
45. Nisbiy sifat. Mavzuga oid asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
46. Ko'makchilar. Ularning ma'nolarini o'zlashtirishda asosiy va qo'shimcha adabiyotlardan istifoda qilish.
47. Birikma olmoshlari. Mashqlar bajarish.
48. Siniq ko'plik turlari. Ularning kelishikda turlanishi va moslashuv qoidalariga oid ma'lumotlarni chuqurlashtirish.

Dasturning axborot-uslubiy ta'minoti

Mazkur fanni o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy usullari, pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutilgan. Jumladan:

- arab alifbosi va yozuvi, uning o'ziga xos xususiyatlari, munfasil va muttasil harflar, diftonglar, arab va fors tili tovush tarkibi, harflarning talaffuzi, yozilishi va o'qilishi, unli va undosh harflar, qisqa va cho'ziq unilarning yozuvda ifodalinishi, belgilar, so'z yasalishi, vaznlar, konstruksiyalar, aniqlik va noaniqlik mavzulariga oid darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentasion va elektron-didaktik texnologiyalaridan;

- arab, fors tilida so'z tarkibi, o'zak va uning turlari, ot va fe'l kesimli sodda yig'iq gap, so'roq va ko'rsatish olmoshlari, so'roq gapning yasalishi, son kategoriyasi, olmoshlar, aniqllovchi va uning turlari, sifat va uning darajalari, izofaning yasalishi va imlosi, egalik affikslari, kesimlik kategoriyasi (asosiy predloglar) mavzulariga oid mashg'ulotlarda aqliy hujum, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalaridan;

- fe'l, fe'l negizlari va tarkibi, fe'llarning asosiy shakllari, fe'l zamonlarining yasalishi, sifatdoshlar va ravishdoshlar. Masdar, sifatdosh, fe'l mayllari, sifat va uning darajalari, son, sanoq, tartib son va ularning qo'llanilishi mavzularida o'tkaziladigan mashg'ulotlarda kichik guruhlar musobaqalari, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalarini qo'llash nazarda tutiladi.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.
8. J.Wightwich and M.Gaafar. Easy Arabic Grammar. McGraw-Hill, 2005.
9. J.Wightwich and M.Gaafar. Arabic Verbs and Essentials of Grammar. McGraw-Hill, 2008.
10. Karin Ryding. A Reference Grammar of Modern Standard Arabic. Cambridge, 2005

Internet saytlari

1. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35164>
2. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35149>
3. <http://library.zivonet.uz/uz/book/41245>
4. <http://library.zivonet.uz/uz/book/40578>
5. <http://library.zivonet.uz/uz/book/34135>

6. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33460>
7. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33430>
8. <http://library.zivonet.uz/uz/book/29850>
9. <http://library.zivonet.uz/uz/book/17115>
10. <http://library.zivonet.uz/uz/book/36849>
11. <http://library.zivonet.uz/uz/book/57597>
12. <http://library.zivonet.uz/uz/book/10886>
13. <http://library.zivonet.uz/uz/book/9549>
14. <http://library.zivonet.uz/uz/book/56805>
15. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35>

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSIS TA'LIM VAZIRLIGI
ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:

№ 6D-5120900

2016 yil "4" 09

OLIY QAYMAN"
U o'quv ishlari
prorektori

29.08

SHARQ TILLARI
(arab tili)
ISHCHI FAN DASTURI
(1-kurs uchun)

Bilim sohasi	100000	Gumanitar soha
Ta'lim sohasi	120000	Gumanitar fanlar
Ta'lim yo'nalishi	5120900	O'zbek-ingliz tarjima nazariyasi va amaliyoti

O'quv soatlari hajmi	Jami	256
	shuningdek:	
	amaliy	152
	mustaqil ta'lim	104

Toshkent 2016

Fanning ishchi fan dasturi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vaerting ta'limidan tasdiqlangan namunaviy o'quv dastur asosida ishlab chiqildi

Tuzuvchi:

Abdirashidov Z. ToshDO-TAL, "Xorijiy tillar" kafedrasini mudiri, PhD

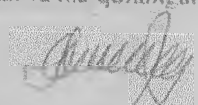
Taqrizchilar:

Kubaev Q. GulDU, "O'zbek tili va adabiyoti" kafedrasini mudiri, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Yusufzoda Z. SamDU, "Tojik tili va adabiyoti" kafedrasini o'qituvchisi, filologiya fanlari nomzodi

Fanning ishchi fan dasturi Xorijiy tillar kafedrasining 2016 yil 26 avgustidagi 1-sonli majlisida muhokama etilgan va ma'qullangan

Kafedra mudiri:

Z. Abdurashidov

Fanning ishchi fan dasturi O'zbek-mi-uz tarjima fakulteti Kengashining 2016 yil 27 avgustidagi 1-sonli yig'ilishida muhokama qilib, tasdiqqa tavsiya etilgan

Fakultet dekani:

Sh. I. Smanova

Nazariy ishchi fan dasturi Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti o'quv-uslubiy kengashining 2016 yil 29 avgustidagi 1-sonli majlisida tasdiqlangan.

O'quv-uslubiy bo'lim boshlig'i:

A. Sayitova

2016-2017-o'quv yili uchun "SHARQ TILLARI" fanidan tuzilgan ishchi
fundasturiga quyidagi o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilmoqda:

3. Pedagogik texnologiyadan foydalanish darajasi oshirildi.
4. Xorijiy adabiyotlar kiritildi.

O'zgartirish va qo'shimchalar

kirituvchi:

Z.Abdirashidov

Fanning dolzarbligi

O'zbek tili va adabiyoti, folklorining tarixan shakllangan adabiy, lingvistik maktablari va ta'limotlarini, mumtoz va zamonaviy metodlarini, buyuk ajdodlarimizning o'zbek va jahon tilshunosligi rivojiga qo'shgan hissasi, ularning ilmiy merosi, ona tilimizning xalqaro miqyosdagi o'rni va nufuzi, uning boshqa tillar bilan aloqalari, o'zbek tili va adabiyotining rivojlanish istiqbollari bilan bog'liq ilmiy muammolarni tadqiq etish uchun arab va fors tillari va ularning grammatik normalarini o'rganish dolzarblik kasb etadi.

“Sharq tillari” fani arab tili va fors tilini o'z ichiga oladi. Namunaviy dastur har ikki tilga oid ma'lumotlarni qamrab olgan.

“Sharq tillari” bo'yicha bakalavr kursining maqsad va vazifalari o'zbek tili va adabiyotining har tomonlama taraqqiy topishida Mahmud Koshg'ariy, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yugnakiy, Atoiy, Sakkokiy, Lutfiy kabi ilmu fan va adabiyot namoyandalarining xizmati va qoldirgan merosini, ayniqsa Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur, Muhammadrizo Ogahiy, Boborahim Mashrab, Muqimiy, Furqat kabi o'nlab mumtoz adiblarimizning umumbashariyat madaniy xazinasidan munosib o'rin olgan o'lmas asarlarini chuqur o'rganish va ilmiy asosda tadqiq etishga qaratilgan bo'lib talabalarda ilmiy axborot bilan ishlash ko'nikmalarini va malakalarini shakllantirish, o'qish, yozish, arab imlosidagi qo'lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o'qishga, ulardan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan axborotlarni olishga o'rgatish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olishlariga erishish.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va uslubiy jihatdan uzviyligi

“Sharq tillari” fani asosiy ixtisoslik fanlardan biri hisoblanadi. Ushbu fan dasturi “O'zbek tili tarixi”, “O'zbek folklori”, “O'zbek adabiyoti tarixi”, “Navoiyshunoslik”, “Matnshunoslik”, “O'zbek tilshunosligi tarixi”, “Leksikografiya asoslari”, “O'zbek dialektologiyasi”, “O'zbek mumtoz poetikasi asoslari” kabi umumkasbiy fanlar bilan uzviy bog'langan bo'lib, ushbu fanlarda aks etgan ayrim adabiy-nazariy masalalarni qamrab olishi jihatidan uyg'unlik kasb etadi.

Fanning ilm-fan, iqtisodiyot va ishlab chiqarishdagi o'rni

Eski va hozirgi o'zbek adabiy tilida arab tilidan o'zlashgan so'z va birikmalar g'oyat ko'p. O'zbek tili va adabiyoti mutaxassisi arab tilidagi so'z yasaliş qoidalari hamda ular bilan bog'liq bo'lgan grammatik normalarni mukammal bilishlari lozim. Shu sababli ushbu fan asosiy umumkasbiy fanlaridan biri hisoblanib, o'zbek tili va adabiyot fanining ajralmas bo'lagidir.

Fanni o'qitishda foydalaniladigan zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Talabalarning “Sharq tillari” fanini o'rganishlari uchun o'qitishning ilg'or va zamonaviy usullaridan foydalanish, yangi pedagogik texnologiyalarni tatbiq qilish muhim ahamiyatga egadir. Fanni o'zlashtirishda darslik, o'quv va uslubiy

qo'llanmalar, tarqatma materiallar, elektron materiallardan foydalanish bilan bir qatorda nazariy va amaliy mashg'ulotlari davomida "Aqliy hujum", "Klaster" kabi, shuningdek, mavzularning xususiyatidan kelib chiqqan holda boshqa interfaol usullardan foydalaniladi.

Fan o'qituvchisi tomonidan pedagogik va modulli texnologiya tamoyillari asosida "Sharq tillari" fani o'quv mashg'ulotlarining loyihalari ishlab chiqiladi.

Fan modulining dasturi (module syllabus)

O'quv kursining to'liq nomi:	Sharq tillari	
Kursning qisqacha nomi:	ShT	Kod: ShT
Kafedra:	Xorijiy tillar	
O'qituvchi haqida ma'lumot:	Z.Abdirashidov S.Abdunabiyev I.Abdullayeva	abdirashidov@yahoo.com sunnat1989@gmail.com iroda8900@mail.ru
Semestr va o'quv kursining davomiyligi	1, 2, 3, 4-semestr, 76 hafta	
O'quv soatlari hajmi:	Jami:	256
	shuningdek:	
	ma'ruza	-
	seminar	-
	amaliy	152
	mustaqil ta'lim	104
O'quv kursining statusi	Mutaxassislik fanlar bloki	
Dastlabki tayyorgarlik:	Kurs "Sharq tillari" fanining boshlang'ich darajasidan boshlashga mo'ljallangan	

Fanning predmeti va mazmuni: talabalarga arab va fors tillarining nazariy asoslari, ularning asosiy grammatik kategoriyalarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilishning amaliy tomonlarini o'rganishga yo'naltirilgan.

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga arab va fors tillarining nazariy asoslari, ularning asosiy grammatik kategoriyalarini o'rgatish hamda ularni amalda tatbiq etish ko'nikmasini hosil qilish.

Fanning vazifasi – talabalarda ilmiy axborot bilan ishlash ko'nikmalarini va malakalarini shakllantirish, o'qish, yozish, arab imlosidagi qo'lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o'qishga, ulardan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan axborotlarni olishga o'rgatish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olish ko'nikmasini hosil qilish.

"Sharq tillari" o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba:

- arab yozuvi va uning tarqalishi, arab harflarining o'ziga xos xususiyatlari,

arab va fors tili fonetikasi, morfologiyasi, punktuatsiyasi, arab va fors tili lug'ati, arab va fors tiliga xos qisqa va cho'ziq unlilar va boshqa belgilar, arab va eski o'zbek yozuvidagi o'zaro farqlar *haqida tasavvurga ega bo'lishi*;

- arab va fors tilida imlo qoidalarini, arab va fors tilida so'z yasalishini, arab va fors tilida o'zak va u orqali so'zlarni topa bilishni, arab imlosidagi matnlarni qiyinchiliksiz mutolaa qilib tabdil qila olishni, o'zbek tili tarkibidagi arab va fors so'zlarni tahlil qila olishni *bilishi*;

- arab va fors imlosining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash, arab va fors tilida so'z yasalishi va grammatik qoidalarini aniqlash, arab yozuvidagi manbalarni farqlash, arab alifbosidagi matnlarni o'qish, arab imlosidagi matnlarni transkripsiya qilish, arab imlosida yozishni bilish, arab va fors tilidagi so'z va iboralarini tarjima qilishda lug'atdan foydalana bilish, arab imlosida xatosiz yoza bilish *ko'nikmalariga ega bo'lishi*;

- ilmiy axborot bilan ishlash, o'qish, yozish, arab imlosidagi qo'lyozma, toshbosma gazeta, jurnal va ilmiy asarlarni o'qish, ulardan o'z faoliyati uchun zarur bo'lgan axborotlarni olish, joriy imloga tabdil va tahlil qila olish va ulardan foydalanish *malakalariga ega bo'lishi kerak*.

Kursning tematik tarkibi va mazmuni

№	Mavzular	Amaliy	Mustaqil ish
1-semestr			
1.	Kirish. Fonetika va yozuv. Umumiy ma'lumotlar	2	
2.	ا، ب، ت، ث، ن harflari. Qisqa unlilar	2	2
3.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
4.	ك، م، و، ي harflari. Cho'ziq unlilar	2	2
5.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
6.	ذ، ر، ز، د، ذ harflari. Tashdid.	2	2
7.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
Joriy nazorat (JN)			
8.	ل، ق، ف، خ، ح، ج harflari.	2	2
9.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
10.	س، ش، ص، ض، ه harflari. Hamza	2	2
11.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
12.	ظ، ط، ع، غ harflari.	2	2
13.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
Joriy nazorat (JN)			
14.	"Bo'sh", shamsiy va qamariy harflar. Aniqlik artikli. Tanvin.	2	2
15.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
16.	Arab so'zlarining tuzilishi. O'zak. Arab lug'atidan foydalanish qoidalari	2	6
17.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
18.	Jins kategoriyasi	2	2
19.	Gap. Sodda ismiy gap	2	4

	Joriy nazorat (JN)		
	Yakuniy nazorat (YaN)		
	1-semestr bo'yicha jami:	38	26
	2-semestr		
1.	So'roq olmoshlari va so'roq gap	2	3
2.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
3.	Ikkilik son	2	2
4.	Ko'plik son. To'g'ri ko'plik	2	1
5.	Siniq ko'plik va uning shakllari	2	2
6.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
	Joriy nazorat (JN)		
7.	Kishilik olmoshlari. Ko'rsatish olmoshlari	2	3
8.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
9.	Kelishik. Ismlarning turlanishi	2	3
10.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
11.	Ko'makchilar	2	4
12.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
13.	Sifat. Nisbiy sifat	2	2
	Joriy nazorat (JN)		
14.	Moslashgan aniqlovchi	2	2
15.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
16.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	2	1
17.	Izofa birikmasi	2	2
18.	Amaliy mashqlar bajarish	2	
19.	Fe'l va uning shakllari	2	1
	Joriy nazorat (JN)		
20.	Yakuniy nazorat (YaN)		
21.	2-semestr bo'yicha jami:	38	26
	Umumiy:	76	52

Ta'lim berish va o'qitish uslubi:		Amaliy mashg'ulotlar, mustaqil ishlar (aylana stol, klaster)		
Mustaqil ishlar:		Taqdimot, referat		
Maslahatlar va topshiriqlarning topshirish vaqti				
№	Maslahatlar va topshiriq mavzusi	Kunlar	Vaqti	Auditoriya
12.	Arab alifbosi, harf shakllari	Shanba	14:00	104
13.	Arab so'zlarining tuzilishi. O'zak. Arab lug'atidan foydalanish qoidalari	Shanba	14:00	104
14.	Jins kategoriyasi	Shanba	14:00	104
15.	Gap. Sodda ismiy gap	Shanba	14:00	104
16.	So'roq olmoshlari va so'roq gap	Shanba	14:00	104
17.	Ikkilik son	Shanba	14:00	104
18.	Ko'plik son. To'g'ri ko'plik	Shanba	14:00	104
19.	Siniq ko'plik va uning shakllari	Shanba	14:00	104
20.	Kishilik olmoshlari. Ko'rsatish	Shanba	14:00	104

	olmoshlari			
21.	Kelishik. Ismlarning turlanishi	Shanba	14:00	104
22.	Ko'makchilar	Shanba	14:00	104
23.	Sifat. Nisbiy sifat	Shanba	14:00	104
24.	Moslashgan aniqlovchi	Shanba	14:00	104
25.	Matn o'qish va lug'at bilan ishlash	Shanba	14:00	104
26.	Izofa birikmasi	Shanba	14:00	104
27.	Fe'l va uning shakllari	Shanba	14:00	104

Bilimlarni baholash usullari, mezonlari, va tartibi:

	1-JB	2-JB	3-JB	YaN
Maksimal ball	20	20	30	30
Muddati (haftalarda)	6	12	18	20
Baholash usullari	Og'zaki so'rov, yozma ish, taqdimot			
Fan bo'yicha talabalar bilimni nazorat qilish va baholash	Nazorat shakllari			
	Baholash turlari fan xususiyatidan kelib chiqqan holda og'zaki savol-javob, yozma ish ko'inishda o'tkaziladi. Mustaqil ta'lim 3-JN tarkibida 10 ball bilan baholanadi.			

Fan bo'yicha talabalar bilimni baholash mezonlari

Ball	Talabaning bilim darajasi
86 – 100 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba mashg'ulotlarga doimo tayyorlangan, juda faol, dasturiy materiallarni yaxshi biladi, xulosa va qarorlar qabul qila oladi, ijodiy fikrlaydi, bilimlarni amaliyotda qo'llay oladi; - talaba ijodiy masalalarni hal qilish mobaynida tegishli bilimlarni qo'llash doirasini maqsadga muvofiq tanlab, yechimini topishga xizmat qiluvchi yangi usul va yo'nalishlarni topa oladi, o'quv materialini mohiyatini tushunadi; - talaba taqdim etilgan o'quv masalalarini yechish yo'llarini izlaydi, dasturiy materiallarni biladi va aytib bera oladi hamda tasavvurga ega bo'ladi.
71 – 85 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba o'rganilayotgan mavzular aloqadorligini bilish hamda ob'ektni tavsiflay olish ko'nikmasiga ega bo'lishi bilan birga qo'yilgan masalalarni sabab-oqibat aloqadorligini ochgan holda yecha oladi, o'rganilayotgan nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lay oladi va mustaqil mushohada qila oladi; - bilim va ko'nikmalar mazmunini tadbiiq qila olish mahorati, bir tipdagi masalalarni yecha olish, yozib olish va eslab qolish faoliyatini amalga oshiradi, bilimlarini amaliyotda qo'llay oladi; - talaba mashg'ulotlarga tayyorlangan, dasturiy materiallarni biladi, mohiyatini tushunadi va tasavvurga ega.
55 – 70 ball	- talaba eshitganlari, ularga berilgan namunalar, taqdim etilgan o'quv materialini va ko'rsatmalar asosida topshiriqlarni bajara

	<p>oladi, mog'iyatini tushunadi;</p> <ul style="list-style-type: none"> - talaba qator belgilar asosida ma'lum ob'ektni farqlash bilan birga unga ta'riflaydi, o'quv materialini tushuntirib bera oladi va tasavvurga ega.
0 – 54 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba tasavvurga ega emas; - talaba dasturiy materaillarni bilmaydi.

Fan bo'yicha talabalar mustaqil ta'limini baholash mezonlari

Ball	Talabaning bilim darajasi
9 – 10 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba mustaqil ta'lim topshirigini to'liq o'zlashtirgan, dasturiy materiallarni yaxshi biladi, xulosa va qarorlar qabul qila oladi, ijodiy fikrlaydi, bilimlarni amaliyotda qo'llay oladi; - talaba ijodiy masalalarni hal qilish mobaynida tegishli bilimlarni qo'llash doirasini maqsadga muvofiq tanlab, yechimini topishga xizmat qiluvchi yangi usul va yo'nalishlarni topa oladi, o'quv materialini mohiyatini tushunadi; - talaba taqdim etilgan mustaqil ta'lim masalalarini yechish yo'llarini izlaydi, dasturiy materaillarni biladi va aytib bera oladi hamda tasavvurga ega bo'ladi.
7 – 8 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba mustaqil ta'lim mavzularning o'quv mavzulariga aloqadorligini bilish hamda ob'ektni tavsiflay olish ko'nikmasiga ega bo'lishi bilan birga qo'yilgan masalalarni sabab-oqibat aloqadorligini ochgan holda yecha oladi, o'rgangan nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lay oladi va mustaqil mushohada qila oladi; - bilim va ko'nikmalar mazmunini tadbqiq qila olish mahorati, olgan bilimlarini amaliyotda qo'llay oladi; - talaba mustaqil ishni yaxshi tayyorlangan, dasturiy materiallarni biladi, mog'iyatini tushunadi va tasavvurga ega.
5,5 – 6 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba mustaqil ta'limni faqat eshitganlari, ularga berilgan namunalar, taqdim etilgan o'quv materialini va ko'rsatmalar asosida bajaradi, mohiyatini tushunadi; - talaba qator belgilar asosida ma'lum ob'ektni farqlash bilan birga uni ta'riflaydi, o'quv materialini tushuntirib bera oladi va tasavvurga ega.
0 – 5,4 ball	<ul style="list-style-type: none"> - talaba tasavvurga ega emas; - talaba dasturiy materaillarni bilmaydi.

Glossariy:	<p>Tanvin – kelishik qo'shimchasi hamda so'zning noaniq holatda ekanligini ko'rsatuvchi belgi.</p> <p>Tashdid – ikkilanish belgisi. So'z o'rtasi yoki oxirida ikki undosh harf ketma-ket kelib, ularning birinchisi hech qanday qisqa unli tovushi bilan ifodalanmagan holda undosh harfning bittasi yoziladi va ustiga tashdid belgisi qo'yiladi va o'qilganda harf ikkilanib talaffuz qilinadi.</p> <p>Hamza – arab alifbosiga kirmagan undosh tovush. Yozuvda (ء) belgisi bilan ifodalanadi.</p> <p>Qat'iy hamza – odatda so'z o'rtasi va oxirida ا, ي, و harflari,</p>
-------------------	--

soʻz boshida esa faqat l harfi ustiga qoʻyiladi hamza tovushi.
Vaslali hamza – hamzaning yana bir turi boʻlib (ʾ) soʻz boshidagina ishlatiladi va l harfining ustiga qoʻyiladi hamda ikki soʻzning bir-biriga bogʻlab oʻqilish uchun “koʻprik” vazifasini oʻtaydi.

Muzakkar – erkak jinsiga oid soʻzlarni bildiruvchi atama.

Muannas – ayol jinsiga oid soʻzlarni bildiruvchi atama.

Birikma olmoshi – oʻzbek tilidagi egalik qoʻshimchasi.

Izofa – qaratqich va qaralmish birikmasi.

Bob – feʼl shakllariga nisbatan qoʻllaniladi.

Ism – ot, sifat, son, sifatdosh va olmoshlarni qamrab oluvchi soʻz turkumi.

Harf – aniqlik artikli, koʻmakchilar, bogʻlovchilar va undovni oʻz ichiga oluvchi soʻz turkumi.

Ikkilangan oʻzak – uch harfli oʻzakning ikkinchi va uchinchi harflari bir xil undoshdan iborat boʻlgan oʻzak turi.

Noqis oʻzak – oʻzak tarkibida “noqis harflar” (و, ی, ا) dan biri ishtirok etgan oʻzak turi.

Sogʻlom oʻzak – oʻzak tarkibida “noqis harflar” (و, ی, ا), hamza (ء) uchramaydigan hamda ikkinchi va uchinchi harflari bir xil undoshdan iborat boʻlmagan oʻzak turi.

Vazn – soʻzlarni muayyan shaklga soluvchi qolip.

Shamsiy (quyosh) harf – soʻzning birinchi harfi boʻlib, aniqlik artikli (ال) qoʻshilganda artiklning ikkinchi harfini yutib yuborish hisobiga ikkilanib oʻqiladigan harf turi.

Siniq koʻplik – soʻzning tarkibi buzilishi, yaʼni oʻzak harflar orasiga boshqa harflar qoʻshilishi orqali yasaladigan koʻplik turi. Bunda oʻzak harflar tushib qolmaydi va ularning tartibi oʻzgarmaydi.

Moslashgan aniqlovchi – aniqlovchi bilan aniqlanmish sonda, jinsda, kelishikda va holatda (aniq yoki noaniq) bir-biri bilan toʻla moslashgan birikma turi.

Moslashmagan aniqlovchi – izofaga qarang.

Abjad – son tushunchasini harflar bilan ifoda etish.

Alif maqsura – yozuvda yoziladi, ammo talaffuz qilinmaydi.

Izofa – aniqlovchi va aniqlanmish, qaratqich va qaralmish munosabatlarini ifodalovchi tushuncha.

Madda – arab satr ustki belgisi, harfni choʻzib oʻqishga ishora qiladi.

Muttasil harflar – har ikki tomondan qoʻshilib yoziluvchi harflar.

Munfasil harflar – oʻzidan oldingi harfga qoʻshilib, keyingisiga qoʻshilmaydigan harflar.

Qamariy harflar – arabcha oy harflari, ular 14 ta.

Sukun – arab satr ustki belgisi, undosh harf ustiga qoʻyiladi.

Zamma – arab satr usti belgisi, qisqa u- unlisini bildiradi.

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.
8. J.Wightwich and M.Gaafar. Easy Arabic Grammar. McGraw-Hill, 2005.
9. J.Wightwich and M.Gaafar. Arabic Verbs and Essentials of Grammar. McGraw-Hill, 2008.
10. Karin Ryding. A Reference Grammar of Modern Standard Arabic. Cambridge, 2005

Axborot
resurs baza:

Internet saytlari

11. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35164>
12. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/35149>
13. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/41245>
14. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/40578>
15. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/34135>
16. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33460>
17. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/33430>
18. <http://library.zivonet.uz/uz/book/29850>
19. <http://library.zivonet.uz/uz/book/17115>
20. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/36849>
21. <http://library.zivonet.uz/uz/book/57597>
22. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/10886>
23. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/9549>
24. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/56805>
25. <http://librarv.zivonet.uz/uz/book/35>

Asosiy qism

Amalish mashg‘ulot doirasida beriladigan fanning nazariy qismi mazmuni

Arab tili alifbosi va yozuvi, u haqda qisqacha ma‘lumot. Arab alifbosining o‘ziga xos xususiyatlari. Munfasil va muttasil harflar. Diftonglar. Arab tili tovush tarkibi va uning alifboda ifodalanishi. Arab tilida harflarning talaffuzi, ularning

yozilishi va o‘qilishi. Unli va undosh harflar. Qisqa va cho‘ziq unilarning yozuvda ifodalanishi. Belgilar. Arab tilida so‘z yasalishi, vaznlar, arabiy konstruksiyalar. Arab tilida so‘z aniq va noaniqligining ifodalanishi. Arab tilida so‘z tarkibi. O‘zak va uning turlari. Otlarda jins kategoriyasi. Ot va fe‘l kesimli sodda yig‘iq gap. So‘roq va ko‘rsatish olmoshlari. So‘roq gapning yasalishi. Arab tilida son kategoriyasi. Olmoshlar. Aniqlovchi va uning turlari. Sifat va uning darajalari. Arabiy izofaning yasalishi va imlosi. Izofa zanjiri. Egalik affikslari. Kesimlik kategoriyasi (asosiy predloglar). Fe‘l. Fe‘l negizlari va tarkibi. Fe‘llarning asosiy shakllari. Fe‘l zamonlarining yasalishi. Sifatdoshlar va ravishdoshlar. Masdar. Sifatdosh. Fe‘l mayllari. Sifat va uning darajalari. Ega va kesimga ta’sir qiluvchi yuklamalar. Son. Sanoq, tartib son va ularning qo‘llanilishi.

Ot-kesimli sodda yig‘iq gap. So‘z turkumlari. Ism so‘z turkumi. Harf so‘z turkumi. Fe‘l so‘z turkumi. Aniqlik va noaniqlik kategoriyasi. Ismlarda ikkilik va ko‘plik kategoriyasi. Arab tilida kelishik. Egalik affikslari. Arab tilida “birlik”ning ifodalanishi. Fe‘l mayllari. Sifat va uning darajalari.

Arab tilidagi maqsad va to‘ldiruvchi ergash gap, aniqlovchi ergash gap, shart ergash gap, to‘siqsiz ergash gap, sabab ergash gaplar haqida qisqa va umumiy tushunchalar.

Amaliy mashg‘ulotlar ro‘yxati

Amaliy mashg‘ulotlarda talabalar arab tili asosiy grammatik qoidalari hamda so‘z yasalish vaznlari kabilarni mavjud matn, manbalar va o‘quv adabiyotlardan unumli foydalangan holda o‘rganadilar.

Amaliy mashg‘ulotlarni o‘tkazish bo‘yicha mavzular:

20. Kirish. Fonetika va yozuv. Umumiy ma’lumotlar
21. ا، ب، ت، ث، ن harflari. Qisqa unililar
22. ي، و، م، ك harflari. Cho‘ziq unililar
23. د، ذ، ر، ز harflari. Tashdid.
24. ل، ق، ف، خ، ح، ج harflari.
25. ه، س، ش، ص، ض harflari. Hamza
26. غ، ط، ظ، ع harflari.
27. “Bo‘sh”, shamsiy va qamariy harflar. Aniqlik artikli. Tanvin.
28. Arab so‘zlarining tuzilishi. O‘zak. Arab lug‘atidan foydalanish qoidalari
29. Jins kategoriyasi
30. Gap. Sodda ismiy gap
31. So‘roq olmoshlari va so‘roq gap
32. Ikkilik son
33. Ko‘plik son. To‘g‘ri ko‘plik
34. Siniq ko‘plik va uning shakllari
35. Kishilik olmoshlari. Ko‘rsatish olmoshlari
36. Kelishik. Ismlarning turlanishi
37. Ko‘makchilar
38. Sifat. Nisbiy sifat
39. Moslashgan aniqlovchi

40. Matn o'qish va lug'at bilan ishlash
41. Izofa birikmasi
42. Fe'l va uning shakllari
43. Grammatik mashqlar:
 8. Texnik vositalardan foydalanib unli, undosh tovushlarni, arab tilidagi intonatsiya, sintagma, boshqa fonetik hodisalarni o'zlashtirish mashg'ulotlari.
 9. Aniqlik artiklining ishlatilishi va uning imlosi
 10. Sodda gap.
 11. Ikkilik va ko'plik son yasalishi.
 12. Olmoshlarning qo'llanilishi.
 13. Ismlarning turlanishi.
 14. Ko'makchilar va ularning ishlatilishi.
 15. Izofa birikmasi va uning turlari.

Laboratoriya ishlarini tashkil etish bo'yicha ko'rsatmalar

Fan bo'yicha laboratoriya ishlari namunaviy o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

Kurs ishini tashkil etish

Fan bo'yicha kurs ishlari namunaviy o'quv rejada ko'zda tutilmagan.

Mustaqil ta'limni tashkil etishning shakli va mazmuni

Talaba "Sharq tillari" fanidan mustaqil ta'limni tashkil etishda fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanishi tavsiya etiladi va joriy nazorat tarkibida baholanadi:

1) **mavzular bo'yicha referat, taqdimot tayyorlash.** Nazari va amaliy materialni puxta o'zlashtirishga yordam beruvchi bunday usul o'quv materialga diqqatni ko'proq jalb etishga yordam beradi. Talaba tomonidan tayyorlangan referat, taqdimot yakuniy nazoratga tayyorgarlik ishlarini osonlashtiradi, vaqtni tejaydi;

2) **o'qitish va nazorat kilishning avtomatlashtirilgan tizimlari bilan ishlash.** Talabalar amaliy mashg'ulotlar davomida olgan bilimlarini o'zlashtirishlari, turli nazorat ishlariga tayyorgarlik ko'rishlari uchun tavsiya etilgan elektron manbalar, innovation dars loyixasi namunalari, o'z-o'zini nazorat uchun test topshiriklari v.b;

3) **fan buyicha qo'shimcha adabiyotlar bilan ishlash.** Mustaqil o'rganish uchun berilgan mavzular bo'yicha talabalar tavsiya etilgan asosiy adabiyotlarlan tashqari qo'shimcha o'quv, ilmiy adabiyotlardan foydalanadilar. Bunda xorijiy tillardagi adabiyotlardan foydalanish rag'batlantiriladi;

4) **INTERNET tarmog'idan foydalanish.** Fan mavzularini o'zlashtirish buyicha INTERNET manbalarini topish, ular bilan ishlash nazorat turlarining barchasida qo'shimcha reyting ballari bilan rag'batlantiriladi;

5) mavzuga oid mashqlar, o'quv loyihalarini ishlab chiqish va ishtirok etish;

6) amaliy mashg'ulotlarga oid material yig'ish;

7) ilmiy seminar va anjumanlarga tezis va maqolalar tayyorlash va ishtirok etish hk.

Uyga berilgan vazifalarni bajarish, yangi bilimlarni mustaqil o'rganish, kerakli ma'lumotlarni izlash va ularni topish yullarini aniklash, Internet tarmog'idan foydalanib ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlanishlar olib borish, fan tugaragi doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalanib ilmiy makola (tezis) va ma'ruzalar tayyorlash kabilar talabalarning darsda olgan bilimlarini chukurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Uy vazifalarini tekshirish va baholash amaliy mashg'ulot davomida o'qituvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Mustaqil ishni tashkil etish bo'yicha uslubiy kursatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalarga fanning nazariy ma'lumotlariga oid amaliy topshirilar va mustaqil ishlash uchun vazifalar belgilanadi.

Mustaqil ta'lim topshiriqlari

49. ا, ب, ت, ث, ج, د, ه, و, ز harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
50. ح, خ, د, ذ, ر, ز harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
51. Cho'ziq va qisqa unlilar. ج, ك, ل, م harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. Tanvinlar. So'zlar mashq qilish.
52. س, ش, ط, ظ harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
53. ق, ف, ض, ص harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish. Tashdid-ikkilanish.
54. ع, غ, خ, ح harflarining yozilish shakllari va talaffuzi. So'zlar mashq qilish.
55. Hamza ء. Vaslali hamza. Aniqlik artikli. Shamsiy va qamariy xarflar xususida asosiy va qo'shimcha adabiyotlardan foydalangan holda chuqurroq ma'lumot olish.
56. Arab tilida so'z turkumlari. So'zlar strukturasi. O'zak. O'zak va noo'zak harflarlar haqida qo'shimcha ma'lumot o'zlashtirish.
57. Ismlarda jins kategoriyasi mavzusi bo'yicha qo'shimcha ma'lumot o'qish.
58. Son kategoriyasi. Ikkilik son. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mavzuga oid mashqlarni bajarish.
59. Ko'plik. To'g'ri ko'plik. Asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mavzuga oid mashqlarni bajarish.
60. Siniq ko'plik. Mavzu bo'yicha asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
61. Aniqllovchi. Mavzuga oid asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
62. Nisbiy sifat. Mavzuga oid asosiy va qo'shimcha adabiyotlar asosida mashqlar bajarish.
63. Ko'makchilar. Ularning ma'nolarini o'zlashtirishda asosiy va qo'shimcha adabiyotlardan istifoda qilish.
64. Birikma olmoshlari. Mashqlar bajarish.
65. Siniq ko'plik turlari. Ularning kelishikda turlanishi va moslashuv qoidalariga oid ma'lumotlarni chuqurlashtirish.

66. Izofa birikmasi mavzusini chuqurlashtirish. Mavzuga oid yangi mashqlar bajarish.

Dasturning axborot-uslubiy ta'minoti

Mazkur fanni o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy usullari, pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutilgan. Jumladan:

- arab alifbosi va yozuvi, uning o'ziga xos xususiyatlari, munfasil va muttasil harflar, diftonglar, arab va fors tili tovush tarkibi, harflarning talaffuzi, yozilishi va o'qilishi, unli va undosh harflar, qisqa va cho'ziq unllarning yozuvda ifodalanishi, belgilar, so'z yasalishi, vaznlar, konstruksiyalar, aniqlik va noaniqlik mavzulariga oid darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentasion va elektron-didaktik texnologiyalaridan;

- arab, fors tilida so'z tarkibi, o'zak va uning turlari, ot va fe'l kesimli sodda yig'iq gap, so'roq va ko'rsatish olmoshlari, so'roq gapning yasalishi, son kategoriyasi, olmoshlar, aniqlovchi va uning turlari, sifat va uning darajalari, izofaning yasalishi va imlosi, egalik affikslari, kesimlik kategoriyasi (asosiy predloglar) mavzulariga oid mashg'ulotlarda aqliy hujum, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalaridan;

- fe'l, fe'l negizlari va tarkibi, fe'llarning asosiy shakllari, fe'l zamonlarining yasalishi, sifatdoshlar va ravishdoshlar. Masdar, sifatdosh, fe'l mayllari, sifat va uning darajalari, son, sanoq, tartib son va ularning qo'llanilishi mavzularida o'tkaziladigan mashg'ulotlarda kichik guruhlar musobaqalari, guruhli fikrlash pedagogik texnologiyalarini qo'llash nazarda tutiladi.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.
8. J.Wightwich and M.Gaafar. Easy Arabic Grammar. McGraw-Hill, 2005.
9. J.Wightwich and M.Gaafar. Arabic Verbs and Essentials of Grammar. McGraw-Hill, 2008.

10. Karin Ryding. A Reference Grammar of Modern Standard Arabic.
Cambridge, 2005

Internet saytlari

11. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35164>
12. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35149>
13. <http://library.zivonet.uz/uz/book/41245>
14. <http://library.zivonet.uz/uz/book/40578>
15. <http://library.zivonet.uz/uz/book/34135>
16. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33460>
17. <http://library.zivonet.uz/uz/book/33430>
18. <http://library.zivonet.uz/uz/book/29850>
19. <http://library.zivonet.uz/uz/book/17115>
20. <http://library.zivonet.uz/uz/book/36849>
21. <http://library.zivonet.uz/uz/book/57597>
22. <http://library.zivonet.uz/uz/book/10886>
23. <http://library.zivonet.uz/uz/book/9549>
24. <http://library.zivonet.uz/uz/book/56805>
25. <http://library.zivonet.uz/uz/book/35>

1-semestr

Birinchi modul:

Kirish. Fonetika va vozuv. Umumiy ma'lumotlar

Reja:

1. Arab alifbosi va yozuvi, u haqida qisqacha ma'lumot
2. Arab alifbosining o'ziga xos xususiyatlari.
3. Arab yozuvi va undosh harflarning yozuvda ifodalanishi.

Darsning maqsadi:

Arab tilidagi tovushlar haqida bir butun tasavvur hosil qilish va uni amalda qo'llash malakasini shakllantirish.

Tayanch so'z va iboralar:

Fonetika, fonema, unlilar sistemasi, monoftong, diftong, vokalizm, undosh tovushlar.

O'zbek tili o'z taraqqiyotida turkiy va boshqa tillar bilan yaqin aloqada bo'lib, ular o'zbek tilining lug'at tarkibi va grammatik qurilishiga bevosita ta'sir etgan. Ayniqsa, Markaziy Osiyo va Volga bo'yida Islom dinining yoyilishi, XI asrdan keyin arab tilining fan tili sifatida tarqalishi o'zbek tilida arab elementlarining keng qo'llanishiga olib keldi. O'zbek tili tarkibiga arab elementlarining kirib kelishi forsiy badiiy adabiyot tili orqali ham yuz bergan. Shuning uchun, o'zbek badiiy adabiyoti va adabiy tili taraqqiyotida arab tilining o'zni sezilarlidir. Bu holat esa hozirgi ilm toliblariga arab tilining xususiyatlarini zarurat darajasida bilishni taqozo etadi.

Bundan tashqari, ma'naviyatimiz tarixiga oid bo'lgan ilmiy va adabiy asarlarning aksariyati arab tilida bitilgan. Bu asarlarni bugungi kunda o'rganish katta ahamiyat kasb etib, tarix, til va adabiyot kabi fanlar bo'yicha ilmiy-tadqiqotlar olib borayotganlar uchun muhim manba bo'lib hisoblanadi. Arab yozuvi va tilini o'rganish tarixiy manba'lar bilan tanishish va ulardan ilmiy, amaliy maqsadlarda foydalanish imkonini beradi.

Arab tili somiy tillar oilasining janubiy shahobchasiga oid bo'lib, u o'z geneologik taraqqiyotida uch bosqichni bosib o'tdi: qadimgi adabiy arab tili, klassik adabiy arab tili va zamonaviy adabiy arab tili.

Qadimgi adabiy arab tiliga Arabiston yarim oroli va Suriyaning janubidagi ko'hna obidalar va qoyalardan topilgan yozuvlar misol bo'ladi. Ularning eng qadimgilari eramizning IV-VI asrlariga oiddir.

Klassik adabiy arab tilida esa eramizning VI-VII asrlarida asarlar bitilgan. Biz ularda mukammal grammatik qurilishga ega bo'lgan, keng leksik tarkibli, johiliy davri nazmi va qabilalar lahjalarining nodir xususiyatlarini o'zida mujassam etgan boy tilni ko'ramiz. Klassik adabiy arab tili hozirgi zamon adabiy arab tilining shakllanishi uchun zamin bo'ldi. IX-X asrlarda klassik davrning adabiy tili to'la shakllanib bo'ldi. Bu davrga kelib Qur'oni karim, qadimiy nazm va Quraysh lahjasi ta'sirida arab yozuvi, sarf va nahvi shakllandi. Qur'oni karimning nozil

bo'lishi bilan klassik arab tili badiiyati yanada go'zallashdi va grammatik me'yorlar mukammallashdi. Yetuk grammatik nizom va lug'at boyligiga ega bo'lgani uchun klassik arab tili qabilalar o'rtasidagi adabiy til bo'lib xizmat qildi. Uning lug'at boyligi shevalar hisobiga ham ko'payib bordi. Klassik arab tili islom dini bayrog'i ostida Yaqin va O'rta Sharqqa, Markaziy Osiyo va Afrikaning ko'p hududlariga tarqaldi. Markaziy Osiyoda esa u uzoq muddat xalqaro va ilm-fan tili bo'lib keldi. Dunyo fani ravnaqida chuqur iz qoldirgan buyuk bobolarimiz Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Abu Nasr Forobiy, Muhammad Xorazmiy, Mahmud Zamaxshariy va Ahmad al-Farg'oniylar shu tilda ijod qilishgan¹.

Klassik adabiy arab tili leksik jihatdan biroz o'zgargan holda hozirgacha arablarning adabiy tili bo'lib kelmoqda. Buning asosiy sababi arab dunyosi va barcha musulmon dunyosini birlashtirib turuvchi Qur'oni karim, Hadisi sharif (sunna) va boshqa mo''tabar manbalardir. Adabiy arab tili XIX asrdan boshlab yangicha ruhda shakllana boshladi. Yangi zamonaviy texnika va taraqqiyot tushunchalari va predmetlarni ifodalash uchun unga Ovrupo tillaridan ko'p o'zlashtirma so'zlar kirdi.

Arab alifbosi. Arab alifbosi 28 ta undosh harfdan iborat. Yozuvda bu harflar 28 ta undosh tovushni ifodalaydi. Arab tili o'zaklarga asoslangan tildir. Ularning ichidagi 3 ta unlisifat undosh, 3 ta uzun unli tovushlarni ham ifoda etadi.

Undosh harflar. Undosh harfning 4 ta: mustaqil, so'z boshida, so'z o'rtasida va so'z oxirida ko'rinishlari bor. Arab harfi alifbodagi boshqa harflar bilan ikki tomoni yoki faqat o'ng tomoni bilan birikadi. Alifbodagi 28 ta harfning 22 tasi boshqa harfga ikki tomoni bilan birikadi. Ular to'rt ko'rinishli harflardir. qolgan 6 tasi boshqa harfga faqat bir (o'ng) tomoni bilan birikadi. Ular ikki ko'rinishli (ya'ni mustaqil holatdagi ko'rinishga va so'z boshi, o'rtasi va oxiridagi ko'rinishlari bir xil shaklga ega bo'lgan) harflardir. Bir so'zda ketma-ket kelgan ikki ko'rinishli harflar bir-biriga qo'shilmay yoziladi.

Alifboda qisqa unlini ifoda etadigan harflar yo'q. Qisqa unlilar yozuvda harakatlar deb ataladigan belgilar bilan belgilanadi. Harakatlar Qur'oni karimda, darslik va lug'atlarda to'g'ri o'qishga o'rgatish maqsadida qo'yiladi. Zamonaviy arab adabiyoti va vaqtli matbuot yozuvlarida harakatlar qo'yilmaydi.

Unlilarning uzun yoki qisqaligiga rioya qilmaslik so'zlarning ma'nolarini tubdan o'zgartirib yuboradi!!!

Arab yozuvi. Arab yozuvi o'ngdan chapga qarab yoziladi, bo'g'in ko'chirilmaydi. Harflar satr ustiga yoki satr ostiga yozilishi bilan ham o'zaro farqlanadi va bir-biriga kichkina chiziqcha bilan birikadi.

Arab yozuvining bir necha turlari mavjud bo'lib, ular kufiy, suls, riq'a, nasx, ta'liyy, nasta'liq va rayhoniyy kabilardir.

Dars yuzasidan test savollari:

1. Arab alifbosida nechta harf bor?

A) 27

¹ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York, NY 10016. 2007. P. 2.

- B) 32
- V) 28
- G) 36

2. Arab alifbosidagi harflar nechta yozuv shakliga ega?

- A) 1
- B) 4
- V) 2
- G) 3

3. Arab alifbosida nechta harf bir tomondan qo'shiladi?

- A) 12
- B) 8
- V) 6
- G) 14

4. Arab alifbosidagi nechta harf ikki tomondan qo'shiladi?

- A) 18
- B) 6
- V) 28
- G) 22

5. Bir tomondan qo'shiladigan harflar nechta yozuv shakliga ega?

- A) 1
- B) 3
- V) 2
- G) 4

5. Quyosh harflar soni nechta?

- A) 27
- B) 13
- V) 14
- G) 36

6. Arab tilida unlilar nechta?

- A) 2
- B) 6
- V) 3
- G) 8

Ikkinchi modul: harflari. Oisga unllilar

Reja:

1. Arab tilidagi qisa unllilar bilan tanishuv.
2. "Alif" harfining vazifalari.
3. «b, t, n» harflarining talaffuzini o'rganish.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida «b, t, n» (alif), «b, t, n» undoshlari va harakatlar haqida mukammal ma'lumotga ega bo'lish va uni amalda qo'llash malakasini shakllantirish.

Tayanch so'z va iboralar: fatha, kasra, damma.

ا ا ب ب ب ب ت ت ت ت ت ت ن ن ن ن ن ن

Imlosi: harfi faqat o'zidan oldingi harfga qo'shib yoziladigan ikki ko'rinishli harfdir. U faqat satr ustida yoziladi.

«b»², «t»³, «n»⁴ harflari o'zidan oldingi va keyingi harflarga qo'shib yoziladigan to'rt ko'rinishli harflardir. Ular satr ustidan yoziladi. Faqat «b» harfining alohida va so'z oxirida ko'rinishlarining yarmi satr ustidan va qolgan yarmi satr ostidan yoziladi.⁵

Yozuvda undosh harfdan keyin kelayotgan qisqa unli tovushlarni quyidagi 3 ta harakat ifoda etib keladi:

— q a (fatha); —q i (kasra); — q u (damma);

Undoshdan so'ng unli kelmasa ushbu -q (sukun) belgisi yoziladi:

bab-بب bu-بـ bi-بـ ba-بـ b-بـ

Talaffuzi: «b», «t» va «n» undoshlarining talaffuzi o'zbek tilidagi «b», «t» va «n» undoshlarining talaffuzidan umuman farq qilmaydi.

«Alif» harfi so'zda quyidagi vazifalarni bajaradi:

1. Kursi vazifasini bajaradi. Biror unli harakat bilan kelayotgan hamza (ء) ga kursi bo'lib «a», «i», «u» tovush birikmalarini ifodalaydi.

2. Uzun «a:» unlisini ifodalaydi. Yozuvda «alif» harfi -q a (fatha) dan keyin kelsa, u arab tilidagi uzun «a:» unlisini ifodalab keladi. Ko'pincha so'zning boshida kelgan uzun «a:» unlisini «madda»⁷ deb ataluvchi ushbu belgi (~) ham ifodalaydi. Unga ham «kursi» vazifasini «alif» bajaradi:

² الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المنطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول. ص. 6.

³ الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المنطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول. ص. 20.

⁴ الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المنطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول. ص. 30.

⁵ الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المنطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول. ص. 30.

⁶ Hamza - «a», «i» yoki «u» qisqa unllilarning hosil bo'lishiga turtki bo'ladigan tovush. Yolg'iz bu unllilarni

hamzasiz aytib bo'lmaydi. Hamza «sukun» belgisi bilan harakatlanganda uning talaffuzi aniq, ya'ni juda kuchsiz yo'talga o'xshab chiqadi.

⁷ «Madda» - hamzaning uzun «a:» unlisi bilan harakatlanib kelgan shakli.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Ikkinchi modul: harflari. Oisga unlilar

Reja:

1. Arab tilidagi qisa unlilar bilan tanishuv.
2. "Alif" harfining vazifalari.
3. n, t, b, harflarining talaffuzini o'rganish.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida (alif), (b), (t), (n) undoshlari va harakatlar haqida mukammal ma'lumotga ega bo'lish va uni amalda qo'llash malakasini shakllantirish.

Tayanch so'z va iboralar: fatha, kasra, damma.

Imlosi: harfi faqat o'zidan oldingi harfga qo'shib yoziladigan ikki ko'rinishli harfdir. U faqat satr ustida yoziladi.

(b)², (t)³, (n)⁴ harflari o'zidan oldingi va keyingi harflarga qo'shib yoziladigan to'rt ko'rinishli harflardir. Ular satr ustidan yoziladi. Faqat harfining alohida va so'z oxirida ko'rinishlarining yarmi satr ustidan va qolgan yarmi satr ostidan yoziladi.⁵

Yozuvda undosh harfdan keyin kelayotgan qisqa unli tovushlarni quyidagi 3 ta harakat ifoda etib keladi:

— q a (fatha); — q i (kasra); — q u (damma);

Undoshdan so'ng unli kelmasa ushbu -q (sukun) belgisi yoziladi:

Talaffuzi: b, t, n undoshlarining talaffuzi o'zbek tilidagi «b», «t» va «n» undoshlarining talaffuzidan umuman farq qilmaydi.

«Alif» harfi so'zda quyidagi vazifalarni bajaradi:

1. Kursi vazifasini bajaradi. Biror unli harakat bilan kelayotgan hamza (ء) ga kursi bo'lib «'a», «'i», «'u» tovush birikmalarini ifodalaydi.

2. Uzun «a:» unlisini ifodalaydi. Yozuvda «alif» harfi -q a (fatha) dan keyin kelsa, u arab tilidagi uzun «a:» unlisini ifodalab keladi. Ko'pincha so'zning boshida kelgan uzun «a:» unlisini «madda»⁷ deb ataluvchi ushbu belgi (~) ham ifodalaydi. Unga ham «kursi» vazifasini «alif» bajaradi:

² 6. الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المناطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول.ص. 6.

³ 20. الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المناطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول.ص. 20.

⁴ 30. الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المناطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول.ص. 30.

⁵ 30. الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المناطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول.ص. 30.

⁶ Hamza - «a», «i» yoki «u» qisqa unilarning hosil bo'lishiga turtki bo'ladigan tovush. Yolg'iz bu unilarni hamzasiz aytib bo'lmaydi. Hamza «sukun» belgisi bilan harakatlanganda uning talaffuzi aniq, ya'ni juda kuchsiz

yo'talga o'xshab chiqadi.

⁷ «Madda» - hamzaning uzun «a:» unlisi bilan harakatlanib kelgan shakli.

Talaffuzi: ث undoshini talaffuz qilish paytida tilning uchi oldingi ost-ust tishlari orasiga qo'yib turiladi.⁸

			ba: -	با	q	قا	'a: -	أ	'u -	أ	'i -	أ	'a -	أ			
--	--	--	-------	----	---	----	-------	---	------	---	------	---	------	---	--	--	--

Nazorat savollari:

1. Qisqa unlilar haqida ma'lumot bering.
2. Satr usti va satr osti harflari deganda nimani tushunasiz?
3. ث harfining talaffuzi haqida so'zlab bering.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. -T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. -M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. -T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. -T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. -T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. -T.: Nihol, 2010.

⁸ 13. الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المنطقين بها. السعيد محمد بدوي قتهي علي يونس. تونس 1988. الجزء الاول. ص.

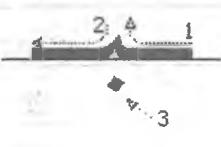

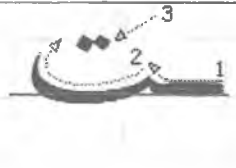
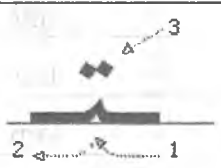
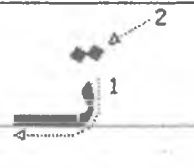
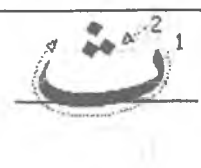
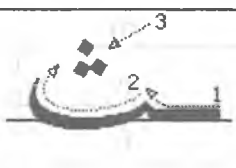
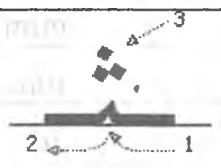
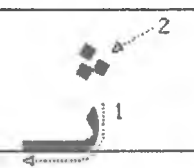

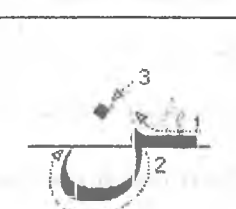
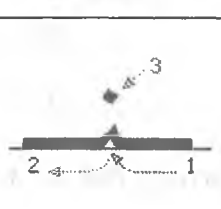
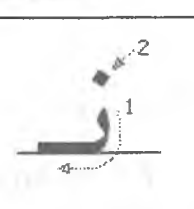
Uchinchi modul: Amaliy mashalar bajarish.

Reja:

1. Arab alifbosidagi harflarni yod olish.
2. Ikki va to'rt ko'rinishli harflarni bir biridan farqlash va ularning o'ziga xos jihatlarini o'rganish.
3. O'rganilgan harflarning yozilishini mashq qilish.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Nazariy darsda o'rgatilganlarni takrorlash va ularni mustahkamlash, arab harflari yozuvini mashq qilish.

**АРАБ ҲАРФЛАРИНИНГ ЁЗУВ ШАКЛЛАРИ
ИККИ ТАРАФЛАМА ҚЎШИЛАДИГАН ҲАРФЛАР**

алоҳида шакл	сўз охирида	сўз ўртасида	сўз бошида
			
			
			
			

xarf	nomi		tovushi	transkripsiyasi
	arabcha	o'zbekcha		
ا	ألف	alif	a	a
ب	باء	bā'	b	b
ت	تاء	tā'	t	t
ج	جاء	çā'	ç	ç
ح	حيم	jim	j	j

ح	حَاء	xā'	x	x
خ	خَاء	xā'	x	x
د	دَال	dāl	d	d
ذ	ذَال	zāl	z	z
ر	رَاء	rā'	r	r
ز	زِيَا	zāy	z	z
س	سِيْن	sin	s	s
ش	شِيْن	shin	sh	sh
ص	صَاد	cād	c	c
ض	ضَاد	dād	д	д
ط	طَاء	tā'	т	т
ظ	ظَاء	zā'	з	з
ع	عَيْن	'ayn	'	'
غ	غَيْن	g'ayn	g'	g'
ف	فَاء	fā'	f	f
ق	قَاف	qāf	q	q
ك	كَاف	kāf	k	k
ل	لَام	lām	l	l
م	مِيْم	mim	m	m
ن	نُون	nun	n	n
ه	هَاء	hā'	h	h
و	وَاو	uāu	v	v
ي	يَاء	yā'	y	y

1. O'rgangan harflarning har bir ko'rinishini ikki qatordan yozib chiqing.

(ا، ب، ت، ث، ن)

2. Harflarni bir-biriga mos ko'rinishlarida qo'shib so'zlarni yozing, ularni o'qing va yod oling:

tavba qildim	تَبَّيْتُ	ota	أَبٌ
tavba qilding (er)	تَبَّيْتُ	o'g'il	ابْنٌ
tavba qilding(qiz)	تَبَّيْتُ	qiz	بِنْتُ
tavba qildi(qiz)	تَبَّيْتُ	tavba qildi(er)	تَابَ
Men	أَنَا	Sen (qiz)	أَنْتِ

3. Jummalarni o'qing, tarjima qiling. Har bir jumalani bir qatordan yozib mashq qiling.

أنا أب. أنت ابن. أنا بنت. أنت أب. باب. أنا ثبث. أنت ثبث. تاب أب. ثابت بنت. تاب ابن.

Nazorat savollari:

1. harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
2. harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

To'rtinchi modul: ك، م، و، ي harflari. Cho'ziq unlilar

Reja:

1. Ikki va to'rt ko'rinishli harflar.
2. Arab tilida cho'ziq unlilar.
3. Harflarning talaffuzi.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: ك (k), م (m), و (w), ي (y) undoshlarini yozish va o'qish qoidalari va fonetik xususiyatlari bo'yicha ko'nikma hosil qilish. Cho'ziq unliarni o'rganish va ularni ishlatish bo'yicha ko'nikma hosi qilish.

Tayanch so'z va iboralar: ikki ko'rinishli harf, to'rt ko'rinishli harf.

ك ك ك ك
م م م م
و و و و
ي ي ي ي

Talaffuzi: Ushbu undoshlarning talaffuzi o'zbek tilidagi mana shunday undoshlarning talaffuzidan ortiqcha farq qilmaydi.

Imlosi: م (m)⁹ undoshining so'z boshida va so'z o'rtasida ko'rinishi satr ustida yoziladi. Uning alohida va so'z oxirida ko'rinishi esa satr ustida boshlanib, satr ostida tugallanadi. ك (k)¹⁰ harfining hamma ko'rinishlari satr ustida yoziladi.

Imlosi: و (w)¹¹ harfi ikki ko'rinishli harf. Uning yarmi satr ustida va qolgan yarmi satr ostida yoziladi.

«wa:w» undoshini talaffuz qilishda faqat lablar ishtirok etadi va talaffuz paytida ikki lab bir-biriga tegmasdan biroz cho'chchayib turadi (rasmlarga qarang).

ي (y)¹² harfi to'rt ko'rinishli. Uning so'z boshida va so'z o'rtasida ko'rinishlari satr ustida, alohida va so'z oxirida ko'rinishlarining yarmi satr ustidan va qolgan yarmi satr ostidan yoziladi.

Nazorat savollari:

1. Ikki va to'rt ko'rinishli harflarni farqlarini ko'rsating.
2. O'rganilgan harflarni yozishni mashq qiling.
3. Ushbu harflarning qay biri satr osti va qay biri satr usti harflaridir?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

⁹ الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المناطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس. 1988. الجزء الاول. ص. 8.

¹⁰ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 3.

¹¹ الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المناطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس. 1988. الجزء الاول. ص. 9.

¹² الكتاب الاساسي في تعليم اللغة العربية لغير المناطقين بها. السعيد محمد بدوي فتحي علي يونس. تونس. 1988. الجزء الاول. ص. 36.

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Beshinchi modul: Amaliy mashalar baiarish.

Reja:

1. O'rganilgan harflarni mashq qilish.
2. Cho'ziq unlilarni to'g'ri talaffuz qilishni o'rganish.
3. Jummalarni o'qish va tarjima qilish.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: ك (k), م (m) و (w), ي (y) undoshlarini yozish va o'qish qoidalari va fonetik xususiyatlari bo'yicha ko'nikma hosil qilish. Cho'ziq unliarni o'rganish va ularni ishlatish bo'yicha ko'nikma hosi qilish.

مَنْ أَنْتَ؟ أَنَا كَمَالٌ! مَنْ أَنْتِ؟ أَنَا كَمَالَةٌ! مَنْ أَنْتُمَا؟ أَنَا نَبِيلٌ وَهِيَ نَبِيلَةٌ. مَنْ هِيَ؟ هِيَ تَلْمِيذَةٌ. مَنْ هُمَا؟ ذَلِكَ وَالِدِي وَتِلْكَ وَالِدَتِي. مَا هَذَا؟ هَذَا كِتَابٌ. مَا هَذِهِ؟ هَذِهِ مَدِينَةٌ. مَا ذَلِكَ؟ ذَلِكَ بَيْتٌ. مَا تِلْكَ؟ تِلْكَ مَكْتَبَةٌ. مَنْ هُمْ؟ هُمْ كُتَّابٌ. مَنْ هُنَّ؟ هُنَّ كَاتِبَاتٌ. مَنْ أَيْنَ أَنْتَ؟ أَنَا مِنْ لُبْنَانَ. مَنْ أَيْنَ هُمْ؟ هُمْ مِنْ لِيْبِيَا. مَاذَا كَتَبْتَ؟ كَتَبْتُ مَكْتُوبًا. مَتَى كَتَبْتُمْ مَكْتُوبًا؟ لَيْلًا. مَنْ هُوَ؟ هُوَ مَلِكٌ. هُوَ مَلِكٌ لَيْلٍ

Cho'ziq unlilarni masha qiling:

13

					
هَذَا ثَوْرٌ	مَا هَذَا؟	ثَوْرٌ	بَيْتٌ	مَكْتَبٌ	تَيْنٌ
					
هَذَا تَمثالٌ	مَا هَذَا؟	تَمثالٌ	سَيَّارَةٌ	سَمَكَةٌ	بَنَاتٌ
			ت ت ت / ت ت ت / ت ت ت / ت ت ت		
هَذَا مِثْلٌ	مَا هَذَا؟	مِثْلٌ	ط : طَاءٌ :		
					
هَذَا مِخْرَاطٌ	مَا هَذَا؟	مِخْرَاطٌ	أَمْشَاطٌ	قِطْطٌ	قِطَّةٌ
ث ث ث / ث ث ث			ط ط ط / ط ط ط		

Nazorat savollari:

1. ك(k), م (m) و(w), ي(y) harflarining qay biri satr usti va qay birlari satr osti harflaridir?
2. O'rgangan harflaringizni ikki va to'rt ko'rinishli harflarga ajrating.
3. Rasmlardagi so'zlarni yod oling.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Oltinchi modul: ز، د، ذ harflari. Tashdid.

Reja:

1. ز، د، ذ harflarining imlosi.
2. Tashdid belgisi.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi tovushlar haqida bir butun tasavvur hosil qilish va uni amalda qo'llash malakasini shakllantirish. Tashdidni o'rganish va tashdid ishtirok etgan so'zlarni to'g'ri o'qish ko'nikmasini hosil qilish.

Tayanch so'z va iboralar: fonema, tovush, unli, lablangan, lablanmagan, til orqa, til oldi, diftong, undosh tovush, tovush paychalari, ovoz ishtiroki, portlovchi, sirg'aluvchi, talaffuz, yozuv, transkripsiya, alifbo.

Imlosi: ز، د، ذ undoshlarining barcha shakllari satr ustida yoziladi. Ularning alohida va so'z oxirida ko'rinishlari esa satr ustida boshlanib, satr ostida tugallanadi.

ز، د undoshlarining hamma ko'rinishlari satr ostida yoziladi.

Tashdid belgisi (shadda)

So'zda ikkita bir xil undosh yonma-yon kelganida, ularning faqat bittasi yozilib, ustiga «shadda» (yoki «tashdid») deb ataladigan ushbu — belgi qo'yiladi. Shadda undosh harfni ikkilantirib (ikkita qilib) o'qilishini bildiradi:

zarur (la: budda) لا بُدُّ (بُدُّ)

qachonki (lamma:) لَمَّا (لَمَّا)

Nazorat savollari:

1. Tashdid nima?

A) Aniqlik belgisi

B) Harfning ikkilanishi

V) Harfning tushib qolishi

G) Soʻz oxiridagi qoʻshimchani oʻqilmasligi

2. Choʻziq unlilar yozvuda qaysi harflar orqali ifodalanadi?

A) ت, ب, ا

B) د, ي, و

V) ه, غ, ع

G) ا, ي, و

Foydalaniladigan adabiyotlar roʻyxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qoʻshimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: Oʻqituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: Oʻqituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Yettinchi modul: Amaliy mashalar bajarish.

Reja:

1. Arab harflarining yozuv shakllari.
2. Harflar ishtirokida gaplar tuzish

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi tovushlar haqida bir butun tasavvur hosil qilish va uni amalda qo'llash malakasini shakllantirish. Tashdidni o'rganish va tashdid ishtirok etgan so'zlarni to'g'ri o'qish ko'nikmasini hosil qilish.

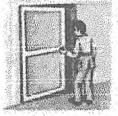
1. O'rgangan harflarning har bir ko'rinishini ikki qatordan yozib chiqing.
2. Quyidagi so'zlarni o'qing, yozing va transkripsiyalang:

باب eshik, تاب qoziq tish, نار olov, زاد oziq-ovqat, ذات ega bo'lish, نور nur, دود qurt, زور zo'ravonlik, بابي mening eshigim, تاري mening olovim, زادي oziq-ovqatim.

ARAB HARFLARINING YOZUV SHAKLLARI

٣

هَلَالٌ

يَدْخُلُ

قَلَمٌ

ل : لَمْ : لَمْ :

لِسَانٌ

صِنْدُوقٌ

إِبْرِيْقٌ

يَقْرَأُ

قِمِيصٌ

ل	ل	ل	ل
---	---	---	---

مِفْتَاحٌ

يَفْتَحُ

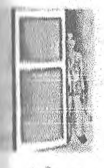

لَحْمٌ

حِذَاءٌ

ح	ح	ح	ح
---	---	---	---

يَخْرُجُ

شَلَجٌ

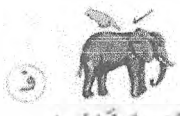

يَجْرِي

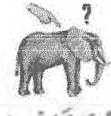

جَمَلٌ

ج	ج	ج	ج
---	---	---	---

نَعَمْ، هَذَا فَيْلٌ ؟

هَلْ هَذَا فَيْلٌ ؟

فَيْلٌ

نَعَمْ، هَذِهِ سَفِينَةٌ ؟

هَلْ هَذِهِ سَفِينَةٌ ؟

سَفِينَةٌ

نَعَمْ، هَذَا أَنْفٌ ؟

هَلْ هَذَا أَنْفٌ ؟

أَنْفٌ

نَعَمْ، هَذَا ظَرْفٌ ؟

هَلْ هَذَا ظَرْفٌ ؟

ظَرْفٌ

ف	ف	ف	ف
---	---	---	---

Nazorat savollari

1. ج, د harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
2. ذ, د harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
3. Tashdid-ikkilanish so'zda qachon qo'llaniladi?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

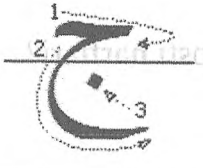
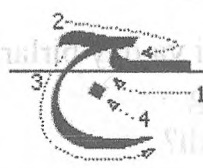
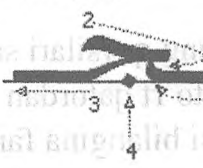
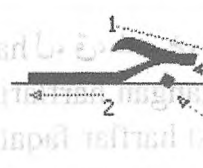
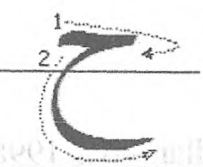

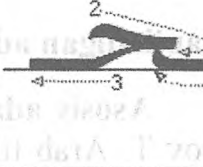
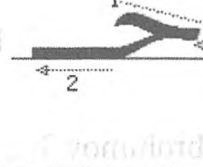

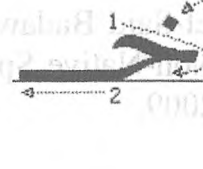
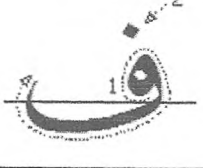
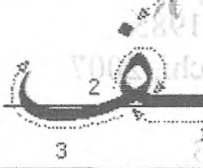

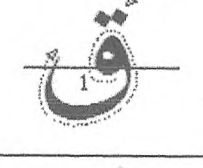
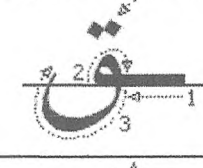
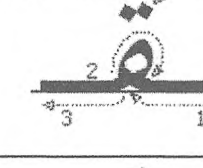
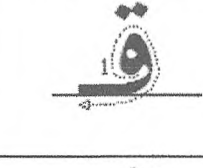
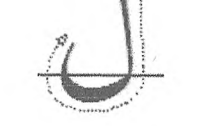

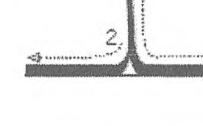
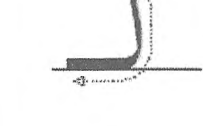
Sakkizinchi modul. ج، ح، خ، ق، ف، ل harflari.

Reja:

1. ج، ح، خ harflari.
2. ق، ف harflari.
3. O'rganganlarni mustahkamlash.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi ج، ح، خ، ق، ف، ل harflari bilan tanishish, ularni so'z tarkibida yozilishini o'rganish.

Tayanch so'z va iboralar: fonema, tovush, unli, lablangan, lablanmagan, til orqa, til oldi, diftong, undosh tovush, tovush paychalari, ovoz ishtiroki, portlovchi, sirg'aluvchi, talaffuz, yozuv, transkripsiya, alifbo.

Imlosi: Ushbu undoshlarining soʻz boshida va soʻz oʻrtasida koʻrinishlari satr ustida yoziladi. qolgan koʻrinishlari esa satr ustida boshlanib, satr ostida tugallanadi.

Talaffuzi: خ undoshi boʻgʻiz bilan ogʻiz orasidagi boʻshliq (tanglay oldi) ni yengil qirib hosil qilinadi.

Talaffuzi: ح undoshini talaffuz qilishda chiqayotgan havo halqum devorlari orasidan unga qattiq ishqalanib, sirgʻanib oʻtadi. Talaffuz jarayonida hech qanday toʻsiqqa uchramaydi.

«Laam» harfi «alif» harfi bilan maxsus birlashtirilgan shaklda yoziladi va ular لا va لا (ular «*lom-alif*» deb ataladi) shaklini hosil qiladi. Bunday shakl esa *ligatura* deb ataladi.

gap

كلام

yoʻq

لا

Nazorat savollari:

1. ج، ح، خ، ق، ف، ل harflarining qaysilari satr usti va qay birlari satr osti harflari?
2. Oʻrgangan harflaringizni toʻrt qatordan yozing.
3. Qaysi harflar faqat nuqtasi bilangina farqlanadi?

Foydalaniladigan adabiyotlar roʻyxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qoʻshimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: Oʻqituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: Oʻqituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

To'qqizinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish.

Reja:

1. ج، ح، خ harflarini o'rganish
2. ل، ق، ف harflari o'rganish
3. O'rganganlarni mustahkamlash.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi ج، ح، خ، ف، ل، ق harflari bilan tanishish, ularni so'z tarkibida yozilishini o'rganish.

O'rgangan harflarning har bir ko'rinishini ikki qatordan yozib chiqing. (ل، ق، ج، ف، خ، ح)

Quyidagi so'z birikmasi va jummalarni o'qing, yozing, harakatlantir va transkripsiyalang:

رجل مريض	bemor erkak
بدن سالم	sog'lom jism
بساط ثمين	qimmatbaho gilam
نضال شديد	shiddatli urush
نصيب كبير	katta hissa
نظام جديد	yangi nizom
كريم نجار	Karim duradgordir.
كريم نشيط جداً	Karim juda faol.
طلب كريم بياناً	Karim tushuntirishni talab qildi.
رشيد شاب نشيط	Rashid faol yigit.
وصل مكتوب	Maktub keldi.
نظر رشيد	Rashid qaradi.

Arabic Alphabet (A-Z) and Numbers (0-9)

Arabic Alphabet (A-Z) and Numbers (0-9)

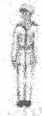
خوض

بيض

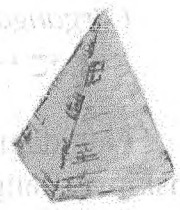
يضحك

صايط

ض ض ض ض ض

هـ

سهم

م

وجوه

وجه

هـ هـ هـ هـ / هـ

Nazorat savollari

1. ف, ق harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
2. ح, ج, خ harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
3. ل, harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'ninchi modul. ه، ض، ص، ش، س harflari. Hamza.

Reja:

1. Hamza va uning turlari.
2. ه، ض، ص، ش، س harflari.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: ه، ض، ص، ش، س harflarini o'rganish. Hamzaning turlari va yozilish qonun qoidalarini o'rganish.

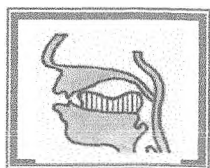
Tayanch so'z va iboralar: hamza, emfatik, hamzatu l qatii, hamzatul vasliy.

Imlosi: ش va س undoshlarining so'z boshida va so'z o'rtasida ko'rinishlari satr ustida yoziladi. Ularning alohida va so'z oxirida ko'rinishlari esa satr ustida boshlanib, satr ostida tugallanadi.

Hamza (ء) bo'g'izda hosil bo'ladigan, yengil yo'talga o'xshagan sekin eshitiluvchi undosh tovush bo'lib, yozuvda harakatlar bilan keladi.

Imlosi: ص va ض undoshlarining so'z boshida va so'z o'rtasida ko'rinishlari satr ustida yoziladi. Ularning alohida va so'z oxirida ko'rinishlari esa satr ustida boshlanib, satr ostida tugallanadi.

Talaffuzi: Emfatik tovush past ohang bilan, ammo yo'g'on talaffuz qilinadi va yonidagi undosh tovushlarning ham qattiq talaffuz qilinishiga sababchi bo'ladi.

ص undoshini talaffuz qilishda tilning uchi oldingi ikki tepa tishning ichki milkiga tegib turadi va tilning oldingi qismi bilan yuqori tanglay orasida tor tirqish paydo bo'ladi. Bu undoshni hosil qilish jarayonida paydo bo'lgan havo shu tirqishdan kuch bilan sirg'anib chiqadi. U ancha bo'g'iq, talaffuzi esa xira bo'ladi.

ض undoshini talaffuz qilishda tilning oldingi qismi yuqori tanglayga qattiq tiralib, til uchi esa oldingi tepa tishlarga orqa tarafdin biroz tegib turadi. Talaffuzi bo'g'iq. ض tovushi faqat arab tilida bor bo'lib, boshqa tillarda yo'q. Shuning uchun arablarni yana "Ahlu-d-do:d" (d harfini talaffuz qiluvchilar) deb ham ataydilar.

O'qiladigan hamza

Hamza ikki hil bo'ladi:

1. O'qiladigan- *hamzatu-l-qat'i*.
2. Biriktiruvchi (o'qilmaydigan) - *hamzatu-l-vasli*.

O'qiladigan hamza so'zning o'zak tashkil qiluvchi hamzasidir. U so'zning hamma yerida keladi va to'liq o'qiladi, aniq talaffuz qilinadi va yozuvda saqlanadi:

xabarlar	أَخْبَارٌ	haqiqatda(yuklama)	إِنَّ
so'rovchi	سَائِلٌ	...ki (yuklama)	أَنَّ
quduq	بُيْرٌ	bosh	رَأْسٌ

Imlosi: So'z boshida hamzaga, u qaysi harakat bilan kelgan bo'lishiga qaramay, kursi vazifasini doimo ا (alif) harfi bajaradi.

So'z o'rtasi yoki oxirida kelayotgan hamzaga kursi vazifasini ا و ي undoshlaridan biri bajaradi. Ulardan qaysi birining kursi bo'lib kelishi ushbu «harakatlarning kattaligi» qoidasiga binoan hal qilinadi:

1. Kasa (unga «ي» undoshi tabiatan mos keladi);
2. Damma (unga «و» undoshi tabiatan mos keladi);
3. Fatha (unga «ا» undoshi tabiatan mos keladi);
4. Sukun (eslab qolish uchun: i u a n).

Hamzaning kursisini topish uchun uning o'ng va chap tomonlarida kelayotgan ikkita harakat (unli tovush) qiyoslab ko'riladi. qaysi harakat katta bo'lsa, hamzaga o'sha harakatga tabiatan muvofiq undosh kursi bo'ladi. Misollar:

yomon	سَيِّئٌ	qurultoy	مُؤْتَمَرٌ
kechiktirish	تَأْخِيرٌ	o'smoq	نَشَأٌ
ovqat	حَوْوَةٌ	u pok	بِرِيٌّ
zahirasi		bo'ldi	

So'zning oxirida «sukun» yoki «a:», «i:», «u:» cho'ziq unlilaridan keyin kelgan hamza undoshi, hamda so'zning o'rtasida cho'ziq «a:» dan keyin va qisqa «a» dan avval kelgan hamza kursisiz yolg'iz o'zi yoziladi:

U savol bilan
murojaat qildi;
so'rashdi
sotib olish
poklik

سَاءَلٌ	narsa	شَيْءٌ
شِرَاءٌ	yomon	رَدِيءٌ
بِرَاءَةٌ	to'liq	مَمْلُوءٌ

Madda belgisi: agar hamza cho'ziq «a:»unlisi bilan kelsa, yoki undan keyin yana bir hamza kelsa yozuvda ularni ustiga ushbu *madda belgisi* (~) qo'yilgan alif harfi ifodalaydi.

Vaslali (biriktiruvchi) hamza

Arab tilidagi bir bo'g'inda yonma-yon turgan ikkita undosh harf bilan boshlangan *brun, smun, mru'un* kabi o'qilishi qiyin bo'lgan so'zlarning oldida vaslali hamza yoziladi. U bu so'zning oldiga undan oldin kelayotgan so'zning oxiridagi *a, u, i* kabi bir qisqa unlini qo'shib, bu bo'g'inni ikki alohida bo'g'inga bo'lib yuborib uni o'qishni osonlashtirish uchun qo'yiladi: *mru'un- 'im-ru-'un* kabi.

Aslida, vaslali hamza bu so'zning o'zak harfi emas.

Yozuvda vaslali hamzani harakatsiz alif ifoda etadi:

ابن ، ابنة ، اسم ، اثنان ، امرأة ، امتنع

Agar bu so'zlar gapning boshida kelsa «i» unlisini olib qat'iy hamza kabi o'qiladi:

ikki (ishna:ni) اثنان ism ('ismun) اسم

Agar vaslali hamza bilan boshlangan so'z gapning o'rtasi yoki oxirida kelsa, uning hamzasi o'qilmay bu so'zni o'zidan oldingi so'zning unlisi bilan biriktirib-«vasl» qilib o'qiladi, chunki qoida bo'yicha vaslali hamza bilan boshlangan so'zga undan oldin kelayotgan so'z qo'shib o'qilishi talab qilinadi:

سأل ابن ، من اعدتم ؟ sa'ala-bnu , man-i-neadama?

Nazorat savollari:

1. Qat'iy Hamza deb nimaga aytiladi?
2. Vaslali Hamza nima?
3. Qat'iy va vaslali hamzaning xususiyatlari

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n birinchi modul. Amaliy mashalar bajarish.

Reja:

1. Qat'iy hamzaga misollar yozish
2. Vaslali hamzani yozuvda o'rganish.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: ه، ض، ص، ش، س harflarini o'rganish. Hamzaning turlari va yozilish qonun qoidalarini o'rganish.

1. Yuqoridagi besh harfni bir necha marta yozing. (س، ش، ص، ض، ه)
2. Quyidagi harf birikmalarini yozing, transkripsiyalang va ovoz chiqarib o'qing:

a) سَنَ شَا صَا ضَا هَا

سَا شَا صَا ضَا هَا

b) سُنَ شُنَ صُنَ ضُنَ هُنَ

سُو شُو صُو ضُو هُو

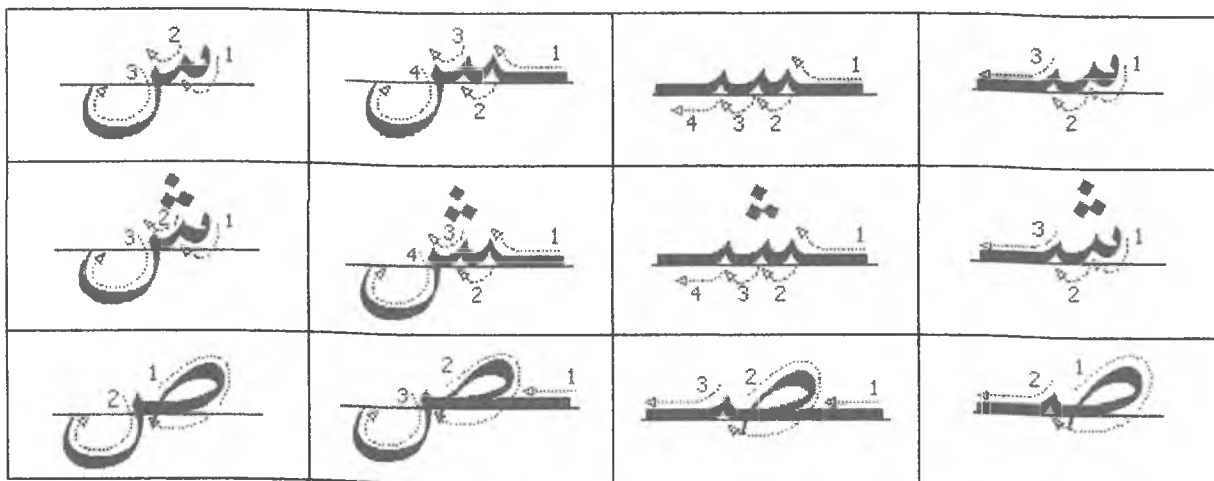
v) سِ شِ صِ ضِ هِ

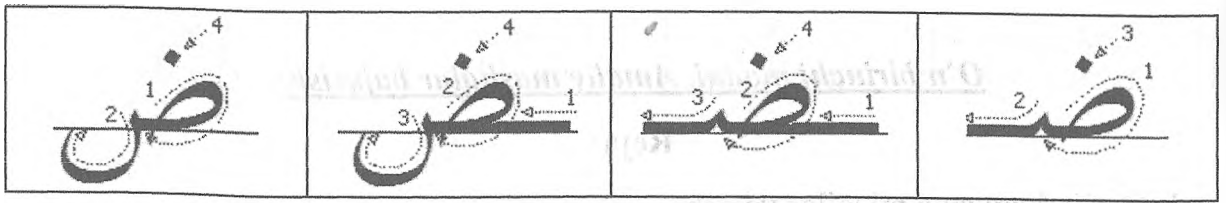
سِي شِي صِي ضِي هِي

Hamza belgisi ء odatda so'z o'rtasi va oxirida و، ي، ا harflari, so'z boshida esa faqat ا harfi ustiga qo'yiladi. Hamza so'z o'rtasida ي harfining ustiga qo'yilganda ي ning ikki nuqtasi ishlatilmaydi. So'z oxirida o'zidan oldin cho'ziq unli kelgan bo'lsa hamza belgisi hech qanday tagliksiz, alohida o'zi qo'yiladi: أمرٌ – 'amara; رؤسٌ – ra'usa; مريٌ – mari'a; جاءٌ – djā'a.

Hamzaning qisqa unlilar bilan kelishi quyidagicha: ء – 'a; ء – 'i; ء – 'u; ء – '.

أ (vasla) – so'z boshidagina ishlatiladi va ا harfining ustiga qo'yiladi. So'zda vasla ishlatilgan taqdirda so'z boshidagi ا harfi o'qilmaydi: رَبِّيَ أَغْفِرُ وَاَرْحَمُ – rabbi g'fir va r'xam.

Nazorat savollari:

1. ش, س harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
2. ض, ص harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
Hamza ء ning yozuvda ifoda etish shakllarini ko'rsating va tushuntiring.
Vaslali hamza ٱ nima?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

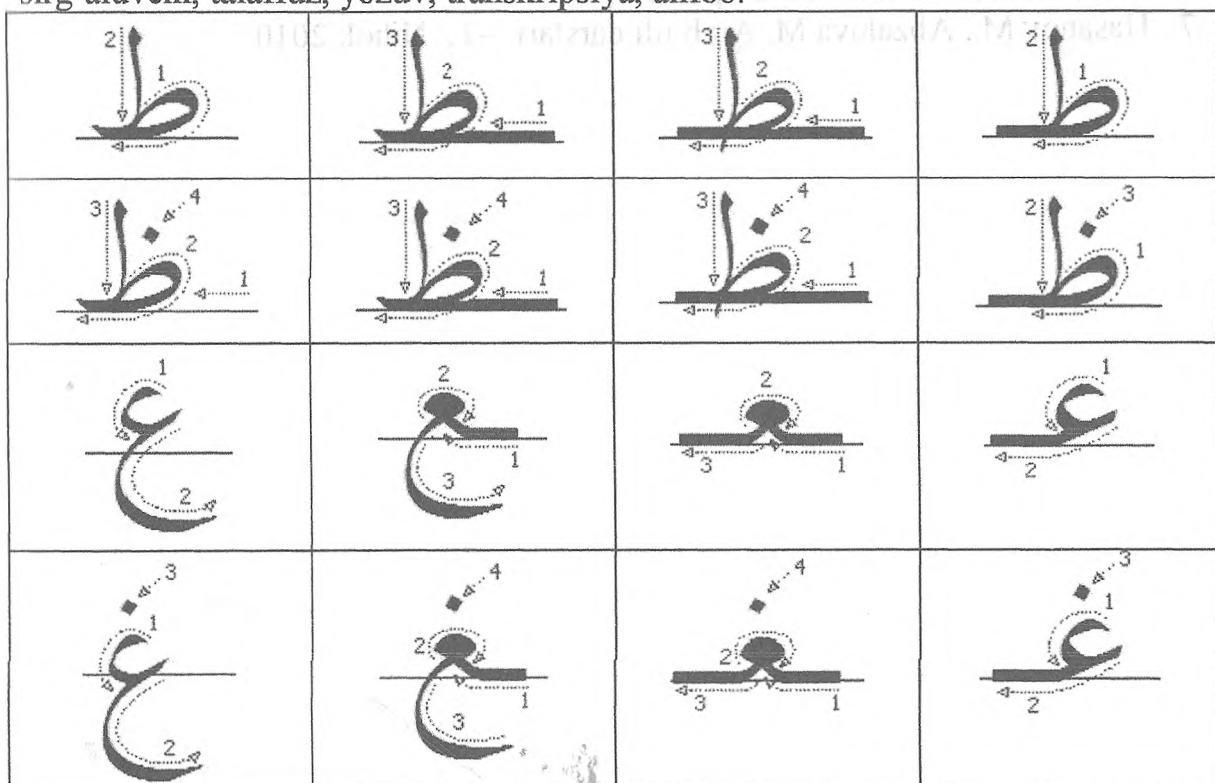
O'n ikkinchi modul. ع, غ, ط harflari.

Reja:

1. ط, ظ harflari va ularning yozuvda aks etishi
2. ع, غ harflari va ularning yozuvda aks etishi

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi tovushlar haqida bir butun tasavvur hosil qilish va uni amalda qo'llash malakasini shakllantirish.

Tayanch so'z va iboralar: fonema, tovush, unli, lablangan, lablanmagan, til orqa, til oldi, diftong, undosh tovush, tovush paychalari, ovoz ishtiroki, portlovchi, sirg'aluvchi, talaffuz, yozuv, transkripsiya, alifbo.

ط undoshini tilning oldingi yarim qismini yuqori tishlarga tomon ko'tarib va tanglay tomonga yo'naltirilgan holda talaffuz qilish kerak bo'ladi.

Nutq paytida ظ undoshini tilning uchini oldingi ikki ost-ust tishlarining orasiga qo'yib bo'g'iq talaffuz qilinadi.

Imlosi: ع va غ undoshlarining so'z boshida va so'z o'rtasida ko'rinishlari satr ustida yoziladi. Ularning alohida va so'z oxirida ko'rinishlari esa satr ustida boshlanib, satr ostida tugallanadi.

Nazorat savollari

1. ط, ظ harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
2. ع, غ, ة harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

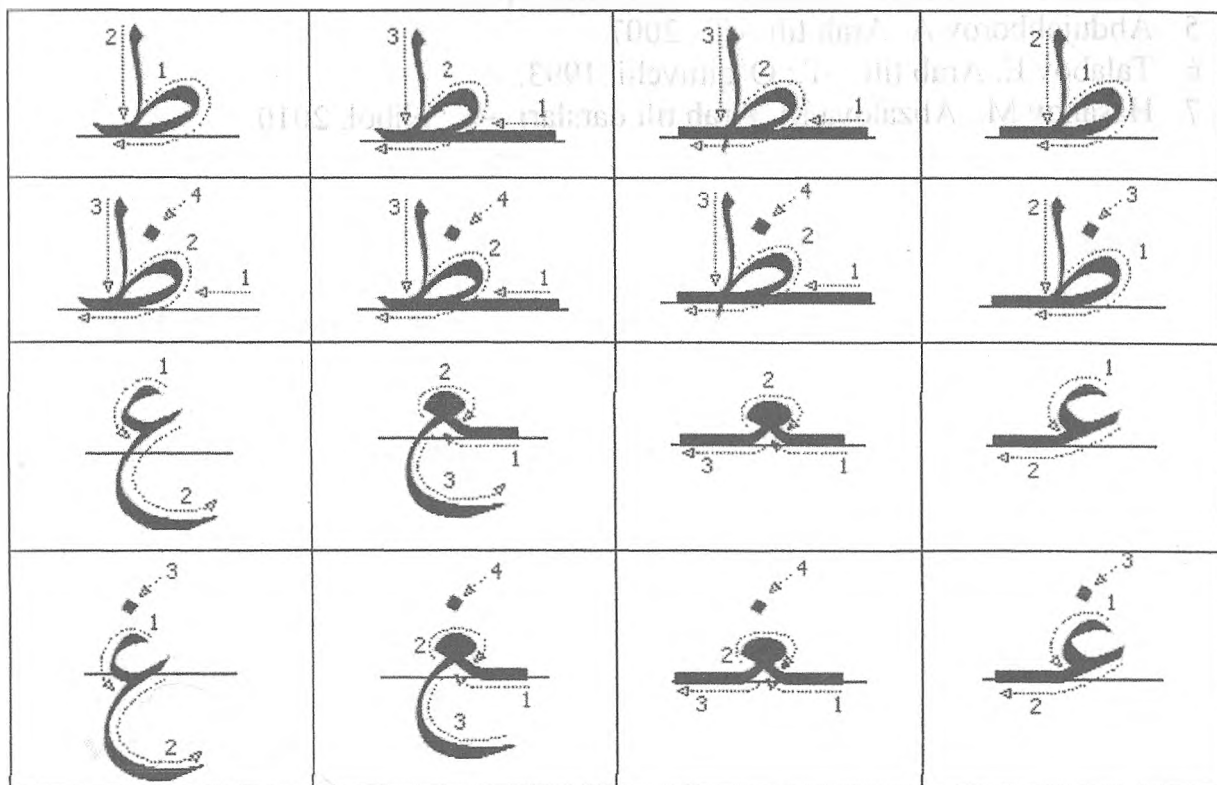
3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n uchinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish.

Reja:

1. O'tilgan harflarni mustahkamlash
2. Harflar ishtirokida so'zlar hosil qilish

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi tovushlar haqida bir butun tasavvur hosil qilish va uni amalda qo'llash malakasini shakllantirish.

ط undoshini tilning oldingi yarim qismini yuqori tishlarga tomon ko'tarib va tanglay tomonga yo'naltirilgan holda talaffuz qilish kerak bo'ladi.

Nutq paytida ظ undoshini tilning uchini oldingi ikki ost-ust tishlarining orasiga qo'yib bo'g'iq talaffuz qilinadi.

Imlosi: ع va غ undoshlarining so'z boshida va so'z o'rtasida ko'rinishlari satr ustida yoziladi. Ularning alohida va so'z oxirida ko'rinishlari esa satr ustida boshlanib, satr ostida tugallanadi.

Nazorat savollari

1. ط, ظ harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.
2. ع, غ, ة harflarining yozilish shakllarini ko'rsatib bering. Ular ishtirokida so'zlar yozib bering.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n to'rtinchi modul.

"Bo'sh". shamsiy va qamariy harflar. Anqlik artikli. Tanvin.

Reja:

1. Anqlik artikli.
2. Shamsiy va qamariy harflar.
3. Tanvinlar va ularning turlari.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Shamsiy va qamariy harflar bilan tanishtirish va ularni anqlik artikli bilan to'g'ri talaffuz qilishni o'rganish, tanvinlar va ularning turlari bilan tanishish.

Tayanich so'z va iboralar: anqlik artikli, shamsiy va qamariy harflar, so'zning aniq va noqniq holati, tanvin damma, tanvin fatha, tanvin kasra.

So'zning boshida ل ا ning ل harfi o'qilishi yoki o'qilmasligiga qarab arab alifbosi ikki teng qismga bo'linadi. Ularning 14 tasi "qamariya" ("oy") harflari va qolgan 14 tasi "shamsiya" ("quyosh") harflaridir.

O'n to'rtta qamariya harflar quyidagilar va ularni yoddan bilish zarur:

ا ب ج ح خ ع غ ف ق ك م ه و ي

O'n to'rtta shamsiya harflar quyidagilar va ularni ham yoddan bilish zarur:

ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن

Gapning borishiga qarab jumladagi so'z aniq yoki noaniq holatda bo'ladi. Noaniq holatdagi so'z odatda tanvinga tugagan bo'ladi.

So'zning aniq holatda ekanligini ko'rsatib turadigan belgi esa ل anqlik artiklidir. ل anqlik artikli oldiga ham o'qishni yengillatish uchun vaslali, ya'ni biriktiruvchi hamza qo'yilgan. U faqat gapning boshida kelganida «'al » deb o'qiladi. Shuning uchun bizda uni ال «'al» anqlik artikli deb atashadi:

الكتاب ('al-ki-ta:-bu) kitob - المكتوب ('al-mak-tu:-bu) xat

Ushbu so'zlarning boshidagi م va ك harflari qamariya harflari edi. Shuning uchun bu so'zlardagi ال artiklining ل harfi to'liq o'qilayapti. (32-betga qarang).

Agar so'z shamsiya harf bilan boshlangan bo'lsa, anqlik artiklining ل harfi shamsiya harf ta'sirida assimilyatsiyaga uchraydi, ya'ni xuddi o'sha shamsiya harf kabi talaffuz qilinadi va yozuvda shamsiya harf ustiga «shadda» belgisi qo'yiladi. Masalan, الشَّمْسُ so'zi 'al-sham-su emas, balki 'ash - sham-su deb o'qiladi:

التَّرسُ ('ad-dar-su) dars السلام ('as-sa-la:-mu) tinchlik

Ikkita so'zning o'rtasida kelgan vaslali hamza ل harfi bilan oldindagi so'zning oxirgi undoshining unlisini vasl qiladi:

كَتَبَ الْمَكْتُوبَ (kataba-l-maktu:ba) U xat yozdi.

أَخَذَ الْكِتَابَ ("axaza-l-kita:ba) U kitob oldi.

Agar vaslali hamzali yoki ال artiklini olgan so'zdan oldingi so'zning oxiri sukun bilan tugagan bo'lsa, undan oldingi undosh harfning harakatiga qaraladi. Agar u «a» bo'lsa, vaslali hamza «i», agar «i», bo'lsa va u so'z fe'l bo'lmasa vaslali hamza «a», «u» bo'lsa vaslali hamza ham «u» deb o'qiladi.

Masalan: maktabdan (mina-l-madrasati)

مِنَ الْمَدْرَسَةِ

Direktor kim ? (mani-l-mudi:ru) مَنْ الْمُدِيرُ ؟
Ular , musulmonlar. . . (humu-l-muslimu:na) هُمْ الْمُسْلِمُونَ

Agar bu soʻz feʼl boʻlsa ال ning vaslali hamzasi «i» deb oʻqiladi:

darsni yoz! ('uk-tu-bi-d-darsa) - : أَكْتُبِ الدَّرْسَ

Aniq holatdagi soʻz oldida ل old koʻmakchisi qoʻshilib yozilganida (l) alif yozuvda tushib qoladi - yozilmaydi. Masalan:

لqالْتَيْتُ ← لِالْتَيْتِ (emas لِالْتَيْتِ)

لqالمُعَلِّمُ ← لِالمُعَلِّمِ (emas لِالمُعَلِّمِ)

Agar ل harfi bilan boshlangan aniq holatdagi soʻz oldiga ل koʻmakchisi birikib kelsa, yozuvda aniqlik artikli tushib qoladi - yozilmaydi. Aslida alif tushib qoladi , ل harfi esa saqlanib qoladi, chunki soʻzning ل harfi ikkilanib kelayapti. Masalan:

لqاللسان ← لِاللسان (emas لِاللسان)

Tanvinga tugagan soʻzni vasl qilishda vaslali hamza kasra bilan harakatlanadi.

ال **aniqlik artikli*siz kelgan ushbu soʻzlar ham aniq holatda deb hisoblanadi:**

a) atoqli otlar: مِصْرُ، مَكَّةُ، طَشَقَنْدُ، أَحْمَدُ، فَاطِمَةُ kabi;

b) koʻrsatish olmoshlari: هَذَا، هَذِهِ، ذَلِكَ، تِلْكَ kabi;

v) kishilik olmoshlari: أَنَا، أَنْتَ، أَنْتِ، هُوَ، هِيَ، أَنْتُمْ kabi;

g) qaratqich-qaralmish(izofa) shaklidagi birikmaning 1-chi boʻlagi: كِتَابُ الطَّالِبِ، طَالِبُ الْجَامِعَةِ kabi;

d) undalmasi bilan kelgan soʻzlar: يَا غُلَامُ، يَا أَسْتَاذَ kabi.

Tanvinga tugagan soʻzlar noaniq holatda boʻladi:

(bir) maktab-، مَدْرَسَةٌ-(bir) qiz-، بِنْتُ-(bir) kitob-، كِتَابُ

Tanvin kasra

Tanvin kasra- ِ «in» deb oʻqiladigan qoʻshaloq kasra harakatidir. U soʻzning qaratqich kelishikda ekanligidan dalolat beradi:

otaning- (‘abin) بِنْتِ، qizning-(bintin) بِنْتِ، uyning-(baytin) بَيْتِ

Tanvin fatxa

Tanvin fatha_ - َ «an» deb oʻqiladigan qoʻshaloq fatha harakatidir- َ. Bu yerdagi ikkinchi fatha sukunli nunni ifodalab kelayapti. U soʻzni tushum kelishigida ekanligidan dalolat beradi:

otani- (‘aban) بِنْتَا، qizni-(bintan) تَوْبَةَ، tavbani-(tawbatan) تَوْبَاتَا

Tanvin damma

Tanvin ismning oxiriga qoʻshiladigan, aytiladigan- u, ammo yozuvda aks etmaydigan ortiqcha sukunli nun- ْ dir. Yozuvda qoʻshaloq tarzda yozilgan qisqa unli harakatining ikkinchi-«ortiqcha»si tanvindir. Masalan, tanvin damma qoʻshaloq damma harakati- ُ bilan yoziladi va «un» deb oʻqiladi. Bu yerdagi ikkinchi harakat ushbu sukunli nunni ifodalab kelayapti. **Tanvin damma ismning bosh kelishikda ekanligini bildiradi.**

Nazorat savollari:

* aslida ل aniqlik artikli. Uning oldidagi vaslali xamzani ifoda-laydigan ا (alif) oʻqishni osonlashtirish uchun xizmat qiladi.

1. ال - aniqlik artikli haqida gapirib bering.
2. Shamsiy va qamariy harflarning farqi nimada?
3. Shamsiy harflarni aytib bering.
4. Qamariy harflarni aytib bering.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n beshinchi modul. Amaliy mashqlar bajarish.

Reja:

1. Al-aniqlik artikliga oid so'zlar topish
2. Shamsiy harflarni o'rganish
3. Qamariy harflarni alohida yozish

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Shamsiy va qamariy harflar bilan tanishtirish va ularni aniqlik artikli bilan to'g'ri talaffuz qilishni o'rganish, tanvinlar va ularning turlari bilan tanishish.

Arab so'zlarining (fe'l va harf so'z turkumiga kiruvchi so'zlardan tashqari) oxirgi harfi usti yoki ostiga qo'yiladigan harakat belgisi tanvin, ya'ni ikkilangan fatha, kasa va damma harakatlari hisoblanadi. Tanvinlar ma'lum ma'noda kelishik qo'shimchalarini ham bildiradi. Ular:

1) tanvin damma – ة “un” deb talaffuz qilinadi va so'zning Bosh kelishikda turganligini anglatadi: دَفْتَرٌ – daftar^{un};

2) tanvin kasa – ا “in” deb talaffuz qilinadi va so'zning Qaratqich kelishikda turganligini anglatadi: دَفْتَرٍ – daftarⁱⁿ;

tanvin fatha – ا “an” deb talaffuz qilinadi va so'zning Tushum kelishikda turganligini anglatadi. Tanvin fathaning boshqa tanvinlardan farqli jihati u bevosita harf ustiga emas, balki ا harfini taglik sifatida oladi va uning ustiga qo'yiladi – ا. Agar so'z ة “ta marbuta” bilan tugagan bo'lsa, u holda tanvin fatha hech qanday tagliksiz bevosita ة ning ustiga qo'yiladi – دَفْتَرًا... ة... – daftar^{an}; لُغَةٌ – lug'at^{an}.

1. Qamariya va shamsiya harflarni yod oling.
2. Quyidagi so'zlarni shamsiy va qamariy harflarga ajrating.

شَمْسٌ - الشَّمْسُ - 'ashshamsu – quyosh,

طَرِيقٌ - الطَّرِيقُ - 'at.t.arūqu-yo'l

قَمَرٌ - القَمَرُ - 'alqamaru – oy

كِتَابٌ - الكِتَابُ - 'alkitābu

لَوْحٌ - اللَوْحُ - 'allao 'x.u – doska,

لَبَنٌ - اللَّبَنُ - 'allabanu – sut.

3. Quyidagi so'zlarni yozing, transkripsiyalang, so'ngra “al-“ aniqlik artikli bilan birga yozing, transkripsiyalang va ovoz chiqarib o'qing:
درس، جدول، مكتبة، طالب، سطر، صير، هزل، فائدة، ضرر، شرق، غرب، أنب، كلام، ثبات، عالم، نور، ذات، زاد، وطن، حزب، خبر، تشبيه، ظن، يوم، لؤلؤ، قميص، رفیق، إنسان.

4. Quyidagi juft so'zlardan namunadagidek so'z birikmasi hosil qiling. كِتَابٌ
المطعم kitābu l-mu'allimi (o'qituvchining kitobi), ularni harakatlantir va transkripsiyalang.
طالب، دفتر، معلمة، محفظة، رفیق، قميص، باب، غرفة؛ حائط، بيت.

“Harflar olami” o‘yini

O‘yinni o‘tkazish tartibi quyidagicha: stol ustiga qo‘yilgan 3ta qutining birinchisida cho‘ziq unliar, ikkinchisida qamariy harflar va uchinchisida shamsiy harflar joylashgan bo‘ladi. Talabalar navbat bilan chiqib tartib bilan xohlagan qutilardan harflarni olib ulardan so‘z tuzadilar. Bunda talabaga ana o‘sha 3 ta harflarning o‘rinlarini almashtirib turli so‘zar tuzishlariga ijozat beriladi. Qolgan talabalar ham shunday yo‘l bilan so‘zlar tuzib daftarlariga yozadilar.

Agar chiqqan harflardan so‘z yasash iloji bo‘lmasa, o‘qituvchi yordam berishi kerak.

Bu o‘yin talaba va o‘quvchiarning harflarni tezda tanib olishlariga, harfardan tez so‘z tuzishlariga va shu asosda ularning so‘z boyliklari boyib borishiga yordam beradi.

Nazorat savollari:

1. ال - aniqlik artikli nima?
2. Shamsiy harflar bilan boshlanuvchi 5 ta so‘z ayting
3. Qamariy harflar bilan boshlanuvchi 5 ta so‘z ayting.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n oltinchi modul.

Arab so'zlarining tuzilishi. O'zak. Arab lug'atidan foydalanish qoidalari.

Reja:

1. Arab tilida o'zak va uning turlari.
2. O'zak va noo'zak undoshlar.
3. So'z qoliplari. Vazn.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida so'zlarning tuzilishini o'rganish, shakl yasovchi undoshlarni ajratish, lug'atdan to'g'ri foydalanishni o'rganish, so'zlar tuzilgan qoliplarni yodda saqlash va ularni qo'llashga oid ko'nikma hosil qilish.

Tayanch so'z va iboralar: o'zak, unli va undosh harflar, shakl yasovchi undoshlar, so'z qoliplari, vazn.

Arabcha so'zning o'zagi faqat undosh harflardan iborat bo'ladi. Arab alifbosidagi barcha harflar o'zak (tashkil qiluvchi) undoshlar hisoblanadi. O'zakdagi asosiy undoshlarning ketma-ketligini buzmay ularning oldiga, ortiga, orasiga unli va undoshlarni qo'shib yangi so'zlar hosil qilinadi.

biluvchi; olim	عَالِمٌ	bildi	عَلِمَ
so'rab bildi	اسْتَعْلَمَ	bilim, bilish	عِلْمٌ
ta'lim	مُعَلِّمٌ	ma'lum; bilingan	مَعْلُومٌ
beruvchi	تَعَلَّمَ	o'rgandi	تَعَلَّمَ

O'zakning asosiy ma'nosi علم «bilim» hamma so'zda saqlangan. Bu yerdagi qo'shimcha undoshlar shakl yasovchi undoshlardir.

Shakl yasovchi undoshlar 10 ta bo'lib ن س ا ه undoshlaridir. Ularni yodda saqlash oson bo'lishi uchun, «اليوم نساء» «Bugun sen uni unutasan». degan gap shakliga solingan. Bu yerdagi ت harfi ن ni ham bildiradi ا و ي undoshlari esa shakl yasovchi cho'ziq unlihar sifatida ham nazarda tutilgan.

So'z qoliplari

Arab tilidagi so'zlarning xilma-xil shakllarini bir tartibga solish maqsadida ularni qolip (vazn)lar bilan ifodalanadi. Masalan, uch harfli I bob fe'lining umumiy qolipi sifatida «فعل» *qildi* o'zagi ishlatiladi Bunda «ف» harfi fe'lining birinchi o'zak undoshini, «ع» harfi ikkinchi o'zak undoshni, «ل» harfi esa uchinchi o'zak undoshni ifodalaydi. Har qanday so'zning qolipi shu harflar asosida yasaladi. Harakatlari va shakl yasovchi undoshlari esa shundoq ko'chirib qo'yiladi. Bizga tanish quyidagi so'zlar ushbu qoliplar bo'yicha yasalgan ekan:

مَدْرَسَةٌ ← عَالِمٌ؛ مَفْعَلَةٌ ← عِلْمٌ؛ فَاعِلٌ ← عِلْمٌ؛ فِعْلٌ ← دَرَسَ؛ فِعْلٌ ← فَعَلَ

To'rt yoki besh harfli fe'lni yoki undan yasalgan ismni qolipga solinganda to'rtinchi undosh ham, beshinchi undosh ham ل harfi bilan belgilanadi:

فَعَّلٌ ← مَفْعَلٌ؛ سَفَرَجَلٌ ← فَعَّلَ؛ مُتَرْجِمٌ ← تَرَجَّمَ

Lugʻat bilan ishlash

Lugʻatlar asosan oʻzak asosida tuzilgan boʻladi. Ularda bir oʻzakka oid boʻlgan soʻzlar bir joyda beriladi. Bunday lugʻat bilan ishlashda soʻzning tarjimasini bilish uchun avval uning oʻzagini aniqlash kerak. Ammo bu narsaga koʻp oʻqib, oʻrganib erishiladi. Agar oʻquvchiga bir oʻzakka oid bir necha soʻzlar maʼlum boʻlsa, ularning oʻzagini topish osonroq boʻladi.

Masalan, مُدْرَسٌ، تَدْرِيسٌ، مَدْرَسَةٌ، تَدْرِيسٌ soʻzlari «درس» oʻzagi asosida va كَلِمَةٌ، مُتَكَلِّمٌ، تَكَلَّمَ soʻzlarining oʻzagi esa «كلم» oʻzagi asosida hosil qilingan ekan.

Ushbu soʻzlarning maʼnosini topishda ularni lugʻatdan shu oʻzaklar boʻyicha qidirish lozim. Yaʼni مُحَمَّدٌ، أَحْمَدٌ، حَمِيدٌ، حَمِيدٌ soʻzlarining maʼnolarini lugʻatlarda alifbo tartibida emas, balki uni «ح» harfidan boshlab «حمد» oʻzagidan qidirish kerak boʻladi.

Nazorat savollari:

1. Arab tilidagi oʻzak haqida maʼlumot bering.
2. Oʻzak va nooʻzak harflar qanday harflar?
3. Arab tilidagi lugʻatlar qanday tuzilgan?
4. Oʻzak undoshlari nima?

Foydalaniladigan adabiyotlar roʻyxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qoʻshimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: Oʻqituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: Oʻqituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n vettinchi modul. Amaliy mashalar bajarish.

Reja:

1. So'zlarning o'zaklarini topish
2. Uch va to'rt undoshli so'zlarning o'zaklarini aniqlash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida so'zlarning tuzilishini o'rganish, shakl yasovchi undoshlarni ajratish, lug'atdan to'g'ri foydalanishni o'rganish, so'zlar tuzilgan qoliplarni yodda saqlash va ularni qo'llashga oid ko'nikma hosil qilish.

1. Ilgarigi darslarda o'tilgan, sizga tanish bo'lgan so'zlarni alifbo tartibida o'zak harflariga e'tibor bergan holda lug'at daftaringizga yozing.

2. Quyidagi so'zlarning bir guruhga birlashtiruvchi o'zak xarflarini aniqlang va lug'at kitobidan topib oling.

- a) إِعْلَامٌ، تَعْلِيمٌ، مُعَلِّمٌ، مَعْلُومٌ، عَالِمٌ، عَالِمٌ، عَالِمٌ، عَالِمٌ
- b) اسْتِعْمَالٌ، مَعْمَلٌ، مُعَامَلَةٌ، عَامِلٌ، عَمَلٌ
- v) رَحْمَانٌ، مَرْحُومٌ، مَرْحَمَةٌ، رَحْمَةٌ، رَحِيمٌ
- g) مُسْتَحْكَمٌ، حُكُومَةٌ، حَكِيمٌ، حِكْمَةٌ، مَحْكُومٌ، حَاكِمٌ، حُكْمٌ
- d) اسْتِكْمَالٌ، تَكْمِيلٌ، مَكْمَلٌ، كَمَالَةٌ، كَامِلٌ، كَمَالٌ
- ye) مَحْمُودٌ، أَحْمَدٌ، حَمِيدٌ، حَمْدٌ

3. Quyidagi so'zlar tarkibidan o'zak bo'la oladigan va o'zak bo'la olmaydigan harflarni aniqlang, so'ngra bu so'zlarni lug'at kitobidan topib oling.

بادن، بروز، بیان، جلیل، جمیل، شدید، مصباح، سلام، صداقة، مأمول، مسألة، رئیس، عجیب، مقعد، نافذة، غرفة، مشهور.

Quyidagi testlarni ishlang

1. Ushbu so'zning o'zagini toping: معلوم

- A. ع، ل، م
- B. م، ل، م
- C. م، ل، و
- D. م، ع، ل

2. ushbu so'zning o'zagini aniqlang: تطویر

- A. ط، و، ر
- B. ت، ط، ر
- C. ط، ی، ر
- D. ط، و، ر

3. Arab tilida o'zak qanday tovushlardan iborat bo'ladi?

- a) unli tovushlardan;
- b) undosh tovushlardan;
- v) unli va undosh tovushlardan;
- g) muayyan qoida yo'q.

4. Qaysi qatorida o'zak tarkibiga kirmasligi mumkin bo'lgan harflar ro'yxati to'liq berilgan?

- a) ل، ي، و، م، ت، ن، س، ه
 b) ز، ذ، د، ش، أ، ب، ق، و، م، ت، س
 v) ي، ه، ث، و، ل، م، ن، ك، س، ت
 g) و، ث، ي، ه، ت، ث، س، ش، ر، ز

“Kim tez so‘z tuza oladi” o‘yini

Talabalar maxsus qutidan biror harfni oladilar va shu zahoti mana shu harf ishtirok etadigan so‘zlarni og‘zaki aytib berishlari zarur. Bu usu ikki guruhga bo‘lingan talabalarga qo‘llansa samaraliroq chiqadi. Har bir talaba aytayotgan so‘zlarining sonini o‘qituvchi doskadagi o‘sha guruh nomi yozilgan joyga bir raqamarini ketma-ket yozish bilan belgiab boradi. Bu darsning oxirida o‘qituvchi biror talabani chiqarib doskadagi har bir guruh nomi ostidagi belgiangan raqamlarning sonini hisoblab umumiy natijani e‘lon qilishni taklif etadi. Qaysi guruh a‘zolari aytgan so‘zarning soni ko‘p bo‘lsa, o‘sha guruh g‘olib deb topiladi.

Nazorat savollari:

1. Arab tilidagi o‘zak va noo‘zak harflar haqida ma‘lumot bering.
2. Arab tilidagi o‘zakning o‘zbek tilidagi o‘zakdan qanday farqi bor?
3. So‘z vaznlari nima?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n sakkizinchi modul. Jins kategoriyasi.

Reja:

1. Arab tilida Jins kategoriyasi
2. Muzakkar jinsning xususiyatlari
3. Muannas jinsdagi so'zlarning berilishi

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab so'zlarining jinsga bo'linishi, muzakkar va muannas jins, ularning xos xususiyatlari haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

Tayanch so'z va iboralar: Arab tilida jins kategoriyasi, muannas va muzakkar, "ta marbuta", alif maqsura.

Arab tilida so'zlar ikki xil: 1) muannas (qiz) va 2) muzakkar (er) jinsida bo'ladi.

So'zning muannas jinsda ekanligini bildiradigan yozilishidagi tashqi (morfologik) belgilari uchta:

1-So'zning «ta marbuta» (ة) bilan tugashi. Bunday so'zlar ko'p uchraydi:

O'qituvchi مُدْرَسَةٌ qiz اِبْنَةٌ jurnal مَجَلَّةٌ

2-So'zning اَ (alif va hamza) bilan tugashi. Bunday so'zlar kam uchraydi:

Davo دَوَاءٌ ko'k rang زَرْقَاءٌ saxro صَخْرَاءٌ

3-So'zning اِ (alif maqsura) bilan tugashi. Bunday so'zlar juda kam uchraydi:

Shifoxona مُسْتَشْفَى xushxabar بُشْرَى

qolgan muannas jinsdagi so'zlar ularning mazmuniga qarab aniqlanadi:

A) Ayol kishini yoki ularning ismini bildiruvchi so'zlar :

kelin عَرُوسٌ qiz- بِنْتٌ ona- أُمُّ Vidad (ism)- وِدَادٌ

B) Tananing juft a'zolarini bildiruvchi so'zlar:

ko'z عَيْنٌ quloq أُذُنٌ qo'l يَدٌ

V) Xalqlar, qabilalarning va ba'zi davlatlar, shaharlarning geografik nomlari:

quraysh (qabila) قُرَيْشٌ Livan أَلْبَانُ Liviya لِيْبِيَا

G) Yaratilishiga ko'ra yagona bo'lgan narsalarning nomlari:

quyosh شَمْسٌ shamol رِيْحٌ olov نَارٌ

Arab tilida muannas jins shaklida bo'lgan erkak kishi ismlari ko'p uchraydi:

Alloma عَلَامَةٌ Xalifa خَلِيفَةٌ Atiyya عَطِيَّةٌ
Mustafo مُصْطَفَى Muso مُوسَى Iso عِيسَى

qolgan so'zlar muzakkar jinsiga taalluqli so'zlardir.

Ba'zi so'zlar ikkita jinsda ishlatiladi. Bunday so'zlar lug'at kitoblarining oxirida ilova qilinadi. Masalan:

barmoq إِبْطٌ vino خَمْرٌ qo'ltiq إِبْطٌ

Муаннас		Мулоҳаза ва истиснолар	
I. Морфологик белгилари бўлган муаннас исмлар			
1	ة	مَدِينَةٌ عُرْفَةٌ وَرْدَةٌ	Баъзи ة билан тугайдиган эркакларнинг исmlари музаккар саналади. خَمْرَةٌ، عَلَامَةٌ.
2	اء -	صَحْرَاءُ \ زَهْرَاءُ \ حِرْبَاءُ	
3	ى -	دِكْرِي بَشْرِي كُبْرِي	Агар ى сўзнинг ўзак таркибидан бўлса, у ҳолда бу исmlар музаккар ҳисобланади. Масалан: بَنِي - مَبْنِي

II. Morfologik belgilari бўлмаган муаннас исмлар			
1	Аёл кишини ёки аёлларнинг исмларини билдирган	أُمُّ أخت ابنت زَيْنَبُ	
2	Тананинг жуфт аъзолари	يَدٌ عَيْنٌ أُذُنٌ	-
3	Миллат-элат номлари	العَرَبُ الأُوْرُبُكُ	оқил исм бўлгани сабабидан улар баъзан кўпликда ҳам қўлланилиши мумкин
4	Аниқлик артиклини олмайдиган ва танвин билан тугамайдиган географик номлар	مِصْرًا بَغْدَادُ أَطْرَائِلِسَ	
5	Яратилишига кўра ягона бўлган нарсаларнинг номлари	رَيْحٌ اسْمُومًا دَبُورًا حَرْبٌ أَنَارٌ أَحْمَهُمَّ	شَمْسٌ أَرْضٌ بَيْتًا سُوْقٌ نَفْسٌ أَدَارٌ

III. Юқоридаги белгилари бўлмаган исмлар музаккар исм саналади		I-1 даги ҳолат бундан мустасно
III. Бундан ташқари иккала жинсда ҳам бирдек қўлланадиган исмлар ҳам бор		
1	مَلْحٌ، قَمَرٌ، عَقْرَبٌ، نَسْرٌ، فَرَسٌ، كَيْدٌ، قَوْمٌ، سَمَاءٌ.	ёдлаб, эса саклаб қолинади
2	جَسُوْرٌ، عَجُوْرٌ، حَنُوْنٌ	فَعُوْلٌ вазнидаги сўзлар
3	جَرِيحٌ (جرح) جَمِيْلٌ (جمال)	ўтимли феъллардан вазнида ясалган сифатлар
		جَمِيْلٌ каби исмлар бундан мустасно, чунки у ўтимсиз جَمَلٌ феълидан ясалган

Nazorat savollari:

1. Jins kategoriyasi haqida gapiring.
2. So'z qanday harflar bilan tugasa muannas jinsida bo'ladi?
3. Muannas va muzakkar jinsiga o'ntadan misol ayting.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.

4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Reja:

1. Sodda gap va uning turlari.
2. Ismiy gap va unda ega-kesimning moslashuvi.

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida sodda gap, turlari, ot kesimli sodda gap, tuzilishi haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

Tayanch so'z va iboralar: sodda gap, ismiy gap, ismiy gapdagi ega va kesim.

Sodda gap deb ega va kesimga ega bo'lib, ma'lum bir fikrni ifodalay oladigan va grammatik va ohang jihatdan shakllangan sintaktik birlikka aytiladi.

Sodda gaplar ikki xil: yig'iq yoki yoyiq bo'ladi.

Sodda yig'iq gap gapning bosh bo'laklari bo'lmish ega va kesimdan iborat bo'ladi.

Sodda yoyiq gapda bosh bo'laklardan tashqari ikkinchi darajali bo'laklar (aniqlovchi, to'ldiruvchi yoki hol) ishtirok etadi.

Ismiy gaplar

Kesimi ism bilan ifodalangan gapga *ismiy gap* va bunday kesimga *ismiy kesim* deyiladi. Ismiy kesim vazifasida ot, sifat, son yoki olmosh kabi ismlardan biri keladi.

Ismiy kesimning ega yoki eganing o'rnini haqida xabar berishiga qarab ismiy gap ikki xil bo'ladi.

Ega haqida xabar beradigan ismiy gap. Bunday gapning boshida odatda ega (المُبْتَدَأُ) aniq holatda va bosh kelishikda, (الخَبْرُ) (ega haqida xabar beruvchi) ismiy kesim esa odatda undan keyin noaniq holatda keladi. Agar ismiy kesim ot bilan ifodalangan bo'lsa u ega bilan faqat kelishik va sonda moslashadi. Gap bo'laklari kelish tartibi mana shunday:

Jumlaning tarjimasi	kesim-الخَبْرُ	ega-المُبْتَدَأُ
Va'da omonat(dir).	أَمَانَةٌ	الْوَعْدُ
qanoat xazina(dir).	كَنْزٌ	الْقَنَاعَةُ
Kitob do'stdir.	أَنْيْسٌ	الْكِتَابُ

Agar ismiy kesim jinsda o'zgaradigan sifat, son yoki olmosh kabi ism bilan ifodalangan bo'lsa u ega bilan jinsda ham moslashadi:

Gazeta eskidir.

الصَّحِيفَةُ قَدِيمَةٌ

Ikki tolib oqildirlar.

الطَّالِبَانِ عَاقِلَانِ.

Ular mudarrislardir.

هُم مُدَرِّسُونَ.

Bular mudarrisalardir.

هَؤُلَاءِ مُدَرِّسَاتٌ.

Arab tilidagi hozirgi zamonnin anglatadigan bunday ismiy jumalarda o'zbek tilida ishlatiladigan yordamchi «...dir» bog'lovchi-fe'li ishlatilmaydi.

Agar ega ko'rsatish olmoshi bilan ifodalangan bo'lsa, u holda aksincha, gapning egasi kesimning jinsi bilan moslashishga «majbur» bo'ladi:

СОДДА ЙИҒИҚ ГАП

الْكَلَامُ الْمُفِيدُ

А) исмий гап الْجُمْلَةُ الْإِسْمِيَّةُ

Жумланинг таржимаси	الْخَبَرُ - кесим	الْمُبْتَدَأُ - эга
<u>Ваъда омонат(дир).</u>	<u>أَمَانَةٌ</u>	<u>الْوَعْدُ</u>
<u>Каноат хазина(дир).</u>	<u>كَنْزٌ</u>	<u>الْمَنْعَاةُ</u>

Nazorat savollari:

1. Arab tilida sodda gap qanday yasaladi?
2. Sodda gapning qanday turlari bor?
3. Arab tilida ega va kesim qanday ataladi?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Ikkinchi modul. Amaliy mashalar bajarish.

Reja:

1. Sodda gaplar tuzish
2. Ismiy gaplarning vazifalarini aniqlash
3. Dialogni tarjima qilish

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida sodda gap, turlari, ot kesimli sodda gap, tuzilishi haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

1. Quyida berilgan yuqoridagi so'zlardan ega va pastdagi so'zlardan kesim tanlab, ega va kesim moslashuvi qoidasiga binoan gap tuzing:
طقس، مطر، كلية، صديق، كاتب، نجار، مكتبة، مترجم، غزير، جميل، سالمان، بعيد، ظريف، قريب، نشيط، مريضان

2. Oltita sodda ismiy gap tuzing.
3. Quyidagi gaplarni arab tiliga tarjima qiling:

Bu – stol. Bu – stul. Ana u shkafdir. Bu xaritami? Ha bu xaritadir. Bu devormi? Yo'q, bu eshikdir. Bu nima? Bu – deraza. Ana u chiroqdir. Bu – gazeta, u esa – jurnal. Sen o'qituvchidersan. Men talabaman. U kim? U ishchidir. Sen dehqonsan. U o'qituvchimi? Ha, u o'qituvchi. U ishchimi yoki dehqon (mn.j)? Talabamisan? Yo'q, men ishchiman. U tirishqoqmi? Ha, u tirishqoq, U faolmi (mn.j)?

Quyidagi
qing.

dialogni tarjima

في المطار

هَذَا هُوَ مَطَارُ الْخُرطوم
هَذِهِ هِيَ تَلَايِةُ الْكُوَيْتِ
يُوسُفُ يَدْخُلُ صَالَةَ الْوُصُولِ
يُوسُفُ أَمَامَ مَكْتَبِ الْجَوَارَاتِ
مُرَافِقُ الْجَوَارَاتِ : بِمُنَاقَاةِ الْوُصُولِ مِنْ فَضْلِكَ!
يُوسُفُ : هَذِهِ هِيَ .
مُرَافِقُ الْجَوَارَاتِ : جَوَازُ السَّفَرِ مِنْ فَضْلِكَ!
يُوسُفُ : هَذَا هُوَ .
مُرَافِقُ الْجَوَارَاتِ : مَا سَبَبُ التَّرِيَاةِ ؟
يُوسُفُ : الدَّرَاسَةُ فِي مَعْهَدِ اللُّغَاةِ الْعَرَبِيَّةِ .
مُرَافِقُ الْجَوَارَاتِ : مَا الْعُنْوَانُ فِي الْخُرطوم؟
يُوسُفُ : مَعْهَدُ اللُّغَاةِ الْعَرَبِيَّةِ .
مُرَافِقُ الْجَوَارَاتِ : هَذَا هُوَ الْجَوَازُ .
يُوسُفُ : شُكْرًا .
مُرَافِقُ الْجَوَارَاتِ : مَعَ السَّلَامَةِ .

مَنْ أَنَا؟

أَنَا كَمَال . مَنْ أَنْتِ؟

أَنَا كَمَال . مَنْ أَنْتِ؟
أَنَا لَيْلَى .

أَنَا كَمَال . مَنْ هُوَ؟
هُوَ حَسَن .

أَنَا كَمَال . مَنْ هِيَ؟
هِيَ سَمِيرَة .

تَدْرِيكًا ، أَجِبْ عَنِ السُّئَالِ الَّتِي لَعَنَتِ السُّؤَالِيَّةَ .

مَا هَذَا؟ هَلْ هَذَا ضَاطِبٌ؟ مَا هَذَا؟

هَلْ هَذَا نَمْرٌ؟ مَا هَذَا؟ هَلْ هَذَا مِئِيلٌ؟

مَا هَذِهِ؟ هَلْ هَذِهِ سِنٌّ؟ مَا هَذِهِ؟

٣٢
أَيْنَ؟

أَيْنَ الْكِتَابُ؟
الْكِتَابُ فَوْقَ الْمَكْتَبِ .

أَيْنَ الْقِطْعَةُ؟
الْقِطْعَةُ تَحْتَ السَّرِيرِ .

أَيْنَ السَّيَّارَةُ؟
السَّيَّارَةُ أَمَامَ الْبَيْتِ .

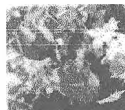
أَيْنَ الشَّوْرُ؟
الشَّوْرُ خَلْفَ الشُّورِ .

أَيْنَ الْوَسَادَةُ؟
الْوَسَادَةُ عَلَى السَّرِيرِ .

أَيْنَ الْوَرْدُ؟
الْوَرْدُ فِي الْحَدِيقَةِ .

Nazorat savollari:

1. Yangi so'zlar ishtirokida sodda gaplar tuzing

2. Berilgan dialogni ifodali o'qing ya yodlang

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Uchinchi modul. So'roq olmoshlari va so'roq gap.

Reja:

1. Arab tilida so'roq olmoshlari haqida ma'lumot
2. So'roq olmoshlarining turlari
3. So'roq gaplarning xususiyatlari

O'quv mashg'ulotining maqsadi: So'roq gapning turlari va so'roq olmoshlari bilan tanishish, ularni gap tarkibida qo'llash ko'nikmasini hosil qilish.

Tayanch so'z va iboralar: fonema, tovush, unli, lablangan, lablanmagan, til orqa, til oldi, diftong, undosh tovush, tovush paychalari, ovoz ishtiroki, portlovchi, sirg'aluvchi, talaffuz, yozuv, transkripsiya, alifbo.

So'zlovchining noma'lum narsa yoki hodisani bilish maqsadida savol bilan qilgan murojaatini ifodalovchi gaplarga so'roq gaplar (الْجُمْلَةُ الاسْتِفْهَامِيَّةُ) deyiladi. Odatda so'roq gaplar so'roq so'zi bilan boshlanadi:

Mashina qayerda?

أَيْنَ السَّيَّارَةِ؟

Kitob qiziqarlimi?

الْكِتَابُ مُمْتَعٌ؟ هَلْ

Og'zaki nutqda so'roq savol ohangi bilan ham ifodalanadi.

Yozdingmi? كَتَبْتَ؟

Kitob qiziqarlimi?

الْكِتَابُ مُمْتَعٌ؟

Uch xil so'roq gap bor: umumiy so'roq gap, maxsus so'roq gap va alternativ so'roq gaplar.

I. Umumiy so'roq gaplar. "mi?" yoki "mi?" "هل" yoki "أ...mi?" umumiy so'roq yuklamalari vositasida ifodalanadi (bir harfdan iborat bo'lgan yuklamalar so'zlarga qo'shilib yoziladi).

U mudarrismi? أَهُوَ مُدَرِّسٌ؟

هَلْ هُوَ مُدَرِّسٌ؟

Bu qalammi? أَهَذَا قَلَمٌ؟

هَلْ هَذَا قَلَمٌ؟

II. Maxsus so'roq gaplar. Bunday gaplar ushbu so'roq so'zlari bilan ifodalanadi:

Oqil (odam) haqida so'rash uchun: kim? - "مَنْ؟"

Maqolani kim yozdi?

مَنْ كَتَبَ الْمَقَالَ؟

Darsda kim yo'q?

مَنْ غَائِبٌ فِي الدَّرْسِ؟

g'ayri oqil (odamdan boshqa) haqida so'rash uchun: nima? - "مَا؟"

Mashinaning rangi qanday? (nima?)

مَا لَوْنُ السَّيَّارَةِ؟

Ruhshunoslik qanday fan?

مَا عِلْمُ النَّفْسِ؟

Zamon haqida so‘rash uchun:

Darsni qachon o‘qiding?
Yozgi ta‘til qachon?

qachon? - “متى؟”

متى قرأت الدرس؟
متى العطلة الصيفية؟

Makon haqida so‘rash uchun:

Sharqshunoslik instituti
qayerda?

qayerda? - “أين؟”

أين معهد الاستسراق؟

Salim, qaerga
(ketavapsan)?

إلى أين يا سليم؟

Uyingiz qaerda
joylashgan?

أين يقع بيتكم؟

Surayyo qaerdan (kelgan)?

من أين تريا؟

Holat haqida so‘rash uchun:

Qalaysan?

qanday? - “كيف؟”

كيف حالك؟

Ertaga ob-havo qanday?

كيف الطقس غدا؟

Bu so‘roq olmoshlarining oldiga turli old ko‘makchilar qo‘yilib, yangi ma‘nodagi so‘roq olmoshlari hosil qilinishini biz "أين؟" so‘roq olmoshi misolida ko‘rdik. Ushbu usul bilan boshqa so‘roq olmoshlaridan ham yangi so‘roq so‘zlari yasash mumkin:

nima uchun?	لِمَ؟	q	مَا	q	لِ
kimdan?	مِمَّنْ؟	q	مَنْ	q	مِنْ
nima haqida?	عَمَّ؟	q	مَا	q	عَنْ
kim bilan?	مَعَ مَنْ؟	q	مَنْ	q	مَعَ
nima uchun?	لِمَاذَا؟	q	مَاذَا	q	لِ
nimadan?	مِمَّا؟	q	مَا	q	مِنْ
kimniki?kimga?	لِمَنْ؟	q	مَنْ	q	لِ
kimda bor?					
qachongacha?	إِلَى مَتَى؟	q	مَتَى	q	إِلَى

أي (muannas jins uchun أيّة) -qaysi? so‘roq olmoshi bilan hamma narsa haqida so‘rash mumkin. U gapdagi vazifasiga qarab uch kelishikdan birida keladi. Undan keyin kelayotgan so‘z qaratqich kelishigida va birlik sonda bo‘lsa noaniq holatda keladi:

Qaysi dars qiyin? أَيُّ دَرْسٍ صَعْبٌ؟
Qaysi tilni bilasan? أَيُّ لُغَةٍ تَعْرِفُ؟

Ko‘plik yoki ikkilik sonda bo‘lsa aniq holatda keladi:

Qaysi yo‘l afzal?
(Ikki yo‘lning qaysinisi afzal?)
Qaysi talaba qoloq?
(Talabalarning qaysisi qoloq?)

أَيُّ الطَّرِيقَتَيْنِ أَفْضَلُ؟

أَيُّ الطُّلَّابِ رَاسِبٌ؟

III. Alternativ so‘roq gaplari. Bunday gaplar ikki yoki undan ortiq narsadan birini tanlash yoki aniqlash yoki taklif etish ma‘nosidagi so‘roq gaplardir. Bunday

gapning boshiga **أ** yoki **هَلْ** umumiy so'roq yuklamalaridan biri qo'yiladi, ikki narsaning orasiga esa «**أَمْ**-yoki» yuklamasi qo'yiladi. Masalan:

Sen shoirmi yoki yozuvchimi?

أَأَنْتَ شَاعِرٌ أَمْ كَاتِبٌ؟

Tayyorada qaytdingmi yoki

أَبِالطَّائِرَةِ رَجَعْتَ أَمْ

kemada(mi)?

بِالْبَاخِرَةِ؟

Nazorat savollari:

1. So'roq olmoshlar deb nimaga aytiladi?
2. So'roq olmoshlarning qanday turlari mavjud?
3. So'roq gaplarning qanday vazifalari bor?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

To'rtinchi modul. Amaliy mashalar bajarish.

Reja:

1. So'roq olmoshlari ishtirokida so'roq gaplar tuzish
2. Alternativ so'roq olmoshlarini o'rganish
3. Maxsus so'roq olmoshlarini mustahkamlash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: So'roq gapning turlari va so'roq olmoshlari bilan tanishish, ularni gap tarkibida qo'llash ko'nikmasini hosil qilish.

أنتما عاقلتان؟ أم ممتلئتان هما أم مهندستان؟ أسمير نشيط أم محمود؟ أنبيل ذهب أم محمود؟ من هي؟ من أنت طالب؟ زيد مدرس؟ أهي مدرسة؟ هل هما فلاحتان؟ أما هو ذكي؟ ألا أنتم؟ ما هذا؟ ما هذه؟ هل العنب حلو؟ هل المشمش حامض؟ أما التفاح لذيذ؟ هل هذه الفاكهة حامضة؟ أ حلو الكثرى أم حامض؟ أين الرمان؟ أنت أكلت التوت؟ كم أكلت الجوز؟ متى أكل زيد لوزا؟ أي طالب ذكي؟ أية طالبة مجتهدة؟

Quyidagi gaplarni tarjima qiling:

Bu nima? Sen (muannas) kimsan? Ular (ikkisi, muannas) tikuv-chimi? Maryam toliba emasmi? Nabil saxiy emasmi? Ahmad va Mahmud olijjanobmi?

Gilos qani (qaerda)? Qovun shirinmi yo tarvuzmi? Bodring yedingmi, pomidormi? Garmdori achchiq emas-mi? Rashid ko'p shaftoli yemadimi? Qaysi kitob yangi? Qaysi jurnal arabcha? Salim qachon ketdi? Karima qani? Muhammad qaerda? Qachon yozding? Qancha yozding?

Quyidagi matnni o'qib tarjima qiling va yodlab oling:

— صباح الخير، يا باسم!
— صباح النور، يا محمود!
— عفواً، يا صديقي، أين أحمد؟
— أحمد انصرف. عدتم المؤاخذه، أما دق الجرس؟
نعم، ما دق. لا تُؤاخِذني، كم درسنا اليوم؟
- اليوم درسان فقط، يا باسم.
- أي درس الآن؟
- الآن درس اللغة العربية.
— أرجو معذرةً، يا محمود، أما أنت عربي؟
- بلى، أنا عربي. وأنت، يا باسم، عربي أيضاً؟
— لا، أنا فارسي. وزينب؟ من هي؟
— زينب وفاطمة تركيتان.
- اعذرني، متى يدق الجرس، يا أخي؟
الآن يدق. أنا أستاذن يا عزيزي. إلى اللقاء والسلام عليكم.
— وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته وإلى اللقاء.

4. Yodlab oling:

هَلْ شَمْسٌ تَكُونُ بِلا شُعَاعٍ.
Nursiz quyosh bo'ladimi?

Nazorat savollari:

1. Maxsus so'roq olmoshlari ishtirokida 10 ta gap tuzing
2. Alternativ so'roq olmoshlari ishtirokida 15 ta gap tuzing
3. So'roq olmoshlarini yodlang

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Beshinchi modul. Amaliv mashqlar bajarish.

Reja:

1. So'roq olmoshlarini o'rganish
2. So'roq gaplarni mustahkamlash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: So'roq gapning turlari va so'roq olmoshlari bilan tanishish, ularni gap tarkibida qo'llash ko'nikmasini hosil qilish.

1. Tezkor javoblarni yod oling.

..... اسمي	ما اسمك؟
هذا.....، هو كتاب	ما هذا؟
هذه جريدة، هي.....	ما هذه؟
أنا.....	من أنت؟
..... ذلك	من ذلك الشاب؟
..... هذا كرم	من هذا الشاب؟
..... تلك تلك الفتاة؟
..... هذه	من هذه الفتاة؟
..... أنا من.....	هل أنت عربية؟
..... لا. أنا من ب.....	هل أنت من مدريد؟

- ١ - ما اسمك؟
- ٢ - كيف حالك؟
- ٣ - من أين أنت؟
- ٤ - ما جنسيتك؟
- ٥ - هل أنت روسي؟
- ٦ - هل أنت من مصر؟
- ٧ - هل أنت طالب؟

- ١ - وَعَلَيْكُمْ ...
- ٢ - كَيْفَ ... يَا حَسَنُ.
- ٣ - كُلُّ شَيْءٍ عَلَى ...
- ٤ - أَنَا ... أَنَا مِنْ تُرْكِيَا.
- ٥ - ... وَسَهْلًا.
- ٦ - نَعَمْ، أَنَا مِصْرِيَّةٌ. وَمَنْ ... أَنْتِ؟

Quyidagi testlarni ishlang.

1. Qaysi qatorda faqat so'roq yuklamalari va olmoshlari berilgan?
 - a) أ، هل، من، ما، متى، أين
 - b) ما، هل، من، حيث، أين، أو
 - v) من، أ، ما، حين، أو، هل
 - g) أ، هل، متى، ليس، ما، من
2. «Qaysi toliba?» jumlasining tarjimasini qaysi badda bexato yozilgan?
 - a) أَيُّ طَالِبَةٍ
 - v) أَيَّةُ طَالِبَةٍ

- b) أَيْةٌ طَالِبَةٌ g) أَيْةٌ الطَالِبَةِ
3. «أَي» so‘roq olmoshi o‘zidan keyingi so‘z bilan jinsda moslashishi:
a) shart; v) mumkin emas;
b) shart emas; g) uchchala banddagi javob to‘g‘ri.

Nazorat savollari

1. So‘roq yuklama va olmoshlarini aytib bering.
2. Maxsus so‘roq gapga misollar keltiring va javoblarini ayting.
3. Alternativ so‘roq gap qanday yasaladi?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Oltinchi modul. Ikkilik son.

Reja:

1. Arab tilida ikkilik son haqida ma'lumot
2. Ikkilik sonning yasalish xususiyatlari

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida son, ikkilik son, uning tuzilishi haqida tasavvurga ega bo'lishni ta'minlash.

Tayanch so'z va iboralar: ikkilik son, -ani qo'shimchasi.

Ikkilik son muzakkar yoki muannas jins, birlik sonda bo'lgan ismning oxiridagi tanvinini olib tashlab, o'rninga نَ (a:ni) qo'shimchasini qo'shib yasaladi. Bunda muannas jinsdagi so'zning ة («ta marbuta») si ت («ta mamduda»)ga almashtiriladi. Masalan:

ikkita toliba	طَالِبَاتٍ	←	toliba	طَالِبَةٌ
ikkita mudarris	مُدَّرِّسَاتٍ	←	mudarris	مُدَّرِّسٌ

Ikkilik sondagi so'z oldiga ال artikli qo'yilganda ham نَ qo'shimchasi o'zgaradi:

طَالِبَاتٍ	←	طَالِبَاتٍ	←	الطَالِبَاتِ
------------	---	------------	---	--------------

Alif maqsura -ى bilan tugagan ismning ikkiligi hosil qilinganda u ي ga o'zgaradi:

ikkita xushxabar	بُشْرَيَاتٍ	←	xushxabar	بُشْرَى
------------------	-------------	---	-----------	---------

Hamza (ء) yoki alif (ا) bilan tugagan so'zlardan ikkilik son hosil qilinganda, ularning hamza yoki aliflari «wa:wun» (و) ga aylanib ketadi:

ikkita go'zal	حَسَنَاتٍ	←	go'zal	حَسَنَاءُ
---------------	-----------	---	--------	-----------

Ikkilik sondagi so'zlar bosh va qaratqich-tushum kelishiklarida turlanadi:

kelishik	noaniq holatda		aniq holatda		kelishik qo'shimcha
	muza kkar	muan nas	muza kkar	muan nas	
bosh	طَالِبَاتٍ	طَالِبَاتٍ	الطَالِبَاتِ	الطَالِبَاتِ	انَ (-a:ni)
qaratqich-tushum	طَالِبَاتٍ	طَالِبَاتٍ	الطَالِبَاتِ	الطَالِبَاتِ نَ	ينَ (-ayni)

Nazorat savollari:

1. Arab tilida ikkilik son qanday yasaladi? Misollar bilan keltiring.
2. Ikkilik sonlar ishtirkida 10 ta gap tuzing.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Reja:

1. Ikkilik sonlarni jinlarda ishlatilishi
2. Gap tuzishda ikkilik sondan foydalanish

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida son, ikkilik son, uning tuzilishi haqida tasavvurga ega bo'lishni ta'minlash.

1. Quyidagi so'zlardan ikkilik son hosil qiling:

معلمة، معلم، عالم، غرفة، لوح

2. Quyidagi jummalarni o'qing, yozing, transkripsiyalang va o'zbek tiliga o'giring:

البيت بعيد. الجامعة قريبة. الدرس سهل. المسألة صعبة. الكتاب قديم. المحفظة جديدة. الكرسي صغيرة.
الطاولة كبيرة. الغرفة نظيفة. النافذة وسخة. هل الباب مفتوح؟ لا. الباب مقفل. هل النافذة مفتوحة؟ نعم. النافذة
مفتوحة. الحائط أبيض. الورقة بيضاء. هل اللوح أسود أم أبيض؟ اللوح أسود. الطاولة سوداء. البابان
مفتوحان. النافذتان مقلتان. هل هما مفتوحتان؟ لا.
الطالب مجتهد. الطالبة مجتهدة. كريم شاب. زينب شابة. هو جالس. هي جالسة. هل هو حسن؟ نعم، هو حسن. هي
حسنة أيضاً. أنت قوي. أنت جميلة. كريم و محمود طالبان. زينب و فاطمة طالبتان. الطالبتان مجتهدتان. الشبان
ظريفان. هما جالسان. الشبان ظريفتان. هما جالستان.

So'zlar كلمات

بعيد	<i>ba'ūdun</i>	uzoq
نظيف	<i>naz.ūfun</i>	toza
قريب	<i>qarūbun</i>	yaqin
وسخ	<i>o'asixun</i>	kir, iflos
سهل	<i>sahlun</i>	oson
مفتوح	<i>maftix.un</i>	ochiq
صعب	<i>s.a'bun</i>	qiyin
مقفل	<i>muqfalun</i>	berk, yopiq
قديم	<i>qadūmun</i>	eski, qadim
قوي	<i>qao'iyyun</i>	kuchli
أسود	<i>'aso'adu</i>	qora
ضعيف	<i>d.a'ūfun</i>	kuchsiz
أبيض	<i>'abyad.u</i>	oq
حسن	<i>x.asanun</i>	yaxshi,

		chiroyli
جميل	<i>jamūlun</i>	chiroyli
ظريف	<i>z.arūfun</i>	aqli
هما	<i>humā</i>	u ikkalovi
جالس	<i>jālisun</i>	o'tirguvchi
هو جالس	<i>huo'a jālisun</i>	U o'tiribdi.

Nazorat savollari:

1. Ikkilik sonlar ishtirokida gaplar tuzing
2. Ham muzakkar, ham muannas jinsdagi ikkilik sonlarga misollar keltiring

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati:

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Reja:

1. Ko'plik son haqida ma'lumot
2. Ko'plik sonning turlari. To'g'ri ko'plik
3. To'g'ri ko'plik shakllari

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida ko'plik son, turlari, to'g'ri ko'plik, uning yasalishi haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

Tayanch so'z va iboralar: ko'plik son, to'g'ri ko'plik, ko'plik hosil qiluvchi qo'shimchalar.

So'zning oxiriga ma'lum qo'shimchalarni qo'shish bilan hosil bo'ladigan ko'plik to'g'ri ko'plik deyiladi. To'g'ri ko'plik quyidagicha hosil bo'ladi¹³:

1. Birlik muzakkar jins otlar oxiridagi tanvinni olib tashlab, **وْنٌ** - 'yña qo'shimchasini qo'shish bilan. Masalan:

معلم *mu'allimun* o'qituvchi, - **معلمون** *mu'allimūna* o'qituvchilar **فلاح** *fallāx.un* dehqon, - **فلاحون** *fallāx.una* dehqonlar.

Bu qo'shimcha yordamida ba'zan erkak kishini bildirmaydigan so'zlardan ham ko'plik hosil qilish mumkin. Masalan:

سنة - سنون yillar

1. Birlik muannas jins so'zlardan – *atun* qo'shimchasini olib tashlab, - *ātun* qo'shimchasini qo'shish bilan yasaladi¹⁴. Masalan:

معلمة *mu'allimatun* o'qituvchi, (ayol)

معلمات *mu'allimātun* o'qituvchilar(ayollar).

فلاحة *fallāx.atun* dehqon(ayol)

فلاحات *fallāx.ātun* dehqon(ayollar)

2. Bundan tashqari jonsiz predmetni ifodalab kelgan birlik muannas va muzakkar so'zlardan ham muannas jins to'g'ri ko'plik hosil qilish mumkin.

Masalan:

لغة *lug'atun* til – **لغات** *lug'ātun* tillar

محصول *max.s.ylun* hosil – **محصولات** – *max.s.ylātun* hosillar

5. Agar muannas jins otlar **اء** – yoki **ى** – tugagan bo'lsa, hamza **و** o'ga, – **ى** esa ay ga aylanadi. Masalan:

صحراء *s.ax.rā'u* cho'l – **صحراوات** *s.ax.rāo'ātun* cho'llar

ذكرى *zīkrā* esdalik – **ذكريات** *zīkrāyātun* esdaliklar To'g'ri ko'plikdagi ismlar ikkita kelishikda turlanadi:

jins	kelishik	noaniq holat	aniq holat	kelishik qo'shimchasi
mi zal	bosh	مُدْرَسُونَ	الْمُدْرَسُونَ	وْنٌ:na

¹³ Arabic Verbs&Essentials of Grammar. Second edition. Jane Wightwich, Mahmoud Gafaar. USA. P.117.

¹⁴ Arabic Verbs&Essentials of Grammar. Second edition. Jane Wightwich, Mahmoud Gafaar. USA. P.117.

	qaratqich tushum	مُدْرَسِيْنَ	المُدْرَسِيْنَ	يْنَ i:na
muannas	bosh	مُدْرَسَات	المُدْرَسَات	َاتْ a:tun a:tu
	qaratqich tushum	مُدْرَسَاتِ	المُدْرَسَاتِ	َاتِ a:tin a:ti

Ba'zi ismlarning muzakkar jinsidagi ko'pligi - siniq ko'plikda, muannas jinsdagisi esa- to'g'ri ko'plikda hosil bo'ladi. Buni aniqlash uchun bizga lug'at kitoblari va o'zimiz yod olgan so'z boyligimiz qo'l keladi¹⁵.

Nazorat savollari

1. Ko'plik son arab tilida qanday ma'nolari bor?
2. To'g'ri ko'plik shakli qanday yasaladi?
3. To'g'ri ko'plik shakllari gapda qanday ma'nolarni anglatadi?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

To'qqizinchi modul: Amaliy mashqlar bajarish

Reja:

1. Ko'plik songa oid misollar keltirish
2. To'g'ri ko'plik shakllarini yasash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida ko'plik son, turlari, to'g'ri ko'plik, uning yasalishi haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

¹⁵ Arabic Verbs&Essentials of Grammar. Second edition. Jane Wightwich, Mahmoud Gafaar. USA. P.118.

Ushbu soʻzlarning koʻpligini aniq va noaniq holatda hosil qiling va ularni kelishiklarda turlang. Ularning jinsini, tarjimasini (lugʻatdan) aniqlang:

سُورِيّ، سُورِيَّة، تَائِب، تَائِبَةٌ، مُؤرِّخ، عَالِمَةٌ، مَشْهُورَةٌ، صَائِمٌ.

Quyidagi soʻzlardan toʻgʻri koʻplik hosil qiling:

مدرس، مدرسة، فنان، فنانة، كلمة، درجة، امتحان.

Quyidagi jummalarni oʻqing, yozing, transkripsiyalang va oʻzbek tiliga oʻgiring.

هم معلمون. أنتم مهندسون. نحن مصورون. المعلمون حاضرون. الموظفون أيضاً حاضرون. المهندسون غائبون. المصورون مشغولون. المؤرخون مشهورون. الملاحون ماهرون. هل هم نجارون؟ لا. هم خياطون. هن معلمات. أنتن فلاحات. المعلمات غائبات. الفلاحات حاضرات. العاملات عاقلات. هل أنتن خياطات؟ نعم. نحن خياطات. هؤلاء مترجمون. أما أولئك فهم مدرسون. نحن شبان. أنتن شبابات. هؤلاء هم الطلاب. هذه هي الكلية. أولئك هم الممثلون.

هما طالبان. هما طالبتان. أنتما متعلمان. أ أنتما طالبتان؟ لا. نحن متعلمتان. ذاك فلاحان. تاتك فلاحتان. هذان عاملان. العاملان قويان. هاتان عاملتان. العاملتان قويتان. هل هما ظريقتان؟ نعم، هما ظريقتان. هذان بيتان. هاتان حجرتان. ذاك بابان و تاتك نافقتان. النافقتان بيضوان.

كلمات

مهندس	<i>muhandisun</i>	muhandis
مصور	<i>mus.ao 'o 'irun</i>	musavvir
مؤرخ	<i>mu 'arrixun</i>	tarixchi
نجار	<i>najjārun</i>	duradgor
خياط	<i>xayyāt.un</i>	tikuvchi
ملاح	<i>mallāx.un</i>	dengizchi
مترجم	<i>mutarjimun</i>	tardimon
حاضر	<i>x.ād.irun</i>	hozir (bor)
غائب	<i>g 'ā 'ibun</i>	yo 'q
عاقل	<i>'āqilun</i>	oqil
مشغول	<i>mashg 'ylun</i>	band
مشهور	<i>mashhūrūn</i>	mashhur
ماهر	<i>māhirun</i>	mohir
أما...ف	<i>'ammā...fa</i>	-ga kelganda

مدرس	<i>mudarrisun</i>	o'qituvchi
متعلم	<i>muta'allimun</i>	o'quvchi
حجرة	<i>x.ujratun</i>	xona
موظف	<i>muo'az.z.afun</i>	xizmatchi
شبان	<i>shubbānun</i>	yigitlar
شابات	<i>shābbātun</i>	qizlar
فنان	<i>fannānun</i>	rassom; artist
ممثل	<i>mumassilun</i>	aktyor; artist

Quyidagi jumalarni arabchaga tarjima qiling:

Bizlar duradgormiz. Sizlar (mz.j) tikuvchidirsiz. Ular (mn.j) tikuvchidirlar. Ular (mz.j) tarjimonlardir, sizlar(mz.j) o'qituvchidirsiz. Dehqonlar banddirlar. Dehqonlar(mn.j) faoldirlar. Bizlar tarixchilarmiz. Sizlar ishchidirsiz. Rassomlar mashhurdir. Sizlar muallimmi yoki muhandis? Ular o'quvchidirlar. Ular (mn.j) ham o'quvchidirlar. Qizlar faoldirlar. Ikkala yigitlar zukkodirlar. Talabalar hozirdirlar. Talabalar(mn.j) yo'qdirlar. Bular-yosh (yigit)lar. Bular – qizlar, ikkala o'qituvchi (ayol) banddir. Ikkala eshik yopiqdir. Ikki stol qoradir.

Nazorat savollari

1. Ko'plik songa oid misollar keltiring.
2. To'g'ri ko'plik shakllariga 20 ta misol keltiring.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'ninchi modul: Amaliy mashqlar bajarish

Reja:

1. Ko'plik songa oid misollar keltirish
2. To'g'ri ko'plik shakllarini yasash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida ko'plik son, turlari, to'g'ri ko'plik, uning yasalishi haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

Quyidagi jummalarni o'qing, yozing, transkripsiyalang va o'zbek tiliga o'giring:

البيت بعيد. الجامعة قريبة. الدرس سهل. المسألة صعبة. الكتاب قديم. المحفظة جديدة. الكرسي صغيرة.
الطاولة كبيرة. الغرفة نظيفة. النافذة وسخة. هل الباب مفتوح؟ لا. الباب مقفل. هل النافذة مفتوحة؟ نعم. النافذة
مفتوحة. الحائط أبيض. الورقة بيضاء. هل اللوح أسود أم أبيض؟ اللوح أسود. الطاولة سوداء. البابان
مفتوحان. النافذتان مقفلتان. هل هما مفتوحتان؟ لا.
الطالب مجتهد. الطالبة مجتهدة. كريم شاب. زينب شابة. هو جالس. هي جالسة. هل هو حسن؟ نعم، هو حسن. هي
حسنة أيضاً. أنت قوي. أنت جميلة. كريم و محمود طالبان. زينب و فاطمة طالبتان. الطالبتان مجتهدتان. الشبان
ظريفان. هما جالسان. الشبتان ظريفتان. هما جالستان.

So'zlar كلمات

بعيد	ba'ūdun	uzoq
نظيف	naz.ūfun	toza
قريب	qarūbun	yaqin
وسخ	o'asixun	kir, iflos
سهل	sahlun	oson
مفتوح	maftūx.un	ochiq
صعب	s.a'bun	qiyin
مقفل	muqfalun	berk, yopiq
قديم	qadūmun	eski, qadim
قوي	qao'iyyun	kuchli
أسود	'aso'adu	qora
ضعيف	d.a'ūfun	kuchsiz
أبيض	'abyad.u	oq
حسن	x.asanun	yaxshi, chiroyli
جميل	jamūlun	chiroyli
ظريف	z.arūfun	aqlli
هما	humā	u ikkalovi

جالس *jālisun* o'tirguvchi
هو جالس *huo 'a jālisun* U o'tiribdi.

Quyidagi savollarga javob bering:

هل البيت قريب؟ هل الجامعة بعيدة أم قريبة؟ هل الدرس سهل أم صعب؟ هل الطاولة جديدة؟ هل النافذة نظيفة؟ هل الباب مقفل؟ هل الطاولة بيضاء؟ هل الطالب ضعيف؟ هل الطالبة قوية؟ هل كريم حسن؟ هل الشبان نشيطان؟ هل الشبتان قويتان؟

Quyidagi jummalarni arab tiliga o'giring:

Bo'r oqdir. Doska qoradir. Portfel kattadir. Gazeta yangidir. Chiroq kichkinadir. Xarita eskidir. Jurnal yangidir. Ikki xona kattadir. Ikki devor oqdir. Karim – yosh yigitdir. U aqllidir. Zaynab kuchlidir. Fotima tirishqoqdir. Ishchi kuchlidir. Salim – dehqon. U yaxshidir. U(mn.) dangasadir. Sen kuchsizsan. Dehqon (mn.) chiroylidir. Ikki ishchi (mn.) faoldirlar.

Quyida berilgan yuqoridagi so'zlardan ega va pastdagi so'zlardan kesim tanlab, ega va kesim moslashuvi qoidasiga binoan gap tuzing:

طقس، مطر، كلية، صديق، كاتب، نجار، مكتبة، مترجم، عزيز، جميل، سالمان، بعيد، ظريف، قريب، نشيط، مريضان

Quyidagi maqolni o'zbek tiliga o'giring, grammatik tahlil qiling va yod oling:

الحركة بركة. *'al-x.arakatu barakatun*

Suhbat: حوار

- أنا في الغرفة.	- أين أنت؟
- لا. الباب مفتوح.	- هل الباب مقفل؟
- هما مقفلتان.	- هل النافذتان مفتوحتان أم مقفلتان؟
- نعم. هما بيضاوان.	- هل هما بيضاوان؟
- هنا. هما جالسان.	- أين محمود و كريم؟
- نعم. هما قويان و نشيطان.	- هل هما قويان؟

Nazorat savollari

1. Ko'plik songa oid misollar keltiring.
2. To'g'ri ko'plik shakllariga 20 ta misol keltiring.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Reja:

1. Siniq ko'plik son haqida ma'lumot
2. Siniq ko'plik sonining turlari.
3. Siniq ko'plik shakllari

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida siniq ko'plik, turlari, uning yasalishi haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

Tayanch so'z va iboralar: ko'plik, to'g'ri ko'plik, siniq ko'plik, ko'plik vaznlari.

Arab tilida siniq ko'plik keng qo'llaniladi. U so'z ichki tarkibining o'zgarishi natijasida hosil bo'luvchi ko'plikdir¹⁶. Masalan:

كتاب *kitābun* kitob – كتب *kutubun* kitoblar;
خبر *xabarun* xabar – أخبار *'axbārun* xabarlar;
طالب *t.ālībun* talaba – طلاب *t.ullābun* talabalar.

Siniq ko'plikning turlari juda xilma-xildir. Bir xil qolipga tushadigan otlarning bir necha siniq ko'plik turlari mavjud bo'lishi mumkin.

Masalan, فاعِل qolipiga tushadigan otlarning 15 tagacha siniq ko'plik turi bor: فاعِلان، فَعْلان، فَعْلان، فَعْلان va boshqalar.

Misollar:

طالب *talaba* طالب yoki طلبية *talabalar*
عالم *olim* علماء *olimlar*
فارس *bog'bon* فرسان yoki قوارس *bog'bonlar*

Siniq ko'plik turlarini eslab qolish qiyin masala. Bu yerda bizlarga lug'at yordamga keladi. Lekin ayrim otlar turi borki, ularning siniq ko'pligi muayyan forma (qolip) asosida yasaladi.

Masalan, أفعال (muan.j. فعلاء) qolipidagi rang yoki jismoniy qusurni anglatadigan sifatlarning siniq ko'pligi فَعْلان qolipidan yasaladi¹⁷.

Masalan:

أحمر *qizil* (muan.j. حمراء) – ko'pligi حُمُر *qizil*,
أخرج *oqsoq* (muan.j. عرّجاء) – ko'pligi عَرَج *oqsoqlar*

فُتْلان yoki فَعْلان qolipiga tushadigan otlarning siniq ko'pligi فَعْلان;
فَعْلان qolipiga tushadigan otlar esa فَعْلان qolipiga tushadi.

Masalan,

أمة *xalq, millat* – ko'pligi أُمَم *xalqlar, millatlar*;
دولة *davlat* – ko'pligi دُول *davlatlar*.

¹⁶ Arabic Verbs&Essentials of Grammar. Second edition. Jane Wightwich, Mahmoud Gafaar. USA. P.119.

¹⁷ Arabic Verbs&Essentials of Grammar. Second edition. Jane Wightwich, Mahmoud Gafaar. USA. P.119.

To'rt o'zakli otlar (o'bunga kirmaydi) siniq ko'pligi فَعَالِنَ yana فَوَاعِلِنَ، أَفَاعِلِنَ، va boshqa مَفَاعِلِنَ va مَفَاعِلِنَ.

Masalan:

a) barcha to'rtala harfi ham o'zak bo'lgan ot – جَحَافِلِنَ ulkan qo'shin -> جَحَافِلِنَ;

b) birinchi yoki ikkinchi harfi o'zak bo'lmagan ot: مَنْزِلٌ manzil -> مَنَازِلٌ ;

نَوَافِدٌ -> نَوَافِدَةٌ deraza ; مَرَاجِلٌ -> مَرَجَلَةٌ daraja ; أَصَابِعٌ -> أَصَابِعٌ barmoq .

Besh o'zakli otlarning siniq ko'pligi فَعَالِيِنَ yana أَفَاعِيلِنَ، مَفَاعِيلِنَ va boshqa مَفَاعِيلِنَ qoliplardan yasaladi.

Masalan,

مِفَاتِيْحٌ - مِفَاتِيْحٌ kalit - مِفَاتِيْحٌ سُلْطَانٌ sulton - سُلْطَانِيْنٌ ;

مَسَاكِيْنٌ - مَسَاكِيْنٌ kambag'al, bechora - مَسَاكِيْنٌ .

Agar so'z besh harfdan ortiq bo'lsa, uning siniq ko'pligi to'rt o'zakli so'zlar kabi hosil qilinadi. Ya'ni avvalgi to'rt harf olib qolib, qolgani tushirib qoldiriladi.

Masalan, بُلْبُلٌ - بُلْبُلٌ bulbul - بُلْبُلٌ bulbullar.

Quyida ko'p qo'llaniladigan siniq ko'plik formalari namunasi keltirilgan¹⁸:

1. أَفْعَالٌ طرفٌ tomon أطرافٌ

وقتٌ vaqt أوقاتٌ

حزبٌ partiya أحزابٌ

قفلٌ qulf أقفالٌ

2. فِعْوَلٌ أمرٌ ish أمورٌ

علمٌ bilim علومٌ

أسدٌ sher أسودٌ

ملكٌ shoh ملوكٌ

3. فِعْلٌ كتابٌ kitob كُتُبٌ

جديدٌ yangi جُدُدٌ

مدينةٌ shahar مُدُنٌ

رسولٌ payg'ambar رُسُلٌ

4. فِعَالٌ رجلٌ erkak رجالٌ

kishi

جمالٌ tuyay جمالٌ

بحرٌ dengiz بحارٌ

كبيرٌ katta كبارٌ

¹⁸ Arabic Verbs & Essentials of Grammar. Second edition. Jane Wightwich, Mahmoud Gafaar. USA. P.119.

5. أفعالٌ	رجلٌ <i>oyoq</i>	أرجلٌ
	بحرٌ <i>dengiz</i>	أبحرٌ
6. أفعلةٌ	لباسٌ <i>kiyim</i>	ألبسةٌ
	جناحٌ <i>qanot</i>	أجحةٌ
	رغيفٌ <i>non</i>	أرغفةٌ
7. فُعلاءٌ	عالمٌ <i>olim</i>	علماءٌ
	زعيمٌ <i>dohiy</i>	زعماءٌ
8. أفعلاءٌ	صديقٌ <i>do'st</i>	أصدقاءٌ
9. فُعلائنٌ	بلدٌ <i>mamlakat,</i>	بلدانٌ
	<i>shahar</i>	
	شجاعٌ <i>botir</i>	شجعانٌ
10. فعائلٌ	جريدةٌ <i>gazeta</i>	جرائدٌ
	رسالةٌ <i>maktub</i>	رسائلٌ
11. فعلىٌ	مريضٌ <i>bemor</i>	مرضىٌ
12. فعالىٌ	صحراءٌ <i>sahro</i>	صحارىٌ
	هديةٌ <i>sovg'a</i>	هداياٌ

Nazorat savollari

1. Siniq ko'plik son deb nimaga aytiladi?
2. Siniq ko'plik shakllarini ayting.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n ikkinchi modul: Amaliy mashqlar bajarish

Reja:

1. Matnni o'qish va tarjima qilish
2. Matndagi so'zlarni lug'atdan topish

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida ko'plik son, turlari, to'g'ri ko'plik, uning yasalishi haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

أَكْمِلْ كَمَا فِي النَّمُودِجِ

هُوَ بِأَكْسْتَانِ	يُوسُفُ مِنْ بِلَاكْسْتَانِ
هِيَ تُونِسِيَّةٌ	نَجْدَةٌ مِنْ شَرْسِ
-----	۱- سَايِحٌ مِنَ الْجَزَائِرِ
-----	۲- سَامِيَّةٌ مِنَ الْمَغْرِبِ
-----	۳- قَوْزِيٌّ مِنَ الْأُرْدُنِ
-----	۴- زَيْتَبٌ مِنْ سُوْرِيَا
-----	۵- سَعَادٌ مِنَ السُّعُوْدِيَّةِ
-----	۶- فَهْدٌ مِنَ الْيَمَنِ
-----	۷- خَلِيلٌ مِنَ عُمَانَ
-----	۸- حِصَّةٌ مِنَ الْبَحْرِيْنَ
-----	۹- نَعِيْمَةٌ مِنْ مِصْرَ
-----	۱۰- كَمَالٌ مِنَ لِيْبِيَا

أَكْمِلْ كَمَا فِي النَّمُودِجِ

- عِرَاقٌ - خِرَازَنَةٌ مَلَايِسُ - أَمَامٌ - مُرِيْحَةٌ عِرَاقِيَّةٌ
شَايِعٌ - الزِّيَارَةُ - الْكُتُبُ - مَسَآلَةٌ .
- ۱- يُوسُفُ مَكْتَبُ الْأَسْتِقْبَالِ .
 - ۲- فِي الْحِجْرَةِ
 - ۳- اسْمُكَ وَعَنْوَانُكَ .
 - ۴- الْحُجْرَةُ وَجَمِيْلَةٌ .
 - ۵- بِنَارٌ وَهِيَ
 - ۶- الْفُنْدُقُ فِي الشَّيْلِ .
 - ۷- يُوسُفُ يَدْخُلُ الْوُضُوءِ .
 - ۸- مَا سَبَبٌ ؟

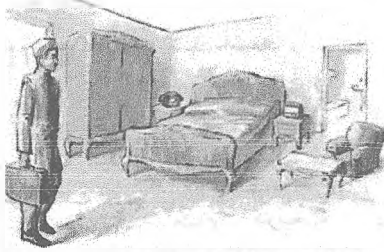
أَكْمِلْ كَمَا فِي النَّمُودِجِ

أَنَا مُهْتَلِسٌ	أَنْتَ مُهْتَلِسٌ	أَنْتِ مُهْتَلِسَةٌ
۱- أَنَا	أَنْتَ	أَنْتِ
۲- أَنَا	أَنْتَ	أَنْتِ
۳- أَنَا	أَنْتَ	أَنْتِ
۴- أَنَا	أَنْتَ	أَنْتِ

المؤلف: من فعلك اسمك، وعنوانك، ووظيفتك، وجنسيته، ورقم جواز السفر.

يكتب يوسف اسمه، وعنوانه، ووظيفته وجنسيته، ورقم الجواز المؤلف: حجرة رقم ١٠٥ (مائة وخمسة)

يوسف يدخل الحجرة. في الحجرة سرير، وجزائة ملابس، ومناولة وكريسي، وهاتف، وزاديسو، وحمام. الحجرة مريحة وجيدة.

الكلمات الجديدة

فندق - النيل - شارع - استقبال - أهلاً وسهلاً
حجرة - ل - مع - حمام - عيشي - بيهرها - أزيبون
جزائة ملابس - مريحة - جنينه - حنا - طاولة
هايف (تليفون) - راديو - كرسي - عشرة عشرون
ثلاثون - خمسون - بجيلة - تيليزون - عشاء
الجزائر - الأركان - عثمان - اليمن - تونس
(واحد) - اثنتان - ثلاث - أربعة - خمسة
٦ - سبعة - ٧ - ثمانية - ٨ - تسعة - ٩ - عشرة

- أجل
- ١- الفندق في السودان
شرفاني
الشوداني
 - ٢- يوسف يكتب اسمها
اسمها
 - ٣- الحجرة سرير
مريحة
هاتف
- ٤- أنا أكتب في اسمي
البطاقة
- ٥- أنت تكتب في اسمك
البطاقة
- اسمك
اسمك
اسمك

في الفندق

هذا فندق السودان. الفندق في شارع النيل. يوسف في الفندق أمام مكتب الاستقبال

مؤلف الاستقبال: أهلاً وسهلاً
يوسف: حجرة من فضلك
المؤلف: لشخص واحد؟
يوسف: نعم وفيها حمام.
المؤلف: حجرة لشخص واحد، فيها حمام، بيهرها (أزيبون) يوسف: حسناً.

في الفندق

هذا فندق السودان. الفندق في شارع النيل. يوسف في الفندق أمام مكتب الاستقبال.

مؤلف الاستقبال: أهلاً وسهلاً.
يوسف: حجرة من فضلك.
المؤلف: لشخص واحد؟
يوسف: نعم وفيها حمام.
المؤلف: عيشي حجرة لشخص واحد، وفيها حمام، بيهرها (أزيبون) جيها.
يوسف: حسناً.
المؤلف: من فضلك، اسمك، وعنوانك، ووظيفتك، وجنسيته، ورقم جواز السفر.
(يكتب يوسف اسمه، وعنوانه، ووظيفته، وجنسيته، ورقم الجواز).
المؤلف: حجرة رقم ١٠٥ (مائة وخمسة)
(يوسف يدخل الحجرة. في الحجرة سرير وجزائة ملابس، ومناولة، وكريسي، وهاتف (تليفون)، وراديو، وتيليزون، وحمام. الحجرة مريحة وجيدة.)

Nazorat savollari

1. Ko'plik songa oid misollar keltiring.
2. To'g'ri ko'plik shakllariga 20 ta misol keltiring.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n uchinchi modul: Kishilik olmoshlari. Ko'rsatish olmoshlari

(الضمائر)

Reja:

1. Kishilik olmoshlari haqida ma'lumot
2. Ko'rsatish olmoshlari haqida tushuncha

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida olmosh, turlari, kishilik olmoshlari haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

Tayanch so'z va iboralar: birlik, ikkilik, ko'plik, muannas, muzakkar.

Arab tilida kishilik olmoshlari birlik, ikkilik, ko'plik va muzakkar, muannas shakllariga ega. Shuningdek, boshqa so'zlar bilan birikishiga ko'ra «mustaqil» va «birikma» ko'rinishlari bor.

Mustaqil kishilik olmoshlari alohida yoziladi. Gapda ular ega yo ot-kesim vazifasini bajaradi¹⁹.

Mustaqil kishilik olmoshlari quyidagilar:

Ko'plik المَجْمُوع	Ikkilik المُتَنِّي	Birlik المُفْرَد	Jins النوع	Shaxs
نحن <i>biz</i>	نحن <i>biz</i>	أنا <i>men</i>	المذكر والمؤنث	I المتكلم
أنتم <i>sizlar</i>	أنتم <i>siz</i>	أنت <i>sen</i>	المذكر	II المخاطب
أنثى <i>sizlar</i>	(ikkingiz)	أنت <i>sen</i>	المؤنث	
هم <i>ular</i>	هما <i>u (ikkovi)</i>	هو <i>u</i>	المذكر	III الغائب
هن <i>ular</i>		هي <i>u</i>	المؤنث	

Ko'rsatish olmoshlari

Ko'rsatish olmoshi shaxs, narsa yoki jonzotni ko'rsatish uchun ishlatiladi. Ko'rsatish olmoshi o'zi ko'rsatib kelayotgan shaxs yoki narsaning jinsi va soniga moslashib keladi. Ko'rsatish olmoshi gapda ega, moslashgan aniqlovchi vazifalarida keladi. Yaqinni ko'rsatuvchi sodda ko'rsatish olmoshlari quyidagilardir²⁰:

jins	Birlik	ikkilik	ko'plik
muzakkar	bu... ذَا	bu ikkisi... ذَان	bular... أولاء
muannas	bu... ذِي، ذِيه، تَاه، تِه	bu ikkisi... بُنَان	bular... أولاء

¹⁹ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 22.

²⁰ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 23.

Ularning oldiga diqqatni jalb etish yuklamasi هـ (yoki هـ) «mana» qo‘shilib kelib shaxs, narsa yoki jonzotlarni «mana bu (manavi)», «bu» deb ko‘rsatuvchi olmoshlar hosil qilingan. Ular yaqindagi shaxs yoki predmetni ko‘rsatuvchi olmoshlardir:

jins	birlik	ikkilik	ko‘plik
muzakkar	هَذَا (mana) bu...	(mana) bu هَذَا ikkisi...	هؤلَاءِ (mana) bular...
muannas	هَذِهِ (mana) bu...	(mana) bu هَاتَانِ ikkisi...	هؤلَاءِ (mana) bular...

Ularning oxiriga ك «murojaat yuklamasi» (gohida bu ikkovining orasiga ل ta’kid yuklamasi ham) qo‘shilib kelgan. O‘zbek tiliga «(senga) o‘sha», «anavi» deb tarjima qilinadi.

Ular uzoqdagi shaxs yoki predmetni ko‘rsatuvchi ko‘rsatish olmoshlaridir¹:

jins	birlik	ikkilik	ko‘plik
muzakkar	انَاصِيْ؛ ذَٰلِكَ	انَاصِيْ دَانِكَ	انَاصِيْلَارِ اُولَٰئِكَ
muannas	انَاصِيْ تَانِكَ	انَاصِيْ تَانِكَ	انَاصِيْلَارِ اُولَٰئِكَ

Birlik va ko‘plik sondagi ko‘rsatish olmoshlari kelishiklarda turlanmaydi.

Ikkilik sondagi ko‘rsatish olmoshlari esa ikkita: bosh va qaratqich-tushum kelishiklarida turlanadi²¹:

kelishik	muannas	muzakkar
bosh kelishik	هَاتَانِ	هَذَا
qaratqich- tushum kelishik	هَاتَيْنِ	هَذَيْنِ

¹ «murojaat yuklamasi»ning yana ikkilik uchun (كَمَا) va kiplik uchun (كُم) shakllari xam kur’oni karimda va boshqa kadimiy adabiyotlarda uchraydi:

(siz ikkingizga) isha...	بَانِكُمَا (muz.)	بَانِكُمَا (muz.)
(siz ikkingizga) bu ...		
(sizlarga) isha...	بَانِكُمْ (muan.)	بَانِكُمْ (muan.)
(sizlarga) bu...		

ning sodda kirsatish olmoshlarining ikkilik shakliga kishilgan kirinishi xozirgi paytda deyarli ishlatilmaydi.

²¹ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 22

Nazorat savollari

1. Kishilik olmoshlari deb nimaga aytiladi?
2. Ko'rsatish olmoshlarini aytib bering.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n to'rtinchi modul: Amaliy mashqlar bajarish

(الضمانر)

Reja:

1. Kishilik olmoshlarini yodlash
2. Ko'rsatish olmoshlarini gapdagi vazifalarini aniqlash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida olmosh, turlari, kishilik olmoshlari haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

Mashqni ko'chirib, harakatlarini qo'ying va tarjima qiling:

أنا طالب. هما ممثلتان. أنت عربي. أنت عربية. أنتما فارسيتان. أنتما مجتهدان. هو نجار. هي خياطة. سليم ورشيد عاملان. هما قويان. فاطمة وزينب جميلتان. أنتما قويان. هما ظريفتان. أنا مترجمة. هي جسور. الجامعة بعيدة. هي كبيرة. الجامع جديد. هو جميل. المخزن والمخبز قريبان. هما صغيران. الشجرتان خضراوان. الصديقتان طالبتان. هما كسليان.

O'zbekchadan arabchaga tarjima qiling.

- Sen kimsan?
- Men talabaman.
- Sizlar arabmisizlar?
- Yo'q, biz o'zbekmiz.
- Fotima ham o'zbekmi?
- Yo'q, u - turk.
- Zaynab bilan Habiba qaerda?
- Ular universitetda.
- Universitet yangimi?
- Ha, u yangi.
- Talabalar qaerda?
- Ular shu yerda.
- Siz (ikkingiz) o'qituvchimisiz?
- Yo'q, biz muhandismiz.

Nuqtalar o'rnini to'ldiring

الأستاذ: هل أنت مصري؟
الطالب: لا، ألماني من برلين.
الأستاذ: هل يتكلم أحد هنا الفصحى (العربية)؟
الطالب: نعم، أتكلم الفصحى (العربية) قليلا ولكن بصعوبة.

Nazorat savollari

1. Kishilik olmoshlari ishtirokida gaplar tuzing.
2. Ko'rsatish olmoshlarini aytib bering va ular ishtirokida 10 ta gap tuzing.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Reja:

1. Kishilik olmoshlarini yodlash
2. Ko'rsatish olmoshlarini gapdagi vazifalarini aniqlash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilida olmosh, turlari, kishilik olmoshlari haqida tasavvurga ega bo'lishini ta'minlash.

Quyidagi jumalarni o'qing, yozing, transkripsiyalang va o'zbek tiliga o'giring:

هذا لوح - هذا طباشير. هذه محفظة. ما هذا؟ هذا دفتر. ما هذه؟ هذه مساحة. هل هذه مسطرة. لا. هل هذه خريطة؟ نعم. هذا حبر و تلك محبرة. هذه ريشة و ذلك قلم. أ هذه مجلة ام جريدة؟ هذه ورقة. أ هذا كتاب أم دفتر؟ هذا دفتر؟ هذه طاولة؟ لا، هذه خزانة. هذا كرسي. هذا مقعد. أ هذا مصباح؟ نعم، هذا مصباح. هذا باب و تلك نافذة. هذا حائط و ذلك حائط أيضا. هذا سقف و هذه أرض. كريم طالب. زينب طالبة. هو شاب. هي شابة. هل هو نشيط؟ نعم، هو نشيط جداً. هل هي نشيطة؟ نعم، هي أيضا نشيطة. من أنت؟ أنا معلم. أنت معلمة. من هو؟ هو عامل. من هي؟ هي عاملة. هل هو مجتهد؟ لا، هو كسلان. هل هي كسلى؟ لا، هي مجتهدة. أنا فلاح. هل أنت فلاح؟ نعم، أنا فلاح. أ فلاح هو أم عامل. هو عامل. من أنت؟ أ أنت طالبة؟ لا، أنا معلمة.

So'zlar: كلمات

دفتر	daftarun	daftar
محيرة	mix.baratun	siyohdon
مسطرة	mist.aratun	chizg'ich
مجلة	majallatun	jurnal
خريطة	xarūt.atun	xarita
ريشة	rūshatun	pero
ذلك	zālika	ana u (mz.j)
تلك	tilka	ana u (mn.j)
لا	lā	yo'q
نعم	na'am	ha
قلم	qalamun	qalam
خزانة	xizānatun	javon

شاب	<i>shābbun</i>	yigit
كسلان (كسلى)	<i>kaslānu(kaslā muan.j)</i>	dangasa
سقف	<i>saqfun</i>	shift
أنا	<i>'anā</i>	men
و	<i>o'a</i>	va
ورقة	<i>o'araqatun</i>	varaqq
شابة	<i>shābbatun</i>	qiz bola
نشط	<i>nashūt.un</i>	faol
أرض	<i>'ard.un</i>	er
أيضاً	<i>'ayd.an</i>	ham

Savollarga javob bering:

ما هذا؟ ما هذه؟ من أنت؟ من أنت؟ من هو؟ من هي؟

Yuqoridagi matndan foydalanib oltita gap tuzing.

Quyidagi so'zlarni arab tiliga tarjima qiling:

Bu – stol. Bu – stul. Ana u shkafdir. Bu xaritami? Ha bu xaritadir. Bu devormi? Yo'q, bu eshikdir. Bu nima? Bu – deraza. Ana u chiroqdir. Bu – gazeta, u esa – jurnal. Sen o'qituvchidirsan. Men talabaman. U kim? U ishchidir. Sen dehqonsan. U o'qituvchimi? Ha, u o'qituvchi. U ishchimi yoki dehqon (mn.j)? Talabamisan? Yo'q, men ishchiman. U tirishqoqmi? Ha, u tirishqoq, U faolmi (mn.j)?

Quyidagi maqolni o'zbek tiliga o'giring va grammatik tahlil qiling, so'ngra yod oling:

العين بصيرة و اليد قصيرة.

'al-'aynu bas.ūratun o'a l-yadu qas.ūratun.

Suhbat: حوار

- هذا طباشير.

- ما هذا؟

- ما هذه؟ - هذه مساحة.
 - من هو؟ - هو طالب.
 - هل هو مجتهد؟ - نعم. هو مجتهد.
 - هل كريم مجتهد أيضاً؟ - لا. هو كسلان؟
 - من هي؟ - هي طالبة.
 - أين العالم؟ - ذهب الي البيت.
 - أين المعلم؟ - هو في الغرفة.

Nazorat savollari

1. Berilgan jummalarni yodlang.
2. Ko'rsatish olmoshlarini ishtirokida 10 ta gap tuzing.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n oltinchi modul: Kelishiklar

الإعراب

Reja:

1. Arab tilida kelishiklar haqida
2. Kelishiklarning turlari
3. Kelishiklarning gapdagi vazifalari

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi uch kelishik va ularning o'ziga xos qo'shimchalarini o'rganish.

Tayanch so'z va iboralar: bosh kelishik, tushum kelishigi, qaratqich kelishik,

Arab tilida uch kelishik bor:

Bosh kelishik – حالة الرفع faqat ega va ot–kesimlarni ifodalash uchun ishlatiladi.

Qaratqich kelishigi – حالة الجر ko'makchilardan keyin va moslashmagan aniqlovchini ifodalash uchun ishlatiladi.

Tushum kelishigi – حالة النصب to'ldiruvchi va hollarni ifodalash uchun, bosh va qaratqich kelishigi ishlatilmaydigan hamma holatlarda ishlatiladi²².

Birlik sondagi ismlarning kelishiklarda turlanishi

Kelishiklar	Noaniq holatda		Aniq holatda	
	muzakkar	muannas	muzakkar	muannas
bosh kelishik	طالب	طالبة	الطالب	الطالبة
qaratqich kelishigi	طالب	طالبة	الطالب	الطالبة
tushum kelishigi	طالبًا	طالبةً	الطالب	الطالبة

Siniq ko'plikdagi ismlar turlanishda birlik sondagi otlardan farq qilmaydi.

Kelishiklar	Noaniq holatda		Aniq holatda	
bosh kelishik	كُتِبَ	كُتِبَتْ	الْكُتُبُ	الْكُتُبَاتُ
qaratqich kelishigi	كُتِبَ	كُتِبَتْ	الْكُتُبُ	الْكُتُبَاتُ
tushum kelishigi	كُتِبًا	كُتِبَتْ	الْكُتُبُ	الْكُتُبَاتُ

Ba'zi ismlar «ال» artikli bo'lmagan holda tanvin dammaga emas, dammaning o'zi bilan tugaydi. Masalan: أحمد – Ahmad, تَشْكَنْتُ – Toshkent, علماء – olimlar, جراندُ –

²² Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 83.

gazetalar. Ularning qaratqich kelishigi shakli tushum kelishigidagi bilan bir xil bo‘ladi²³:

bosh kelishik	أحمد	طشقند	علماء	مدارس
qaratqich va tushum kelishigi	أحمد	طشقند	علماء	مدارس

Bunday ismlarni «ikki kelishikli» deyiladi. Ikki kelishikli ismga «ال» yoki moslashmagan aniqlovchi qo‘shilsa, uch kelishikli bo‘lib qoladi:

bosh kelishik	العلماء	المدارس
qaratqich kelishigi	العلماء	المدارس
tushum kelishigi	العلماء	المدارس

مصطفى kabi cho‘ziq «a» yoki «u» unlisi bilan tugagan ismlar kelishiklarda o‘zgarmaydi.

Ikkilik va to‘g‘ri ko‘plikdagi ismlarning qaratqich va tushum kelishigi shakllari o‘xshash bo‘ladi:

Ikkilik sonda

Kelishiklar	Noaniq holatda		Aniq holatda	
	muzakkar	muannas	muzakkar	muannas
bosh kelishik	طالبان	طالبات	الطالبان	الطالبات
qaratqich va tushum kelishigi	طالبين	طالبين	الطالبين	الطالبين

To‘g‘ri ko‘plikda

Kelishiklar	Noaniq holatda		Aniq holatda	
	muzakkar	muannas	muzakkar	muannas
bosh kelishik	مسلمون	مسلمات	المسلمون	المسلمات
qaratqich va tushum kelishigi	مسلمين	مسلمات	المسلمين	المسلمات

Nazorat savollari

1. Kelishiklar arab tilida nima deyiladi?
2. Kelishiklarning qanday turlari mavjud?

²³ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 83.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-ruskiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

O'n yettinchi modul: Amaliy mashqlar bajarish

Reja:

1. Arab tilida kelishiklarni o'rganish
2. Kelishiklarning gapdagi vazifalarini aniqlash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi uch kelishik va ularning o'ziga xos qo'shimchalarini o'rganish.

Quyidagi so'zlarni noaniq va aniq holatlarda kelishiklarda turlang:

رسام، خياطة، مصوران، ممثلتان، فلاحون، مدرسات، لغات، مهرة، أخبار، كُتَّابٌ.

Yodlab oling:

حُبُّ الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ – *Vatanni sevish imondandir.*

النَّظَافَةُ مِنَ الْإِيمَانِ – *Tozalik imondandir.*

الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ – *Hayo imondandir.*

Ushbu so'zlarning ko'pligini aniq va noaniq holatda hosil qiling va ularni kelishiklarda turlang. Ularning jinsini, tarjimasini (lug'atdan) aniqlang:

سُورِيٌّ، سُورِيَّةٌ، ثَائِبٌ، ثَائِبَةٌ، مُؤَرِّخٌ، عَالِمَةٌ، مَشْهُورَةٌ، صَائِمٌ.

Ushbu matnni yozing, o'qing va tarjima qilishga urinib ko'ring. Yangi so'zlarni yod oling.

هَذَا فُنْدُقُ السُّودَانِ. الْفُنْدُقُ فِي شَارِعِ النَّيْلِ. يُوسُفُ فِي الْفُنْدُقِ. هُوَ أَمَامَ مَكْتَبِ الْإِسْتِقْبَالِ. مُوْظَفٌ
الْإِسْتِقْبَالِ: أَهْلًا وَسَهْلًا!
يُوسُفُ: حُجْرَةٌ مِنْ فَضْلِكَ.
الْمُوظَّفُ: لِشَخْصٍ وَاحِدٍ؟
يُوسُفُ: نَعَمْ، وَفِيهَا حَمَّامٌ.
الْمُوظَّفُ: حُجْرَةٌ لِشَخْصٍ وَاحِدٍ. فِيهَا حَمَّامٌ، سِغْرَهَا ٤٠ (أَرْبَعُونَ جَنِينًا).
يُوسُفُ: حَسَنًا.
الْمُوظَّفُ: مِنْ فَضْلِكَ، إِسْمُكَ، وَعُتْرَانُكَ، وَوَطِيقَتُكَ، وَجَنَسِيَّتُكَ وَرَقْمُ جَوَازِ السَّفَرِ.
(يَكْتُبُ يُوسُفُ اسْمَهُ، وَعُتْرَانَهُ، وَوَطِيقَتَهُ، وَجَنَسِيَّتَهُ وَرَقْمَ الْجَوَازِ).
يُوسُفُ: حُجْرَةٌ رَقْمُ ١٠٥ (مِائَةٌ وَخَمْسَةٌ).
يُوسُفُ يَدْخُلُ الْحُجْرَةَ فِي الْحُجْرَةِ سَرِيرًا، وَخِزَانَةَ مَلَابِسٍ، وَطَاوِلَةً وَكُرْسِيًّا، وَهَاتِفًا، وَرَأَدِيوًا
وَحَمَّامًا. الْحُجْرَةُ مَرِيحَةٌ وَجَمِيلَةٌ.

كلمات:

kutib olish joyi	مَكْتَبُ الْإِسْتِقبالِ	«Sudan» mehmonxonasi	فُنْدُقُ السُّودَانِ
bir xona bersangiz	حُجْرَةٌ	mehmonxona bekasi	مُوظَّفُ الْإِسْتِقبالِ
Hammom	حَمَّامٌ	marhamat qilib	مِنْ فَضْلِكَ
uning narxi	سِعْرُهَا	uning ichida	فِيهَا
uy manzili (adres)	عُنْوَانٌ	yaxshi	حَسَنًا
Fuqarolik	جِسْمِيَّةٌ	kasb	وِظِيْفَةٌ
Pasport	جَوَازُ السَّفَرِ	raqam	رَقْمٌ
Krovat	سَرِيرٌ	kiradi	يَدْخُلُ
Telefon	هَاتِفٌ	kiyim shkaf	خِزَانَةُ مَلَابِسٍ
Radio	رَادِيُو	rohatbaxsh	مُرِيحَةٌ
stul; kursi	كُرْسِيٌّ	stol	طَاوِلَةٌ

Nazorat savollari

1. Kelishiklar ishtirokida 15 ta gap tuzing?
2. Kelishiklarning turlarini aytib bering. Misollar keltiring.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

Reja:

1. Arab tilida ko'makchilar haqida
2. Old ko'makchilarning turlari. Tub va yasama ko'makchilar
3. Ko'makchilarning gapdagi vazifalari

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi ko'makchilarning gap tarkibida kelishi, ularning anglatgan ma'noariga ko'ra qo'llash malakasini shakllantirish.

Tayanch so'z va iboralar: O'rin, payt, maqsad, sabab, vosita, birgalik kabi ma'nolarni ifodalaydigan ko'makchilar.

O'rin, payt, maqsad, sabab, vosita, birgalik kabi ma'nolarni ifodalashga xizmat qiladigan yordamchi so'z va oldqo'shimchalar «ko'makchi – حَرْفُ الْجَرِّ» deb ataladi. O'zbek tilida ko'makchilar o'zlari bog'lanib kelgan so'zdan keyin kelsa, arab tilida oldin keladi va shu jihatdan rus tilidagi predloglarga o'xshaydi.

Arab tilida ko'makchilar o'zidan keyingi ismning qaratqich kelishigi (حالة) da bo'lishini taqozo qiladi²⁴.

Har bir ko'makchining bir qancha ma'nolari bor. Ularning asosiylari quyidagilar:

في ...da, ichida:

في الخزانة javonda, javonning ichida

في الصباح tongda, ertalab

على ...1)da, ustida, 2)bo'ynida, zimmasida:

على الخزانة javon ustida

على زيد Zaydning bo'ynida, zimmasida

إلى ...ga, ...gacha:

إلى الخزانة javonga

إلى الصباح tongga qadar, ertalabgacha

إلى اللقاء ko'rishguncha

من ...dan:

من الخزانة javondan

من زيد Zayddan

من الصباح ertalabdan

عن ...1)dan, (كمن) 2)haqida:

تحدثت عن الجامعة بعيد من الجامعة بعيد عن الجامعة

universitet haqida gapirdim

عند ...1) oldida, yaqinida, 2) tasarrufida, ixtiyorida:

عند العميد dekan oldida

عند الصباح tongga yaqin

²⁴ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 53.

عند محمود سيارة – *Mahmudda (tasarrufida, ixtiyorida) mashina bor.*

لدى – *huzurida, ixtiyorida, tasarrufida:*

لدى الحكومة – *hukumat huzurida*

لدى زيد – *Zaydning ixtiyorida, tasarrufida*

ضد ...ga qarshi:

ضد الحرب – *urushga qarshi*

مع – *bilan (birga):*

مع زيد – *Zayd bilan*

بلا ... *siz:*

بلا نفوذ – *pulsiz*

بلا تعب – *charchashsiz, charchamasdan.*

Uchta ko‘makchi o‘zidan keyingi so‘zga qo‘shilib yoziladi:

1) bilan (vosita), 2)...da (*bilan ma'nodosh*):

بالقلم – *qalam bilan*

في الاجتماع (q) – *majlisda*

ك – *go‘yo, kabi:*

كالشمس – *quyosh kabi, quyoshdek*

1)...ning, 2)...niki; 3)...ga, uchun:

أخ زيد – *Zaydning birodari*

الكتاب زيد – *Kitob Zaydniki;*

قلت زيد – *Zaydga dedim*

اشتريت زيد – *Zayd uchun (Zaydga) sotib oldim*

لماذا؟ – *nima uchun? Nima sababi?*

Bu ko‘makchi «ال» artikli oldidan kelsa, artikl-ning «ا» harfi yozilmaydi²⁵:

المعلم للمعلم

Ismning birinchi harfi «ل» bo‘lsa, artiklning «ل» harfi ham yozilmaydi:

اللغة للغة

الله لله

امام oldida, قرب yaqinida, خلال davomida kabi ravish so‘zlar ham ko‘makchi vazifasida ishlatilishi mumkin.

Ko‘makchi o‘zidan keyingi ism bilan bitta gap bo‘lagini tashkil qiladi.

العلم في الصغر كالنقش على الحجر.

Yoshlikdagi ilm toshdagi naqsh kabidir.

Ko‘makchili ismlar gapda kesim, aniqlovchi, to‘ldiruvchi va hol vazifasida kelishi mumkin. Masalan:

الدراجة لمحمود – *Velosiped – Mahmudniki (kesim).*

²⁵ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 53.

هذا ثوب من حرير – *Bu – ipak* (aniqlovchi) *ko 'ylak*.

ضرب بالحجر – *Tosh bilan* (to'ldiruvchi) *urdi*.

جلس في القاعة – *Zalda* (hol) *o 'tirdi*.

Ko'makchili kesim egadan oldin kelishi mumkin. Bunday gaplar odatda mavjudlikni anglatadi va o'z-bek tiliga «bor» modal so'zi bilan tarjima qilinadi. Masalan:

في الدار زيد – *Hovlida Zayd bor*.

Ko'makchili kesimdan keyin kelgan ega ko'pincha noaniq holatda bo'ladi. Masalan:

فوق الطاولة مصباح – *Stol tepasida chiroq bor*
لمحمد جد وجدّة – *Muhammadning bobosi va buvisi bor*.

Ko'makchili kesim o'rnida «هنا – *bu yerda, shu yerda*» va «هناك – *u yerda, anovi yerda, o 'sha yerda*» ravishlari ham ishlatilishi mumkin²⁶:

المكتبة هنا – *Kutubxona shu yerda;*

هنا مكتبة – *Bu yerda kutubxona bor;*

الطباخون هناك – *Oshpazlar o 'sha yerda;*

هناك طباخون – *U yerda oshpazlar bor.*

Nazorat savollari

1. Ko'makchilar deb nimaga aytiladi?
2. Old ko'makchilarning qanday turlari mavjud?

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo'shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O'qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O'qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

²⁶ Faruk Abu-Chakra. Arabic. Essential Grammar. 270 Madison Ave New York. NY 10016. 2007. P. 54,

O'n to'qqizinchi modul: Amaliy mashqlar bajarish

Reja:

1. Arab tilida ko'makchilarni o'rganish
2. Old ko'makchilarning gapdagi vazifalarini aniqlash

O'quv mashg'ulotining maqsadi: Arab tilidagi uch kelishik va ularning o'ziga xos qo'shimchalarini o'rganish.

O'qing va tarjima qiling:

المائدة في المطعم. الخبز على المائدة. المصباح فوق الطاولة. الكراسي حول المائدة. الهر تحت المنضدة.
نحن في القاعة. الخريطة على الحائط. خالد بين النافذتين. نبيل قرب السبورة. كتب سمير على السبورة
بطبشورة. المحفظة لوداد. هي جميلة كالقمر.
المسرح قرب المتحف. ذهبنا إلى المسرح قبل الظهر. وبعد الظهر ذهبنا مع مريم إلى المتحف بعد
الشهرين عطلة.
خلال العطلة سافر محمد مع سليم إلى الجبال بالسيارة.

Yodlab oling.

أَطْلُبُ الْعِلْمَ مِنَ الْمُهْدِي إِلَى النَّحْدِ.

Beshikdan qabrgacha ilm ista.

لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ.

Har dardning davosi bor.

Turli xil predloglar yordamida oltita gap tuzing.

Quyidagi jummalarni arab tiliga tarjima qiling:

Stul eshik orqasidadir. Chizg'ich stol ostidadir. Chiroq javon ustidadir. U javonda jurnallar bor. Talaba o'qituvchi yonidadir. Mahmud talabalar orasida o'tiribdi. Men Kamolning yonida o'tirdim. Fotimaning orqasida Salim o'tirdi. Zaynab kutubxonadan qaytdi. O'qituvchi kirdi. U Moskvadan ana u ikki talaba bilan keldi. Komil klubdan chiqib, uyga ketdi. Dehqon o'rmonga bormoqda. Ishchi zavoddan qaytmoqda.

Quyidagi jumalarni nuqtalar o‘rniga mos predloglar tanlab ko‘chiring va ularni harakatlantirang:

الطبيب... المريض. جلس الطبيب... المعلم. محمود جالس... الغرفة. المعلم جالس... الكرسي. زينب ذاهبة...
النادي. عاش محمود... تلك المدينة. هو واقف... المدرس. ذهبت الطالبة... الحديقة... الامتحان جلست... المكتبة...
الليل. ذهب الطالب... النادي... المصورين.

Nazorat savollari

1. Old ko‘makchilarning turlarini aytib bering va ularga misollar keltiring.
2. Old ko‘makchilar ishtirokida 15 ta gap tuzing.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Ibrohimov N., Yusupov T. Arab tili grammatikasi. 1-, 2-jildlar. –T., 1998, 2003.
2. El-Said Badawi. al-Kitab al-asasi: A Basic Course for Teaching Arabic to Non-Native Speakers: 3 Volume. The American University in Cairo Press, 2009.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Baranov X. Arabsko-russkiy slovar. –M., 1985.
4. Xolidov B. Arab tili darsligi. –T.: O‘qituvchi, 2007.
5. Abdujabborov A. Arab tili. –T., 2007.
6. Talabov E. Arab tili. –T.: O‘qituvchi, 1993.
7. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili darslari. –T.: Nihol, 2010.

GLOSSARY (GLOSSARIY)

Izoh	Atamaning ruscha nomi	Atamaning inglizcha nomi	Atamaning o'zbekcha nomi	Atama
Ikki yoki undan ortiq so'zni bir-biriga bog'lovchi hamza	соединительная хамза	<i>tie's hamza</i>	vaslali hamza	هَمْزَةُ الْوَصْلِ
Ikki yoki undan ortiq so'zni bir-biriga ulash	васлирование	<i>tie together</i>	vasl qilish	وَصَلَ
So'zni aniq holatga o'tkazadigan va uning oldiga qo'yiladigan qo'shimcha	определённый артикль	<i>definite article</i>	aniqlik artikli	لَامُ التَّعْرِيفِ
So'zni qaratqich kelishini talab qiladigan old ko'makchi	предлог	<i>preposition</i>	predlog	حَرْفُ الْجَرِّ
Aniqlik artikli bilan kelgan so'zning holati	определённое состояние	<i>definite</i>	aniq holat	مَعْرِفَةٌ
Aniqlik artiklisiz kelib uch xil tanvindan biriga tugagan so'zning holati	неопределённое состояние	<i>indefinite</i>	noaniq holat	نَكْرَةٌ
Arab alifbosining barcha harflari to'plami	Арабский алфавит	<i>arabian alphabet</i>	arab alifbosi	حُرُوفُ الْهَجَاءِ
ال aniqlik artikliga ta'sir o'tkazmaydigan harflar (ق so'zidagi الْقَمَرُ) harfi kabi)	Лунные буквы	<i>moon letters</i>	qamariya harflar	الْحُرُوفُ الْقَمَرِيَّةُ
ال aniqlik artikliga ta'sir o'tkazadigan harflar (ش so'zidagi الشَّمْسُ) harfi kabi)	солнечные буквы	<i>sun letters</i>	shamsiya harflar	الْحُرُوفُ الشَّمْسِيَّةُ
arabcha harfni o'z o'rnidan chiqarib talaffuz qilish	артикуляция	<i>articulation</i>	talaffuz	تَلْفُظٌ

grammatik materialni mustahkamlash uchun beriladigan jumlar yig'indisi	ТЕКСТ	<i>text</i>	matn	نَصٌّ
Muhammad payg'ambar (S.A.V.) ning o'z ummatlariga aytgan so'zlari	хадис	<i>hadis</i>	hadis	حَدِيثٌ نَبَوِيٌّ
Undoshdan keyin kelayotgan qisqa <i>a</i> unlisini ifodalovchi harf ustiga qo'yiladi-gan qiya chiziqcha	فاتخا	<i>fatha</i>	fatha	فَتْحَةٌ
Undoshdan keyin kelayotgan qisqa <i>u</i> unlisini ifodalovchi harf ustiga qo'yiladi-gan belgi	дамма	<i>damma</i>	damma	ضَمَّةٌ
Undoshdan keyin kelayotgan qisqa <i>i</i> unlisini ifodalovchi harf ostiga qo'yiladi-gan qiya chiziqcha	кесра	<i>kasra</i>	kasra	كَسْرَةٌ
Undoshdan keyin unli tovush bo'lmaganda harf ustiga qo'yiladi-gan dumaloq belgi	сукун	<i>sukun</i>	sukun	سُكُونٌ
Qisqa unlini ifodalovchi harakatlar juft kelganda ularga bitta <i>sukunli nuun</i> ni qo'shib o'qish	нунация	<i>tanvin</i>	tanvin	تَنْوِينٌ
Uzunligi ikkita qisqa unliga teng bo'lgan unli tovush	долгий гласный	<i>long vowel</i>	uzun unli	حَرْفُ الْمَدِّ
<i>a, i</i> va <i>u</i> qisqa unlilarining hosil bo'lishida ishtirok etuvchi undosh tovush	хамза	<i>hamza</i>	hamza	هَمْزَةٌ

Hamza ni ko'tarib keluvchi او ي harflar	подставка	seat; kursiyy	kursi	كُرْسِي
Ikkita hamzaning qo'shilishidan hosil bo'lgan a: uzun unlisi	мадда	long vowel a:	madda	مَدَّة
So'zlarning ayol yoki er jinsiga xos bo'lishi	род	gender	jins	جِنْس
So'zning er jinsiga xos bo'lishi	мужской род	masculine	muzakkar jins	مُنْكَر
So'zning ayol jinsiga xos bo'lishi	женский род	feminine	muannas jins	مُؤَنَّث
So'z oxirida kasra ning qo'shaloq ko'rinishda kelishi. Tanvin kasra qaratqich kelishigining ko'rsatkichidir	нунация кесри	tanvin kasra	tanvin kasra	تَنْوِينُ الْكَسْرَةِ
Odatda so'zning muannas jinsda ekanligini ko'rsatuvchi belgi. Ba'zida muzakkar jins dagi so'zlar ham ta: marbuta ga tugaydi	та: марбута	ta: marbuta	ta: marbuta	تَاءٌ مَرْبُوطَةٌ
Alifbening 3-harfning to'liq nomi. Ta: marbuta dan farqlash uchun shunday nomlangan	та: мамдуда	ta: mamduda	ta: mamduda	تَاءٌ مَمْدُودَةٌ
Harfning maxsus birikkan shakli. Faqat arab tilida bor	лигатура	ligature	ligatura	تَعْمِيمُ الْحَرْفِ
Undosh harfni ikkilantirib o'qilishiga ishora qiluvchi belgi	знак ташдид	tashdid	tashdid	التَّشْدِيدُ
So'z oxiridagi y illatli undoshning a: uzun unlisiga o'zgarishi	алиф максура	alif maqsura	alif maqsura	أَلِفٌ مَقْصُورَةٌ
So'z oxiridagi و	алиф мамдуда	alif mamduda	alif	أَلِفٌ مَمْدُودَةٌ

illatli undoshning <i>a:</i> <i>uzun unlisiga</i> o'zgarishi			mamduda	
So'z oxirida <i>fatha</i> ning qo'shaloq ko'rinishda kelishi. <i>Tanvin fatha</i> tushum kelishigining ko'rsatkichidir	нунация фатхи	<i>tanvin fatha</i>	tanvin fatha	تَنْوِينُ الْفَتْحَةِ
Harfning to'g'ri muvozanatini ushlab turuvchi ko'rinmas chiziq	линия письма	<i>writing line</i>	satr chizig'i	سَطْرُ الْخَطِّ
Yozuvda harf ustiga harakat shaklida qo'yiladigan belgisimon alif	долгая а: в виде знака	<i>short alif</i>	belgisimon alif	أَلِفٌ مَقْدَرَةٌ
Ma'lum bir bo'g'inni zarb bilan talaf-fuz qilish. Agar rioya qilinmasa ma'no o'zgaradi	ударение	stressed	urg'u	نَبْرَةٌ
Undosh va unli tovushlardan tashkil topgan tovush birikmasi	слог	syllable	bo'g'in	صِيَاغَةٌ
bir undosh va bir unli tovushdan iborat tovush birikmasi	краткий слог	short syllable	qisqa bo'g'in	صِيَاغَةٌ قَصِيرَةٌ
bir undosh va cho'ziq unli yoki undosh+qisqa unli+undoshdan iborat tovush birikmasi	долгий слог	long syllable	uzun bo'g'in	صِيَاغَةٌ طَوِيلَةٌ
undosh+cho'ziq unli+undoshdan iborat tovush birikmasi	сверхдолгий слог	very long syllable	O'ta uzun bo'g'in	صِيَاغَةٌ طَوِيلَةٌ
Biror kimsaning biror joyga tegishliligi yoki biror predmetning	ИМЯ относительное	relative noon	nisbiy ot	النَّسْبُ

<p>nimadan yasalganligi kabi nisbiy belgilarni bildiruvchi ism. Muzakkar jinsga - (مذکر) va muannas jinsga (مؤنن) qo‘shimchasi qo‘shiladi</p>			
---	--	--	--

